

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ALMAN DİLİ VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

CHRİSTİNE NÖSTLİNGER' İN “KONRAD ODER DAS KIND AUS DER
KONSERVENBÜCHSE“ADLI ROMANININ ÇEVİRİBİLİMSEL ÖLÇÜTLER IŞIĞINDA
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Sevda YORULMAZ

Ankara
Mayıs, 2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ALMAN DİLİ VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

CHRISTİNE NÖSTLINGER' İN “KONRAD ODER DAS KIND AUS DER
KONSERVENBÜCHSE“ADLI ROMANININ ÇEVİRİBİLİMSEL ÖLÇÜTLER IŞIĞINDA
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevda YORULMAZ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. N. Zehra BERÇİN

Ankara

Mayıs, 2010

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

..... 'ın
.....
..... başlıklı tezi
..... tarihinde, jürimiz tarafından
..... Ana Bilim / Ana Sanat Dalında Yüksek Lisans
Tezi olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan:

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)

Üye

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye

Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Çeviri farklı kültürlere, dünyalara ve duygu evrenlerine yolculuk etmemize yardımcı olan en önemli etkinliklerden biri olmakla birlikte, başlı başına dilsel ve sanatsal yaratımın kültürler arası bir kavşak noktası olma özelliğini de bünyesinde barındırmaktadır. İşte bu noktada çevirmenin yüklendiği sorumluluklar ortaya çıkmaktadır. Bunlar; kaynak metinde geçen kelimelere doğru karşılıkları bulmak, içerdiği anlamı bozmadan, özgün metnin taşıdığı ileti ve yazarın üslubunu bütünüyle hedef metne taşımaktır.

Söz konusu olan bir çocuk eseri çevirisi ise çevirmenin sorumlulukları bir kat daha artmaktadır. Çünkü bu eserler; çocukların bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişim süreçlerinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple bu tarz kitaplarda, biçimsel olarak iyi bir çocuk kitabında bulunması gereken kuralları uygulamakla birlikte; içerik açısından da özenle seçilmiş sözcükler kullanılmalı, doğru bir Türkçe ile ve akıcı bir anlatımla çocuklara aktarılmasına dikkat edilmelidir. Nitelikli çeviri çocuk kitaplarının sayısının artması ise ancak bunlara dair bilimsel analizlerin çoğalmasıyla gerçekleşecektir.

Bu anlayış doğrultusunda, Avusturya Edebiyatı'nın önde gelen çocuk yazarlarından biri olan Christine Nöstlinger'in "Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse" (Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk / Konrad Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk) adlı eserinin Türkçe'ye yapılmış çevirilerini çeviri bilimsel ölçütler incelemeye ve bilimsel bir çeviri eleştirisi hazırlamaya karar verilmiştir.

Tez çalışmam sırasında bana gösterdiği yol, verdiği emek, gösterdiği sabır, hoşgörüsü için sevgili danışman hocam Yrd. Doç. Dr. N. Zehra BERÇİN'e, çalışmam sürecince bana rehberlik eden, değerli hocam Prof. Dr. Tahsin AKTAŞ'a ve eğitim hayatım boyunca benim için elinden gelen her şeyi yapan babam İhsan YORULMAZ'A teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZET

CHRISTINE NÖSTLINGER’İN “KONRAD ODER DAS KIND AUS DER KONSERVENBÜCHSE” ADLI ROMANININ ÇEVİRİ BİLİMSEL ÖLÇÜTLER IŞIĞINDA İNCELENMESİ

YORULMAZ, Sevda

Yüksek Lisans, Alman Dili ve Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. N. Zehra BERÇİN

Mart–2010, 108 s.

Bu araştırmanın amacı, Christine Nöstlinger’in bir çocuk romanı olan “Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse” adlı eserinin farklı zamanlarda, iki ayrı çevirmen (Mine Kazmaoğlu ve Sakine Eruz) tarafından yapılan çevirilerini yapısal-kültürel açılardan karşılaştırmalı yöntem aracılığıyla inceleyerek dilbilimsel bir analiz yapmaktır. Aynı zamanda bu analizle kaynak ve çeviri metinler arasındaki (sözcük, cümle ve sözdizimi düzeyinde) örtüşmezlikleri saptayarak, farklılıkların kaynak metni nasıl değiştirdiğini göstermek ve oluşan sorunlu yapılara çözüm önerisi getirmektir.

Eserin tamamı araştırma nesnesi olmakla birlikte, araştırma, özellikle kitabın iki farklı çevirmen tarafından yapılan çevirisinden kaynaklı olarak karşılaşılan sorunlu yapılarla, yani dilsel ve kültürel öğelerle sınırlandırılmak üzere örneklem yoluna gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Çeviri bilim, Eşdeğerlik, Çocuk Edebiyatı, Çeviri Eleştirisi

ABSTRACT

STUDY OF THE NOVEL “KONRAD ODER DAS KIND AUS DER KONSERVENBÜCHSE” BY CHRISTINE NÖSTLINGER IN CONSIDERATION OF THE CRITERIA OF TRANSLATION

YORULMAZ, Sevda

Post Graduate, Alman Dili ve Eğitimi Bilim Dalı

Thesis Advisor: Ass. Prof. Dr. N. Zehra BERÇİN

Mart–2010, 108 p.

The object of this examination is to carry out a linguistic analysis by studying the translations of “Konrad Oder Das Kind aus der Konservenbüchse”, a child novel by Christine Nöstlinger, at two different times by two different translators (Mine Kazmaoğlu ve Sakine Eruz), through comparative method from structural-cultural aspects. Also it is, through this analysis, to demonstrate how the differences change the source text and offer solutions to problematic structures by identifying the discrepancies between source and target texts (with regard to word, sentence and syntax).

The entire work being object of the study, sampling method with problematic structures, which are restricted by linguistic and cultural elements, sourcing from the translations by two different translators has been chosen within the study.

Keywords: Translation, Science of Translation, Equivalency, Children Literature, Translation Criticism

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
1. 0 GİRİŞ 1	
2.0 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
3.0 KAVRAM OLARAK ÇEVİRİ	8
4.0 ÇEVİRİ BİLİM	10
4.1.1 Yirminci Yüzyılda Hedef Odaklı İşlevsel Çeviri Kuramları	12
4.1.2 Eşdeğerlik ve Yeterlik.....	18
4.2 Çeviri Eleştirisi.....	26
4.2.1 Çeviri Eleştirisine Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar	27
4.3 Çocuk Yazını	30
4.3.1 Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Dış Yapı (Biçimsel) Özellikleri	32
4.3.2 Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken İç Yapı (İçerik) Özellikleri.....	33
4.3.3 Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Çeviri Alanındaki Tarihsel Gelişimi.....	34
4.3.4 “Konrad Oder Das Kind Aus Der Konservenbüchse” Adlı Eserin Eserin Biçimsel ve İçeriksel Özellikleri	36
4.3.5 Çeviri Eserlerin (Konrad Ya Da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk) Biçimsel ve İçeriksel Özellikleri	36
4.3.6 Christine Nöstlinger’in Biyografisi ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri	41
4.3.7 Çevirmenlerin Biyografileri	42
5.0 METNİN VE ÇEVİRİLERİNİN ANALİZİ	45
5.1 SÖZCÜK DÜZEYİNDE SORUNLU AKTARIMLAR	45
5.2 ANLAM DÜZEYİNDE SORUNLU AKTARIMLAR.....	68

5.3 SÖZ VE CÜMLE DİZİMİ DÜZEYİNDE SORUNLU AKTARIMLAR.....	91
6.0 SONUÇ	95
7.0 KAYNAKÇA.....	99
8.0 EKLER.....	103

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Çeviri Eserlerin Biçimsel Özellikleri	37
Tablo 2 Yazar ve Kitap Bilgileri	38
Tablo 3 Çeviri Eserlerin İçeriksel Özellikleri	39

1.0 GİRİŞ

Bir eylem biçimi olan çevirinin, insanın yerleşik yaşama geçişinden önce sözlü kültürün içinde şekillendiği bilinmektedir. Ancak bu şekillenişin MÖ. 4. binde insanın yazılı kültüre geçişi ile birlikte yoğunlaşmaya başladığını söyleyebiliriz.

Çeviri eyleminin gerçekleşebilmesi için kültürlerin birbirleriyle bir iletişim kurması gerekmektedir ki, bu iletişimin, ticari ve siyasal alanda gerçekleştiği bilinmektedir. Örneğin Mısır'daki çevirmenler “dragomene” olarak tanımlanır ve onların yaptıkları çeviriler ticaret ve siyaset ile ilgilidir. Erken dönem çevirilerinin ekonomik alanla ilişkili olmasına karşın, daha sonra, özellikle de kültürel alışverişlerin/ilişkilerin yoğunlaşmasıyla dinsel ve edebi (kültürel) alanlara doğru kaydığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, erken dönem ticari temelli çevirileri de içine alarak kültürel alana doğru genişlediği görülmektedir. Özellikle Ortaçağ'da matbaanın gelişimi yalnızca ulusal dillerin ve kimliklerin gelişimine katkıda bulunmamış, aynı zamanda çeviri eyleminin de gelişimine katkıda bulunmuştur. Örneğin Latince yazılan dinsel metinler, ulusal dillerin (Fransızca, İtalyanca, Almanca, İngilizce vb.) gelişimiyle birlikte bu dillere çevrilmiştir.

Kültürler arasındaki iletişimin modern dönemde yoğunluğunu artırması aynı zamanda çeviri faaliyetinin kapsamını da geliştirmiştir. Edebi metin türlerinden biri olan romanın Avrupa'da ortaya çıkışını ve halklar arasında yoğun bir ilgiyle karşılanmasını takiben bu alandaki kitapların başka dillere çevrildiği bilinmektedir. Bu süreçte, ulus-devletin gelişimi aynı zamanda halkların ulus devlete nasıl eklemleneceği sorunsalı eğitim vasıtasıyla çözümlenmiştir ki, bu, aynı zamanda çocukların eğitim sürecini de içine almıştır. Çünkü çocuklar, eğitim vasıtasıyla ulus-devlete ve bu devletin içinde yer aldığı toplumun kültürel değerlerine eklemlenmektedir. Bu eklemlenmenin ilk boyutunda kültürün oluşturduğu kendi öz değerleri (yazarları) yer alırken, ikinci boyutu doğrudan dış değerlerin iç değerlerin içinde eritilmesine dayanır ki, bu da, doğrudan çeviriyle ilgilidir. Yani başka kültürlerle ait edebi metinler (çocuk), çevrilirken kendi kültürel değerleri öne çıkartılır. Böylelikle kültürün içindeki aktörler, bir yandan başka kültürel değerleri öğrenirken diğer yandan kendi dillerine yapılan çevirilerde dillerinin esnekliğini ve sınırlarını da öğrenmektedirler.

Bu bağlamda, çeviri etkinliği gerek sözlü gerekse yazılı metinlerdeki kültür aktarımında önemli bir rol üstlenmektedir. Kültür aktarımının sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için ilgili metni amaç dile aktaran çevirmene kaynak metinde yer alan üslubu, anlamı, dilsel özellikleri amaç dilde eşdeğerlik sağlayacak şekilde hedef dile aktarmak gibi oldukça önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu ise ancak, çevirmen her iki dilin de kültürel ve dilsel özelliklerine hakim olduğunda gerçekleşebilecektir. Sahip olunması gereken bu olgular, yalnızca büyükler için değil, aynı zamanda çocuklar için çeviri yapan çevirmenler içinde geçerlidir. Bu olgular gerçekleştirildiğinde yapılan çeviriler çocukların dilsel ve kültürel yapılarının gelişimine katkıda bulunarak hayal dünyalarının gelişimini sağlayacaktır. Ayrıca çevirmenler tanıtmakla görevli oldukları kültürü, doğru aktardıkları takdirde çocuklar, uluslar arası bir yolculuğa çıkacak, değişik kültürler tanıyacak, diğer ülke çocuklarıyla dostluk kurmanın doyumsuz tadına varacaklardır. Bununla birlikte çocuk kitapları, çocukların çok erken zamanlardan başlayarak dil ile karşılaştıkları önemli zeminlerden birini oluşturduğu tartışılmaz bir gerçektir. Çocuk yaştaki öğrenmeler ilerisi için temel teşkil etmektedir. Çocukların küçük yaşta özensiz kitaplardan edineceği yanlışlıkların telafisi sonraki dönemlerde zor hatta imkânsız olacaktır. Bu nedenlerden dolayı hedef dile yapılan çeviri eyleminde kullanılan dil, belirlenen üslup, kaynak dilde verilmek istenen mesaj, hedef kitlesi çocuklar olan “okuyucu kitlesinin” ihtiyaçlarını kusursuz bir şekilde karşılamalıdır.

1.1 Problem

Edebi metinlerin bütün türlerinde olduğu gibi çocuk eserlerinde de kaynak dilden hedef dile çevri eyleminin iki boyutu bulunmaktadır ki, bunlar birbirini dışlayan değil, içine alandır. Çeviri eyleminin ilk boyutu yapısal iken, ikinci boyutu kültürelidir. Bir çevirinin yapısal boyutu çevirmenin dile yetkinliğine, yani hem kaynak dilin hem de hedef dilin devrik- düz, aktif-pasif olması, kavramların yapısı (fiil, isim, sıfat, zarf, zamir, bağlaç vb.), zamanların kullanımı gibi yapısal özelliklerine gönderme yapmaktadır. Bu yapısal özellikler, hem hedef dilin hem de kaynak dilin içinde aynı özelliklere ya da okuyucuların zihinsel dünyalarında aynı anlamlandırmalara sahip olabilir.

Tez konumuz olan Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk’da geçen bir cümleyle durumu somutlaştırabiliriz: Hedef dilde “Ihre Mutter war laengst gestorben und der Herr Bartolotti

war laengst fortgezogen” (Nöstlinger, 6) olarak geçen cümlelerin hedef dildeki yansıması “Annesi çoktan ölmüş, Bay Bartolotti de çoktan evi terk etmişti” (Kazmaoğlu: 10) biçimindedir. Her iki cümlelerin de aktif ve düz bir cümle olmasından dolayı, hem hedef dilin hem de kaynak dilin okuyucuları için aynı anlamları Chomsky’nin de ifade ettiği gibi “dilin evrenselliğini” ifade etmektedir.

Buna karşın, hedef dilde karşımıza çıkan yapısal özellikler kaynak dilin kullanımında bulunmayabilir ki, bunun tersi bir durum da söz konusudur. Örneğin, “Sie trank vier Tassen Kaffee und ass drei Brötchen mit Butter und Honig und zwei weiche Eier im Glass und eine Scheibe Schwarzbrot mit Schinken und Kaese und eine Scheibe Weissbrot mit Gaenseleberpastete” cümlesinde olduğu gibi kaynak dildeki çoğul yapı kullanımında verilen sayı sıfatının ardından gelen isim de çoğul takısı almaktadır. Hâlbuki hedef dile “Dört fincan kahve içmiş, tereyağı ve bal sürülmüş üç küçük sandviç ekmeği, iki rafadan yumurta, salamlı ve peynirli bir dilim kepek ekmeği ve kaz ciğeri ezmesi sürülmüş bir dilim buğday ekmeği yemişti.” şeklinde aktardığımız cümlede gördüğümüz gibi başında asıl sayı sıfatlarından biri bulunan bir isme çoğul eki getirilmemektedir. Örneklerden de anlaşılacağı üzere, çeviri eylemini gerçekleştirme sürecinde kaynak ve hedef dile ait yapısal özelliklere hâkimiyet son derece önem arz etmektedir.

Çevirinin yapısal boyutuyla doğrudan ilişkili ya da ona eklemlenen kültürel ağlar, hedef dilin ve kaynak dilin kavramsallaştırmalarında farklı anlamlara sahiptir. Başka bir ifadeyle, kaynak dilde karşımıza çıkan cümlelerin okuyucuların zihinlerindeki anlamlandırması kaynak dilin okuyucuları için aynı anlama sahip olmayabilir. Bundan dolayı da çevirmenler, hedef dilin okuyucusunu göz önünde bulundurarak kaynak dildeki ifadelerin hedef dildeki karşılıklarını bularak ya da aynı anlamlara sahip içerikleri öne çıkartarak aktarımlara gidebilirler. Örneğin “Brötchen” kelimesinin hedef dilde birebir karşılığının olmamasından dolayı çevirmenlerimiz hedef kültüre ait kişilerin zihninde kolaylıkla canlanabilmesi amacıyla içerik aktarımı yöntemine başvurarak “küçük top ekme” (Kazmaoğlu) ya da “sandviç” (Eruz) şeklinde aktarmayı tercih etmişlerdir. Bu bağlamda yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere bu tez çalışmasında ele alınan problemler, türü çocuk edebiyatına dayanan özgün metnin amaç dile aktarımında ortaya çıkmış olan “anlam, dil yapılarından kaynaklanan farklılıklar, biçim ve içerik açısından oluşan örtüşmezlikler” şeklinde özetlenebilmektedir.

Aynı zamanda söz konusu problemlere, özgün metni çevirileriyle karşılaştırılarak sorunlu yapılara –gerek görüldüğünde- çözüm önerisi getirilmektedir.

1.2 Amaç

Bu araştırmanın amacı, Christine Nöstlinger’in bir çocuk romanı olan “Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse” adlı eserinin farklı zamanlarda, iki ayrı çevirmen (Mine Kazmaoğlu ve Sakine Eruz) tarafından yapılan çevirilerini yapısal-kültürel açılardan karşılaştırmalı yöntem aracılığıyla inceleyerek dilbilimsel bir analiz yapmaktır. Aynı zamanda bu analizle kaynak ve çeviri metinler arasındaki (sözcük, cümle ve sözdizimi düzeyinde) örtüşmezlikleri saptayarak, farklılıkların kaynak metni nasıl değiştirdiğini göstermek ve oluşan sorunlu yapılara çözüm önerisi getirmektir.

1.3 Önem

Çalışmamızın konusunu oluşturan “Konrad oder oder Das Kind aus der Konservenbüchse” adlı eserin çevirilerinde yapısal ve kültürel öğelerin yeteri kadar göz önünde bulundurulmadığı tespit edilmiştir. Bunlardan, yani yapısal ve kültürel özelliklerden kaynaklı eşdeğer olmayan aktarımlar, çocukların hem kendi dillerini kullanışlarını hem de kültürel öğelerin ya da değerlerin öğrenilmesini ve ayrıca, daha sonraki süreçte kültürel eklemlenmelerini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla çocuk edebiyatında yapılan çevirilerde çocukların hem dilsel hem de kültürel gelişimlerini sağlamalarına dikkat edilmeli ve aynı zamanda onların imgesel dünyalarını da zenginleştirilmelidir.

Yapısal olarak iki ayrı dil gurubunda yer alan Türkçe ve Almanca, dil ve kültürel özellikleri bakımından önemli ölçüde farklılıklar göstermektedir ki, çevirmen söz konusu bu farkların bilinciyle yola çıkarak, kaynak dildeki metnin anlamının, aktardığı hedef dildeki metne anlamsal ve biçimsel olarak aynı mesajı taşıyacak nitelikte olmasını sağlamalıdır. Özellikle söz konusu metin çocuk edebiyatı kapsamında ise, çevirmenin hedef kitleyi önemle göz önünde bulundurması gerekmektedir. Çünkü çocuk edebiyatında yapılan çeviriler çocukların dilsel ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunmakla birlikte imgesel dünyalarını

zenginleştirmelerine de yardımcı olmaktadır. Diğer türlü yapısal ve kültürel özelliklerden kaynaklı uygun olmayan aktarımlar, çocukların kendi dillerini kullanışlarını, kültürel değerlerin öğrenilmesini ve ayrıca, daha sonraki süreçte kültürel eklemlenmelerini zorlaştırmaktadır.

Bu çalışmanın önemi, yukarıda anlatılanlar bağlamında ele alınmalıdır ki, bu da, kaynak dilden hedef dile yapılan çocuk edebiyatı çevirilerinde çevirmenlerin göz önünde bulundurmaları gereken dillerin yapısal ve kültürel özelliklerine işaret etmektedir. Dilsel ve kültürel farklılıkların olduğunun bilincinde olan ya da olmaları gereken çevirmenlerin, çeviri eylemlerinde kaynak dildeki metnin anlamını, hedef dildeki metne aynı mesajı taşıyacak zihinsel bir birikime sahip olmaları gerekmektedir. Kısacası, kaynak dilden hedef dile yapılan çevirilerde, hedef kitlemiz olan çocukların göz önünde bulundurulması gerekmektedir ki, bu da, hedef dildeki aktarımların hitap edilen yaş grubunun dil yapısına, kültürüne ve imgesine gönderme yapmaktadır.

Yukarıda bahsedilen bulguları gerçekleştirmek üzere tez konusu olarak seçilen, “Konrad oder das Kind aus der Konservenbüchse” adlı çocuk romanı, 1975 yılında Christine Nöstlinger tarafından kaleme alınmıştır: uslu, sevimli, temiz, düzenli, söz dinleyen, kısacası mükemmel “Konserve” çocuk kavramıyla dalga geçen bu eser, Almanya’da sadece çocukların sevgilisi olmakla kalmamış, yetişkinler tarafından da zevkle okunarak güncelliğini korumuştur. Türkçe çevirisinin ise 2009 yılı itibariyle on birinci baskısının yapılması, Türk çocukları tarafından da beğeni kazandığının bir göstergesidir. Bu kadar çok sayıda baskısı yapılan, Çocuk Edebiyatı adına böylesine önemli bir romanın daha önce çeviri bilimsel ölçütler ışığında incelenmemiş olması nedeniyle, eserin hedef dile aktarımlarındaki başarı düzeyi üzerine karşılaştırmalı bir çalışma yapılması hedeflenmiştir.

1.4 Varsayımlar

- 1) Çeviri işlemi, dil vasıtasıyla yapılan bir aktarma işlemidir.
- 2) Çevirmen tercüme işlemini gerçekleştirirken her iki dil arasında köprü vazifesi görmek durumundadır.
- 3) Çeviri yalnızca bir tek işleve sahip basit bir uğraş değil, insanların sosyal ve kültürel alanda sahip oldukları görüşleri diğer tarafa ileten, onları birbirine bağlayan bir iletişim aracıdır.
- 4) Özgün dilde yazılmış olan metinlerin hedef dile çevrilmesinde sadece içeriğin aktarılması yeterli değildir. Bir çevirinin başarılı sayılabilmesi için amaç metnin kaynak metinle yapı, biçim, içerik, anlatım bakımlarından "eşdeğer" olması, sonuçta da “çeviri metnin”, özgün metnin okuru üzerinde kaynak dilde yarattığı etkiyi kendi dilinde kendi okuru üzerinde yaratması gerekir.
- 5) Kaynak olan bir yazınsal metinlerin hedef dile aktarılmasında çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar büyük ölçüde kültürler arasında bulunan çok sayıda ve çeşitli olan farklılaşmalardan kaynaklanmaktadır. Bu yüzden çeviri sürecinde çevirmen, hedef kültürde kabulü ve uyumu sağlamak üzere çeşitli yöntemler kullanmak durumundadır.
- 6) Çocuk edebiyatı çevirilerinin yetişkinlerinkine nazaran daha fazla özenle yapılması gerekmektedir. Bununla birlikte bir çocuk kitabında bulunması gereken biçimsel ve içeriksel özelliklerin aynen çeviri çocuk kitaplarına da uygulanması gerekmektedir.

1.5 Tanımlar

Araştırmamızda kullanılan ana kavramların tanımları aşağıdaki gibidir:

Dil: “Bireyler arasında anlaşmayı sağlayan toplumsal bir sistemdir” (Dilaçar, 1968: 28).

Dilbilim: “Dilbilim dili her yönüyle, yani ses, vurgu, sözcük, sözdizimi ve anlam açılarından inceleyen ve betimlemeye çalışan bir bilim dalıdır” (Aksan, 1990: 14).

Çeviri: “Bir dildeki belli bir parçada bulunan anlamın, başka bir dildeki belli bir parçada yeniden kurulmasını sağlamaya yönelik girişilen dilsel bir aktarma işlemidir.” (Başkan, 1978: 213).

Çeviri bilim: “Çeviri sorunlarını ele alan, bir çeviri kuramı aracılığıyla olguları değerlendirmeye, sorunlara çözüm getirmeye çalışan, dilbiliminin yanı sıra göstergebilim, edim bilim, yorum bilim vb. dalların katkılarından da yararlanan karma nitelikteki ve oluşum içinde bulunulan dal” (Vardar, 2002:60)

Eşdeğerlik: “Kaynak dil ile amaç dil arasında sözcüksel ve dilbilimsel açıdan yeterli ölçüde denklik kurma ve aynı zamanda kaynak dildeki bildiriği anlam, işlev, üslûp, iletişim ve kültürel bakımdan hedef dilde en doğal bir biçimde yansıtma işlemi” (Aktaş, 1995:236)

Kültür: “Toplumun bir üyesi olarak kazanılan bilgi, inanç, sanat, ahlaki değer, yasa, gelenek, alışkanlık, ve başlıca kapasiteleri içeren kompleks bütüne verilen addır.” (Cevizci, 1997: 433)

2.0 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Daha önce yapılmış araştırmalarda kimi zaman yapısal, kimi zaman da kültürel boyutun öne çıkarıldığı görülmektedir. Bununla birlikte her iki boyutun birden araştırma konusu yapıldığı çalışmalar da bulunmaktadır. Aksan’ın 2007 yılındaki Yüksek Lisans yeterlilik tezinin konusunu oluşturan, Thomas Bernhard’ın eserlerinden biri olan ‘Bir Çocuk’ adlı romanında yer alan deyimlerin ve örtük ifadelerin yapısal özelliklerinin hedef dile nasıl çevrilmeleri gerektiği üzerinde durmuştur. Zivtçi’nin 2005 yılında yüksek lisans yeterlilik tezinde hem yapısal hem de kültürel boyutu öne çıkarttığı görülmektedir. Çalışmasında, cümlelerin, deyimlerin, atasözlerinin, kelime oyunlarının vb. yapısal özelliklerini hedef dile aktarırken, çevirmenlerin karşılaştıkları zorlukların neler olduğunu vurgulamıştır. Bu çalışmanın kültürel boyutunda, kaynak dildeki ifadelerin çevirmen tarafından kaynak dilin okuyuculardaki anlamlandırmasının dışında, yani kendi kültürel değerleri anlayışı noktasında çeviri yaptığını ifade etmiştir. Yapısal boyutunda, kaynak dilin hedef dile çevirisinde yapılan hataların, her iki dilin yapısal özelliklerinden kaynaklandığını ve bu çevirileri yapan

çevirmenin bunların üzerinden atladığını, yani dillerin yapısal özelliklerini dikkate almadığını belirtmektedir.

Konmuş'un (2007) Kafka'nın Dönüşüm isimli yüksek lisans tez çalışmasında, kaynak metnin hedef metne çeviri eyleminde sözcüklerin ve cümlelerin anlam ve yapı gibi değişikliklerinin ve bu değişikliklerin kaynak ve hedef metinler arasındaki eşdeğerlikleri nasıl etkiledikleri üzerinde durarak yapısal bir çalışma gerçekleştirmiştir.

Tez konumuz olan “Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk” isimli çalışmamızda yukarıda anlatılan kavramsallaştırma çerçevesinde, kaynak metnimizin hedef dile aktarımında ortaya çıkan dillerin yapısal özelliklerinden kaynaklanan anlamsal farklılıkların neler olduğu üzerinden hareketle, biçim ve içerik açısından ortaya çıkan sorunlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca yapısal problemler ele alınırken, karşılaştırmalarda yapılmıştır ki, bu, kaynak metnin iki çevirmen tarafından yapıldığını ifade etmektedir. Bu bağlamda her iki çevirmenin kaynak dil yapılarını hedef dile nasıl aktardıkları ele alınmış ve kaynak metinde yer alan yapıların çevirilerindeki eşdeğerlik durumu değerlendirilerek söz konusu sorunlu yapılara çözüm önerileri getirilmiştir.

3.0 KAVRAM OLARAK ÇEVİRİ

Arapça “tercüme”, İngilizce’de “translation”, Almanca’da “Übersetzung” anlamına gelen çevirinin sözlü ve yazılı olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. Sözlü çeviri birebir çeviri olarak tanımlanmasına karşın yazılı çeviri, en basit anlatımıyla kaynak dildeki bir metnin hedef dile çevrilmesi eylemine gönderme yapar. Bu kavramı Kocaman (1993: 2): “...En üst düzeyde eş değeri sağlamak amacıyla kaynak dilde yazılmış bir metnin yerine hedef dilde yazılmış bir metin konulması işlemidir.” biçiminde geleneksel tanım olarak adlandırır. Buna karşın, kaynak dildeki iletilerin ya da içeriklerinin “...tek ya da birkaç düzeyde eş değerliğini en üst düzleme çıkararak anlatılmış bir iletiye dönüştürme işlemi” (Kocaman, 1993: 2) ,yani hedef dilde anlatılar oluşturma eylemi de çağdaş tanım olarak kabul edilir. Bu açıklamalardan da anlaşıldığı üzere çevirinin, dolayısıyla çeviri kavramının yaşamın her alanında var olabilmesi için insanların başka kültürlerle etkileşiminin de olması gerekmektedir

Kültürler arasında gerçekleştirilen çeviri etkinliği ticari, ekonomik, siyasal, kültürel vb. alanlarla ilişkilidir ki, bu, aynı zamanda insanın toplumsal ve kültürel bir varlık olduğu anlamına da gelir.

Çeviri eylemi insanın toplumsal ve kültürel gelişiminin tarihi kadar gerilere uzanmasında hem kendini hem de var olduğu yaşamı anlayabilmek için “...kendi kültür, düşünce ve yaşayış biçiminden farklı olanlarla iletişim kurma gereksinimiyle” (Yücel, 2007: 11) bağlantılıdır. Böylesi bir ilişki ya da iletişim, “...ortak yaşam alanını paylaşmanın bir gereği olduğu kadar savaşların, ticaretin, göçlerin sonucunda doğan zorunlu ya da istendik ilişkilerin de bir sonucudur” (Yücel, 2007: 11).

Göktürk (2002: 14-15)’ün yaklaşımı da Yücel ile paralel bir doğrultudadır:

“Çeviri sadece anlamın yabancı bir dilden tanıdık bir dile aktarılması değildir, başka dillerin tanımladığı, başka dünyaların tanıtılmasıdır. Her dil, belli bir kültürün göstergeler dizgesiyle, belli uzlaşımlar, töreler, davranışlar, değer ölçüleriyle, kısacası somut insan yaşamıyla iç içedir. Değişik toplulukların, ulusların, bilim, sanat, düşünce alanındaki çabalarını birbiriyle paylaşabilme yoludur.”

Jacob Grimm’in tanımı oldukça kısa ve yalındır. “çeviri bir aktarımdır.” (bkz. Störig, 1963: 6). Burada anlatılmak istenen aktarım, kişinin kendi ülkesinden bir gemiye çeşitli malları yüklemesi ve bu yükü bir diğer memlekete boşaltmasıdır. İlk başta bu açıklama çok genel bir ifade gibi görülmektedir, ancak biraz derine inildiğinde konu daha iyi anlaşılmaktadır. Çeviri eylemi bir ürünü gemiyle bir ülkeye taşımak (aktarmak), bir metni ana dil açısından yabancı olan bir ülkeye taşımak (aktarmak), bir metni ana dil açısından yabancı olan bir ülkeye (insana) çevirmekle eş değerde tutulmuştur. (Yücel, 2000:4)

Köksal (1995: 6) ise çeviriyi “bir kültürden diğerlerine ve başka kültürlerden kendi kültürümüze doğru işleyen çift yönlü, kültürel bir alışveriş süreci” olarak görmektedir. Aynı zamanda farklı dünya görüşlerine sahip halklar arasındaki iletişim engellerinin yüzlerce yıl sürebilecek çatışma ve savaşlara yol açtığına da dikkat çeken Köksal, çevirinin tam bu noktada devreye giren ve kültürler arası iletişimdeki yanlış anlamaların ve iletişim engellerinin ortadan kaldırılmasında kullanılan etkili bir araç olduğunu savunmaktadır.

Yücel (2007: 28) genel anlamıyla çeviri edimini bir dilde söylenen/yazılan bir metni, anlamsal içeriğini ve biçimsel yapısını belli bir düzlemde koruyarak başka bir dile aktarmayı çeviri edimi olarak tanımlamakla birlikte, çevirinin salt dilsel bir olgu olmanın ötesinde,

toplumların tarihini değiştirebilecek karmaşık ve devingen bir süreç olduğunu ve bu durumun birçok kuramcı tarafından da kabul edildiğini dile getirmektedir.

4.0 ÇEVİRİ BİLİM

Yukarıda anlatılanlar bağlamında eviri, farklı kültürler arasında yaşamın her alanında kurulan ilişkileri ya da iletişimi sağlayan ve geliştiren bir araçtır. Başka bir anlatımla eviri yalnızca dilsel bir araç değil, aynı zamanda başka kültürlerin kendi kültürel alanlarının dışa doğru açılmasıdır. Bu, hem kendi kültürünün hem de iletişim/ilişki kurulan kültürün geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla eviri eylemi, bir iletişim/ilişki biçimidir ve her iletişim biçimi gibi farklı bir aktörün olması gerekmektedir.

Bireylerin yüz yüze kurdukları iletişim ya da ilişki biçimlerinde olduğu gibi eviri eyleminde de iki farklı taraf olmalıdır. İki farklı taraf arasında kurulan ilişki biçimlerinde ortaya çıkan sorunların aşılmasında bireylerin farklı stratejiler geliştirmesi gibi eviri eyleminde de ortaya çıkan sorunların (yapısal ve kültürel) ortadan kaldırılmasında bilim adamı tarafından farklı yöntemlerin uygulanmaya çalışılmaktadır.

Çeviri eylemine (bkz. 1.0.) dair yapılmış olan genel bir açıklamanın ardından, eviri bilim kavramı üzerinde durmakta yarar görmekteyiz:

Çeviri incelemeleri ilk kez kutsal kitap çevirileri nedeniyle gündeme gelmiştir. Yaklaşık iki bin yıllık zaman diliminde çeşitli süzgeçlerden geçerek kendine özgü nesnesi, kuramı ve uygulama yöntemleri olan bir bilim dalına dnşmştir. Çeviri bilim; eviri sorunlarını ele almaktadır. Çeviri kuramı aracılığıyla olguları değerlendirmeye, sorunlara çözüm getirmeye çalışmaktadır. Dilbiliminin yanı sıra göstergebilim, edim bilim, yorum bilim vb. dalların katkılarında da yararlanmaktadır. (Vardar, 2002: 60)

Çeviri bilim, dil ve kültür olmak üzere iki önemli olguyu içerisinde barındırmaktadır. Yalçın'ın (2003:2) bu konudaki görüşü şöyledir:

“evirinin dil ve kültür olmak üzere iki önemli boyutu vardır. Dil boyutu, dilbilimcilerin, metin dil bilimcilerin, ruhbilimcilerin araştırmalarına konu olurken, kültür boyutu da edebiyatçıların, karşılaştırmalı alanın, gstergebilimcilerin, yorum bilimcilerin, toplum bilimcilerin, tarihçilerin inceleme alanına girmektedir. Çeviriyi; dilbilimsel, toplumsal, göstergebilimsel bir olgu biçiminde ele alıp,

irdeleyen, bir kurama dayanarak açıklamaya çalışan bilim dalı olarak tanımlayan çeviri bilimin araştırma alanı ise çevirinin bu iki boyutunu birden kapsamaktadır.”

Çeviri bilimin amacı; diller arası bilgi akışını daha doğru ve sağlıklı biçimde sağlamak, yapılan çalışmaları bilimsel süzgeçten geçirerek doğru ve güzelini hitap ettiği kesimin anlayacağı dile aktarmaktır. Bu sayede kültürler arası farklılıklar en aza inebilecek, toplumların birbirine karşı olan yakınlaşması artacaktır. Bu çerçevede çeviri bilimci, çeviri eylemi kapsamında, çeviri olgusunu her yönüyle değerlendirme durumundadır. Bu durum çeviri bilimciye büyük bir sorumluluk yüklemektedir.

4.1 Çeviri Kuramları

Çalışmamızın bu bölümünde çeviri tarihini oluşturan belli başlı kuram ve kuramcılar ele alınacaktır.

Çeviri bilim, her ne kadar yeni bir bilim dalı gibi görünse de, yapılan araştırmalar çeviri sorununun Antik Çağdan bu yana irdelendiğini göstermektedir. Kaynaklara bakıldığında, tarih boyunca uygulamanın yanı sıra, çeviri olgusu üzerinde de yoğunlaşıldığı ve ilkeler saptanmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Çevirmenler genellikle dil, düşünce, kültür, zaman ve mekan bağlamında oluşan özgün yapıtı çevirirken karşılaştıkları güçlükleri, sorun odakları için buldukları çözümleri dile getirme veya yöntemlerini savunma eğilimindedirler. Bu amaçla çeviri anlayışlarını ya da geliştirdikleri kuramları açıklama yoluna gitmişlerdir.

En eski dönemlerden beri dil ve yazınla ilgilenen kişileri hem tanım hem süreç olarak zorlayan çeviri kavramı ve faaliyeti, 20. yüzyılda dilbilimin ayrı bir bilim dalı olarak ve özellikle Ferdinand de Saussure’un bu alandaki katkılarıyla ortaya çıkışına dek, kapsamlı, birincil ve kuramsal bir konumda ele alınamamış, çeviri konusundaki görüşler ve çeviri faaliyeti yazınların gelişimi sürecinde bir yan dal olarak tartışılmıştır (Aksoy, 2002: 20). Bu uzun dönem içerisinde çeviri etkinliği, kimi zaman betimleyici, kimi zaman buyurucu, kimi zaman lirik, kimi zaman felsefi, kimi zaman da eleştirel bir süreç olmuştur.

Çeviri, her dönem olduğu gibi 20. yüzyılda da ilgi çekici bir alan olmuş, çeşitli yönleriyle incelenmeye değer bulunmuş, kuramsal çalışmalar, özellikle bu yüzyılda,

çeşitlenerek artmıştır. Çağdaş Çeviri bilimsel yaklaşımlar ise yetmişli yıllarda çevirinin özgül konumuna uygun şekillenmeye başlamıştır. Bu bağlamda filolojik yaklaşımlarda olduğu gibi kaynak metnin dokunulmazlığı konusuna eleştirel yaklaşımıştır. Çünkü çeviri hedef kültür için oluşturulan bir etkinliktir ve bu nedenle çeviri bilimin inceleme alanı da çeviri metinlerdir. Hedef kültürü kaynak kültür için üretilmiş metin ilgilendirmez, hedef kültür metni çevirisi üzerinden algılar. Kaldı ki, öncelikle yirminci yüzyılın ilk yarısından itibaren çeviri metin türleri çeşitlenmiş ve çeviri olgusu teknolojik gelişmelerle de hedef kültürde yerleşmiştir. Çeviriyi hedef kültürdeki bağlamı içinde inceleyen çağdaş çeviri kuramları aşağıda genel hatlarıyla verilmiştir.

4.1.1 Yirminci Yüzyılda Hedef Odaklı İşlevsel Çeviri Kuramları

Bu kuramlara “hedef odaklı” denmesi, hedef kültüründe çeviriler arasında varolan ilişkileri betimlemesinden kaynaklanmaktadır. Hedef odaklı kuramları geliştiren çeviri bilimciler kaynak metnin çözümlenmesi ve hedef metnin oluşturulması süreçlerinde dilbilim, metin dilbilim ve iletişim bilimin getirdiği gelişmelerden yararlanmışlardır; ancak son aşamada kuramlarını eylem kuramı zeminine yerleştirmişlerdir. Bu kuramlara göre çeviri kültürel ortamda gelişim gösteren bir eylemdir. Başka bir deyişle belli durumlardan yola çıkılan, belli bir amaca yönelik bir eylem türüdür çeviri. Sonuçta belli koordinatlara göre yapılan bir çizim gibidir, işte bu koordinatları görüp, doğru yerlerden ölçü almak ve işini hedeflediği gibi iyi yapmak çevirmenin işidir. Bu koordinatlar zaman zaman “Ariadne’nin labirentte kaybolmamak için bıraktığı ip”tir. Hatta daha da karmaşıktır, ipi tutup izlemek edilgen bir eylemdir, koordinatlar ise her hedef metin oluşumunda dış ve iç etkenlere göre yeniden saptanmalıdır (Eruz, 2000: 23).

Yukarıda anlatılanlar bağlamında, hedef odaklı çeviri ve kuram yaklaşımlarının çeviri sürecini ve hedef metnin olduğu kültürel ortamı dikkate aldığını; ortak taraflarının ise hedef metnin hedef kültürde işlevsel bir şekilde alımlanmak üzere üretildiğinden yola çıkmak olduğunu söyleyebiliriz. (Eruz, 2003: 51).

4.1.1.1 Çoğul Dizge Kuramı

Çoğul dizge kuramının temelini, Itamar Even-Zohar 1978 yılında yayımladığı ‘The Position of Translated Literature Within the Literary Polysystem’ başlıklı makalesinde oluşturmuştur. Zohar, “Çeviri yazın” terimini “yapısı ve işleviyle bir dizge oluşturan metinler topluluğu” olarak tanımlamakla birlikte çevirinin ulusal kültürlerin biçimlenmesinde önemli bir işleve sahip olduğunu belirtmekte ve çeviri edebiyatın ayrı bir edebi dizge olarak incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. 1987 yılında yayımladığı diğer bir çalışmasında ise, çoğul dizgede egemen olan durumun çevrilecek yapıtların seçimini belirlediğini saptamıştır. Buna göre çevirisi yapılacak metinler, yeni yaklaşımlarla aralarındaki uyuma göre ve hedef edebiyatta görecekları yeni işleve göre seçilmektedir. (http://ceviribilim.blogspot.com/2005_10_01_archive.html)

Çevrilecek yapıtın yeni bir işlev kazanması Even-Zohar’a göre üç durumda görülür:

- 1) Çoğul dizge henüz oluşmamışken veya yerleşme sürecinde iken
- 2) Edebiyat çevresel etkilere açık ve güçsüz bir durumda iken
- 3) Edebiyatta dönüm noktaları, bunalımlar veya yazınsal boşluklar yaşanırken.

Even-Zohar çeviri eserin tüm çoğul dizgelere uyarlanabilecek kesin bir tanımı olmadığını ve çeviri eser kavramının, içinde bulunduğu çoğul dizgenin işleyiş biçimine dayanarak belirlenmesi gerektiğini açıklamaktadır. Yeterlik ve eşdeğerlik gibi kavramların gerektiği gibi ele alınabilmesi için ise çoğul dizgesel konumlar hesaba katılmalıdır. Even-Zohar’a göre çeviribilimin gelişmesinin en önemli koşulu kültür-çoğul dizge ilişkisinin iyi incelenmesi ve özerk bir bilim dalı olarak çeviribilimin, dilbilim veya edebiyat kuramları içinde sınırlı kalmamasıdır.

Çoğuldizge kuramı çeviri etkinliğinin özellikle çeviri sürecinin toplumsal ve kültürel yönlerini vurgulayarak yeni bir bakış açısı getirmiş ve dilbilimsel yaklaşımların yeteri kadar açıklık getiremediği “çeviri-kültür”, “kültürel dönüşümde çevirinin yeri ve işlevi gibi” konulara ışık tutmuştur.

4.1.1.2 Gideon Toury ve Betimleyici Yaklaşımları

İsraili çeviribilimci Gideon Toury'nin de önünü açmış olan (Aksoy, 2002: 45) Even Zohar'ın çoğuldizge kuramı, geniş bir toplumsal-kültürel kapsamda değerlendirilmesinin gerekliliğinin dizgesel bir biçimde kanıtlanmasını içeren çoğul dizge kuramından yola çıkılarak oluşturulan bir kuramdır. Buna göre çeviri, bir amacı gerçekleştirmek amacıyla yürütülen bir eylemdir (Yazıcı, 2005: 58).

Işın Bengi Öner (2001: 31-32-33) Gideon Toury'nin çevriye bakış açısını şu şekilde özetlemiştir:

1. Çeviri metin gözlemlenebilir bir olgudur. Çeviri süreci ise gözleme doğrudan açık değildir. Bu nedenle çeviriye ilişkin araştırmaların başlangıç noktasını gözlemlenebilir olguların, yan çeviri metinlerin, oluşturması doğaldır.
2. Betimleyici alanını geliştirmeyen görgül bilimlerin tam ve özerk olabilmesi mümkün değildir. Görgül bilimlerin, görgül olmayan bilimlerden farkı, görgül bilimlerin bilim dalının alanını oluşturan nesneleri sistemli bir biçimde betimlemek, açıklamak, bu nesneler üzerinde araştırma yapmak üzere kurulmuş olmalarıdır.
3. Görgül bir bilim dalı, kuramı temel alarak kendi konusuna gönderme yapar. Bilim dalının amacı nesnelerin betimlenmesi olarak belirlenmiştir. Betimleme eylemi sonucunda elde edilen veriler sayesinde kuram sürekli denetim altında tutulur ve gerektiğinde üzerinde değişiklik yapılabilir. Bu bilgiler doğal olarak çeviri bilimin uygulamalı alanına yansır.
4. Çeviri amaca yönelik bir eylemdir ve çevirinin sadece hedef dizgede gerçekliği vardır. Hedef dizgenin gerçekliği olan çeviri, hedef dizgenin öteki gerçekleriyle (aynı zaman diliminde ya da geçmişte üretilen çeviri ve özgün ürünlerle) etkileşim halindedir.
5. Çeviri eşdeğerliği mutlak bir kavram olmayıp, değişiklik gösteren, tarihsel bir kavramdır. Hedef metin ile kaynak metin arasında saptanan ilişkiler içinde hangilerinin eşdeğerlik ilişkisi olduğunu belirleyecek etmenler ise çeviri normları bağlamında ele alınabilir.

Gentzler (1993: 130) Toury'nin modelinin edebi çeviriye katkılarını şöyle özetlemektedir:

- a. Çeviride iki metin arasında birebir eşdeğerlik olasılığıyla ilgili düşüncelerin terk edilmesi.
- b. Çeviri metnin üretilmesinde hedef kültür dizgesindeki yazınsal eğilimlerin dikkate alınması.
- c. Özgün metnin anlamının tek ve değişmez olmadığına bilinmesi.
- d. Kesişen kültürel dizgeler ağında yer alan özgün metnin ve çeviri metnin bütünleşmesi.

Bu kurama göre, çeviri edimi kaynak metinden ayrı bir gerçekliktir. Bir anlamda, çevirmenin karar verme süreçlerine dayalı bir davranış biçimidir. Çevirmenin seçimini ve çeviri sürecindeki kararlarını etkileyen faktörler ise çeviri normlarıdır. Bu normlar yardımıyla çeviri “yeterlik” ve “kabul edilebilirlik” ekseninde kendine yer bulmaktadır.

4.1.1.3 Skopos Kuramı

Skopos Kuramı, Alman çeviribilimci Hans Vermeer'in, 1978 yayınladığı bir makalede temellerini attığı ve 1984 yılında Katharina Reiss ile birlikte yaptığı ortak bir çalışma sonucunda oluşturulmuş bir kuramdır. Vermeer daha sonra bu kuramı açıklayan ve geliştiren yapıtlar yazmıştır

Skopos kelimesi Yunanca'da “amaç, hedef, sonuç, planlanan iş” gibi anlamlara gelmektedir. Bu kuramda ise sözcüğün anlamının “çevirmen'in niyeti” (intention), çeviri metnin amacı (skopos), çevirinin işlevi (function) şeklinde genişletildiği görülmektedir. (Yazıcı, 2005: 147)

Bu kuramda hedef metin, çeviri edinci olmuş bir çevirmen tarafından hedef kültür ortamı için yeniden oluşturulan bir metindir ve hedef ülkede göreceği işleme göre oluşturulur. Bu süreçte kaynak metnin okuru ya da kaynak metnin kaynak ülkede ibraz edileceği merci dikkate alınamaz. Erüz (2003: 54) şöyle bir örnek vermiştir: “kaynak kültürde dünyaya gelmiş bir çocuk, hedef kültürde yetiştiği zaman kaynak kültürde yetiştiği zaman kendiliğinden hedef kültür normlarına uyum sağlayacaktır. Onun hedef kültürün bir parçası olması onun

yararınadır, çünkü hedef kültür ortamında ancak bu şekilde örselenmeden yaşamını sürdürebilir. Nasıl sıcak bir iklimde doğan bir canlı, soğuk bir iklimde yetiştiğinde uyum sağlamak zorunda kalırsa, hedef metinde hedef kültür içinde oluşturulmak dahası yeniden yazılmak zorundadır. Bu durumda hedef metin kaynak metinden yararlanarak oluşturulmuş yeni bir metindir.”

İş, işveren ve uzman konumuna çıkarttığı çevirmenden oluşan Skopos kuramında amaç, çevirmenin hedeflediği son nokta olarak hedef kitleye varmak üzere bir dizi eylemin yerine getirilmesidir.

Bu kurama göre, kaynak metin ve hedef metin kendi gerçekleri içinde ele alınır. Dolayısıyla hedef metin kaynak metinden bağımsız bir işleve hizmet edebilmektedir. Çevirmen ekinler arası iletişimde uzman bir kişi olarak bu işlevin hedef ekinde işverenin amacı doğrultusunda en uygun düzeyde yerine getirilmesinden sorumlu kişidir. Çevirinin amacını işveren belirlemektedir. Ancak hedef dizge ve kaynak metin arasında aracılık yapan çevirmenin de, dizgeler arası iletişimde uzman bir kişi olarak, işverenin amacını belirlemesinde, ya da istediği amacın hedef dizgede gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda onu yönlendirmesi gerekmektedir. (Bahadır, 2004: 29)

Skopos Kuramı alanını uygulamayla sınırlamakla birlikte, amaç üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu kuram diğerlerinin aksine, çevirmeni özel bir konuma getirmektedir. Çevirmen kültürler arası iletişimi sağlayan bir aracıdır. Ayrıca, metin türleri ayrımı çevirmenin söylemsel, metinsel ve metin-dışı bağlamları da algılamasını sağlamaktadır.

Vermeer'in Skopos kuramının Toury'nin Hedef Odaklı Çeviri kuramıyla benzeştiği noktanın, sadece kaynak kültürün etkisini değil, hedef kültürün de etkisini önemseyerek, çeviriye daha bütüncü bir bakış açısı sağlamak olduğunu, ayrıldıkları noktanın ise, Vermeer'in kaynak metinden Toury'e göre daha fazla uzaklaşmak olduğunu söyleyebiliriz.

4.1.1.4 Holz-Mänttärri ve Bir Eylem Olarak Çeviri

Holz-Mänttärri de Vermeer gibi çeviri bilimin içinde bulunan bir çeviri bilimcidir. Holz-Mänttärri çeviri kuramına ve yöntemine çeviri eylemi açısından yaklaştığını belirtir ve çeviri eylemini aşağıdaki gibi tanımlar:

“Çeviri eylemi sözcük ya da tümceler ya da karmaşık olmayan metinlerin çevrilmesi anlamına gelmez, çeviri eylemi dendiğinde kesin olarak akla şu gelmelidir: Planlanan işbirliğinin kültür engelleri aşılarak gerektiği gibi düzenlenebilmesi için, iletişimin işlevsel bir şekilde gerçekleşmesine olanak kılınması.” (Holz-Mänttärri, Aktaran Eruz 2000;26).

Ve bu nedenle “bir amaca hizmet etmesi gerektiğini” vurgulayan çeviri bilimci, bu amacın içinde yaşadığımız “işbölümüne dayalı toplum” tarafından belirlendiğini dile getirmektedir. Bu amaç, kültürler arası iletişimin sağlanmasından yola çıkılarak, hedef kültür ve hedef toplum normları dikkate alınarak gerçekleştirilmekte ve çevirmen bu süreçte hedef kitlenin beklentileri doğrultusunda, işlevsel kararlar alan bir iletişim uzmanı olarak görev almaktadır. Hedef dizge normları çerçevesinde çeviri yöntem ve stratejileri geliştiren yetkin çevirmen, çeviri sürecinde yalnız değildir. İşbölümüne dayalı toplumda çeviri sürecinde çevirmen ile işbirliği içinde olan birçok eyleyen vardır. Çeviri edincine sahip çevirmenin görevi hedef metni ve işbirliği içinde olduğu eyleyenleri yönlendirmek ve yararlanabileceği tüm kaynakları ekonomik biçimde kullanarak çevirisini gerçekleştirmektir. İşlevsel bir çeviri ortaya koymak konusunda her türlü kararı alma yetkisi bulunan çevirmen, bu bağlamda tüm sorumluluğu üstlenen bir uzman konumundadır.

Holz-Mänttärri’de Vermeer’in “Çeviri aslında kültürlerarası bir dönüştürüm etkinliğinden başka bir çerçeve içinde düşünülemez”(Holz-Mänttärri, aktaran, Eruz, 2000: 27) savına katılır ve çeviriyi çevirmen yönlendirildiği sürece kültürel bağlamında yaşayacak bir varlık olarak görür. Onu Vermeer’den ayıran, günümüzde kaynak metnin hedef metne dönüşümüne değin kimlerin hangi roller üstlenmesi gerektiğini işlevsel çeviri bağlamında ayırıştırması ve bu süreçleri yavaş yavaş bir çekim yöntemiyle tanımlamasıdır. Çevirmen ise hedef metni oluşturmak için yönlendirici konumdadır ve yararlanabileceği tüm kaynakları kullanarak hedef metni oluşturur (Eruz, 2000: 27).

Çeviri değerlendirmesi bağlamında 22 yüzyıl boyunca süreç ağırlıklı, kaynak odaklı ve kuramcı yaklaşımların sıklıkla değindiği “iyi, doğru, sadık” gibi sıfatlar hedef odaklı yaklaşımlarda kullanılmamıştır. Bu gibi nitelme sıfatları yerini çeviri normlarına ve bu bağlamda anlam kazanan ilişkisel, değişken ve tarihsel bir kavram olan çeviri eşdeğerliğine bırakmıştır. Bu kuramda önemli olan çevirinin nasıl yapılması gerektiği değil, çevirinin neden, nasıl yapıldığı ve işlevinin ne olduğudur. (Öner, 2001: 38)

Geçmişte daha çok dini ve edebi alanlarda boy gösteren çevirinin alanı, 20. yüzyılda bilim, teknik, ekonomi ve politikaya kadar uzandığı görülmektedir. Bu nedenle, uluslararası bilim alışverişi sayesinde daha da önem kazanan çeviri son zamanlarda daha çok ciddiye alınmış, uzmanlık gerektiren bir iş olarak görülmeye başlanmış ve büyük bir ivme kazanmıştır.

4.1.2 Eşdeğerlik ve Yeterlik

"Eşdeğerlik" ve "yeterlik" çeviri bilim alanında üzerinde en çok durulan iki kavramı oluşturmaktadır. Özellikle kaynak dil ile hedef dil arasındaki özel bağdaşıklık olarak tanımlayabileceğimiz çeviride eşdeğerlik terimi, üzerinde çok uzun süredir uğraşılan, hatta pek çok çevirmenin Bengi'nin deyimiyile "korkulu rüyası olan" (Bengi, 1992: 174) bir sorundur ve henüz bu konuda tam anlamıyla bir birliktelik sağlanamamıştır (Köksal, 1995: 45). Çeşitli kuramcılar eşdeğerliğin farklı taraflarını ele almakla birlikte kavrama ilişkin tanımlamalar sınırlı bir şekilde verilmektedir

Vinay ve Dalbernet eşdeğerlik kavramını, “orijinaldeki aynı durumun tamamen farklı sözcüklerle hedef dilde tekrar edilmesi süreci olarak” tanımlamaktadır (aktaran: Suçin, 2007: 26).

Vardar’a göre (2002: 63) çeviri bir dilde (kaynak dil) düzenlenmiş bildirileri anlam ve biçim bakımından eşdeğerlik sağlayarak bir başka dile (hedef dil) aktarma işlemi, bu işlemin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan ürün” dür.

Sunel (1998: 154) “Çeviri ve Bir Çevirinin Düşündürdükleri” adıyla yayımlanan makalesinde, çevirinin amacının kelimelerin altlarına anlamlarını birebir yazmak değil, çıkış dili ile varış dili arasındaki şekil ve anlam eşdeğerliğinin mümkün olabildiğince sağlanması olduğunu dile getirmiştir.

Öte yandan Jakob Retsker Sunel'e katılmakla birlikte bu konuya ilginç bir örnekle açıklık getirme yolunu seçmiştir: "Bir evin sadece metal aksamı gelecekteki ev sahibi için ne kadar anlamsızsa, sözlüksel içeriğinden sıyrılmış bir çıplak gramer yapısı da çevirmen için o kadar anlamsızdır." (Aktaran, Altay, 1994: 6). Retsker verdiği bu örnekte; çevirmenin iki ayrı dilin sadece gramer yapısını değil, aynı zamanda ulusal bir bütün oluşturan biçimsel ve anlamsal özelliklerini de karşılaştırması gerektiğinin üzerinde durmuştur.

Aktaş (1995: 236) çeviride eşdeğerlik olgusunu, "kaynak dil ile amaç dil arasında sözcüksel ve dilbilimsel açıdan yeterli ölçüde denklik kurma ve aynı zamanda kaynak dildeki bildiriye anlam, işlev, üslûp, iletişim ve kültürel bakımdan hedef dilde en doğal bir biçimde yansıtma işlemi" olarak tanımlamaktadır. Aktaş (1999: 50) bir çeviride eşdeğerlikten söz edilebilmesi için hedef dilde üretilen metnin kaynak metnin tüm özelliklerini içermesi gerektiğini belirtmektedir.

Toury eşdeğerliği "değişmeyen ve değişen arasındaki denge" olarak tanımlamaktadır. Bu ise eşdeğerliğin kabul edilebilirlik ve yeterlik uçlarından oluşan görece, kültür bağımlı, soyut, tarihsel bir kavram olarak ele alındığını göstermektedir (Hermans,1999: 96-97). Toury'nin kuramında çevirinin hedef dizgedeki birincil ya da ikincil derecedeki konumuna göre çeviri anlayışının belirlendiğini, hedef kültüründe yerleşmiş çeviri anlayışına yakın olan her metnin çeviri sayılayacağı öne sürülür. Kabul edilebilirlik kavramının da bu şekilde açığa kavuştuğu görülür.

Aksoy'a göre (2002: 14) çeviride eşdeğerlik kavramı bazen çevirmenin özgün metinle özgürce oynaması, bazen de özgün metne sınıksız bağlı kalması tartışmalarını doğurur, ancak bunlar çeviri yöntemlerinin bir anlatısı olarak değerlendirilmelidir.

Newmark (aktaran Köksal,1995: 47) eşdeğer etkiyi herhangi bir çevirinin amacından çok arzulanan sonuç olarak görmektedir ve eşdeğer etki ilkesinin, her tür metne uygulanma derecesi olan ancak aynı derecede önemli bulunmayan bir çeviri kavramı olduğunu ileri sürmektedir. Newmark'a göre, her işaret ve her söz bir başka işaretin ve sözün çevirisidir.

Eşdeğerlik kavramını değerlendiren bazı kuramcılar çevrilmezliği savunmuşlardır. Bu görüşü savunanlardan Humboldt, düşüncüyü anadilin belirlediği inancını taşımakla birlikte kişinin ancak anadili ile dünyayı kavrayabileceğine inanmaktadır. Bu yüzden ona göre bir

dilden diğer dile çeviri yapmak mümkün değildir. Schlegel’e yazdığı bir mektupta şöyle demektedir: “Çeviri cevapsız bir sorunu çözmeye çalışan bir kurumdur. Çünkü çevirmen şu ya da bu nedenle bir çok engelle karşılaşarak yenilgiye uğrar. Ya kendi toplumunun zevklerini bir kenara atıp kaynak metne bağlı kalacak, ya da kendi toplumunun özelliklerini ön plana çıkaracak. Bu iki metodu bağdaştırmak neredeyse imkânsız.” (Barda, 1994: 80).

Çeviri araştırmalarında kaynak metne dayalı bir ölçüt olduğu için eleştirerek bir anlamda tabulaştırılan eşdeğerlilik kavramının ardından yazılı ve sözlü çeviri metnin değerlendirilmesinde hedef odaklı bir ufuk açılmıştır. 1980’lerde bütünleyici ve alanlar arası çeviri çalışmalarının odağında kıyasıya sorgulanan kavramla araştırmacılar iki temel çizgide ilerlemişlerdir:

1. Hedef metinle kaynak metin arasındaki ilişkiyi tanımlayacak bir ölçü olarak kaynak dil ve metne eşdeğerli/yeterli dil kullanımını savunmayı sürdüren dil odaklı kuramcılar
2. Hedef metni kendi koşulları içinde değerlendirirken çeviri normları doğrultusunda verilen çeviri kararlarını ‘değer’ ölçüsü olarak alan eşdeğer yerine ‘karşılığı’ ‘seçenek’i yeğleyen iletişim, kültür ve yazınbilim odaklı kuramcılar (Bulut, 2000: 74).

Çeviri kuramlarında eşdeğerliliğin metinsel boyutuyla ilgili tartışmalar, eşdeğerlilik kuramcılarıyla yazın ve kültür odaklı çeviri kuramcılarının görüşleri ve yönelimleri arasındaki farklılıklar, ‘dil bilimiyle yazının bilimi arasında kalan’ çeviri bilimin yolunu açan tartışmalar yaratmıştır. Metinsel değerlendirme hedef odaklı, betimleyici ve işlevsel bir temel üzerinde başka alanların desteğini doğru kullanan bir bakış açısına gerek duymaktadır. ‘Eşdeğerlikten kaçınırken, işlevsel ve nesnel bir ‘değer’ ve ‘değerlendirme’ düzlemi arayışlarını sürdürmek yerinde olacaktır (Bulut, 2000: 82)

Nida (2004: 101–114), eşdeğerlik kavramını biçimsel ve dinamik olmak üzere ikiye ayırmıştır:

- 1-Biçimsel Eşdeğerlik
- 2-Dinamik Eşdeğerlik

Nida’ya göre biçimsel eşdeğerlik, dikkatleri hem biçim hem de içerik açısından mesajın üzerinde odaklar. Örneğin şiirin şiire, cümlelerin cümleye ve kavramın kavrama aktarılmasıdır.

Böyle bir aktarımda hem biçim hem de içerik mesajın temel unsurları olarak görülür. Nida böyle bir çeviri yaklaşımını “dip notlu çeviri” olarak da adlandırmaktadır.

Dinamik eşdeğerlik ise çevirmenin kaynak dil mesajının anlamını, kaynak dilin dinleyicisinde bıraktığı aynı etkiyi hedef dilin dinleyicisi üzerinde yaratacak biçimde sözcüklere döktüğü çeviri ilkesi olarak tanımlanabilir. Burada önemli olan etkideki eşdeğerliktir. Nida, dinamik eşdeğerlik taşıyan bir çevirinin kaynak dildeki bildirimi uygun kültürel bağlamı içinde okuyucuya aktarma konusunda tam doğallığı amaçladığını ileri sürmektedir. Bununla birlikte “Çevirmen, yalnızca iletinin açıkça ortada olan içeriğini anlamakla kalmamalı, ince anlam ayırmalarını, sözcüklerin anlamlı, coşkusal değerlerini ve iletinin "tadını ve ruhunu" belirleyen biçimsel özelliklerini de kavramalıdır. Ayrıca çevirmen hem kaynak dilin hem de amaç dilin işlevlerini iyi bilmek zorundadır. Yani metindeki dil işlevinin anlatımcı mı (expressive), bilgilendirici mi (informative), yoksa yönlendirici mi (vocative) olup olmadığını ayırt edebilmelidir” (Aktaran: Salman, 1987: 101).

Koller (1979: 186) iki metni karşılaştırırken, eşdeğerliğin sağlanabilmesi için birbiriyle iletişim halinde olan beş adet ölçüt ileri sürmüştür:

1. Düz anlamsal eşdeğerlik (Denotative Äquivalenz)
2. Yan anlamsal eşdeğerlik (Konnotative Äquivalenz)
3. Metin normlarında eşdeğerlik ((Textnormativer Äquivalenz)
4. Biçimsel eşdeğerlilik (Pragmatischer Äquivalenz)
5. Dil kullanımsal eşdeğerlilik (Formale Äquivalenz)

Koller’in bu beş ölçütünden yola çıkarak çevirmenin, dilsel ve ansiklopedik bilgiye sahip olmanın yanı sıra kaynak metin yazarının ne demek istediğini, hangi amaçla, hangi hedef kitleye nasıl seslendiğini bilmesi gerektiği de söylenebiliriz. Ayrıca, Koller çeviride her düzeyde optimal eşdeğerlik’in sağlanmasından da yanadır. Ona göre çevirmen, her metin veya metin parçası için, sonradan bir eşdeğerlik türetebilmek amacıyla, çeviride elde edilen değerleri not etmelidir.

Koller’in çeviri sürecinin başında anlamsal, biçimsel ve edimsel boyutlu geniş çaplı bir kaynak metin çözümlemesi önermesi, metne bir bağlam içerisinde bakılması gerektiğini

ileri sürmüş olması ve çeviri stratejilerini betimleyerek ortaya koymuş olması Alman çeviri geleneğine yapmış olduğu katkılar arasında sayılabilir.

Anamur (1994; 69) çeviride eşdeğerliğin beş ayrı düzeyde sağlanması gerektiğini ileri sürmektedir:

1. Düz anlamsal söylem düzeyinde sağlanacak eşdeğerlik: Her türlü çıkış metnindeki bilgisel içeriğin eşdeğerli olarak varış metnine aktarılması.
2. Yan anlamsal söylem düzeyinde sağlanacak eşdeğerlik: Çıkış metinlerinde sözcüklerin ardına gizlenen dil dışı göndermelerin çevirmence sezilmesi ve değerlendirilmesi, eşdeğerli olarak yeniden kurulması.
3. Biçimsel düzeyde sağlanacak eşdeğerlik: Metinlerin biçimsel yapılarının eşdeğerli olarak aktarılması.
4. Uygulama düzeyinde sağlanacak eşdeğerlik: Metinlerde, işlevsel bir amaç yoksa çıkış metninin amaç kitlesine varış bağlamında da korunması ve anlatım ile biçimin eşdeğerli oluşturulması.
5. Etkileme düzeyinde sağlanacak eşdeğerlik: Çıkış metninin çıkış bağlamı okuru üzerinde yarattığı etkinin varış bağlamı okuru üzerinde de eşdeğerli olarak yaratılması.

Anamur’a göre eşdeğerlik “çıkış metni odaklı” ya da “varış” metni odaklı yaklaşımlar yerine, yukarıda beş düzeyde toplanan “anlam odaklı çeviri” yöntemiyle sağlanabilmektedir. Bu yöneme göre çeviri işleminin temelinde şu aşamalar vardır:

- a. Metni derinden kavrama yazarın söylemek istediğine ulaşma;
- b. Çıkış dilinin etkisinden sıyrılma;
- c. Varış dilinde çıkış metnini yeniden sözcüklere dökme, yeniden sözcükleme
- d. Denetim. Çıkış metni ile üretilen varış metnini karşılaştırma

Anamur bir çevirmenin öncelikle üzerinde çalıştığı metni, tüm yönleriyle neredeyse yazarı kadar iyi bilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Anlam odaklı çeviri işleminin gerçekleşmesi için, çevirmen çıkış metnini çok iyi algılamalı, sonra çıkış dilinin “sözcüklerinin etkisinden sıyrılmalı, daha sonra ise yeniden sözcükleme yapmalıdır. Ancak

“sıyırılma” tanımından kasıt; çıkış metnindeki tüm sözcüklerin değiştirileceği ya da sözcüklerin önemsiz olduğu değildir. Anahtar niteliğindeki sözcükler her zaman korunacak, anca birebir sözcük karşılığı yerine anlam aktarılacaktır. Denetim aşamasında ise varış metninin çıkış metniyle eşdeğerliği yukarıda sayılan beş düzeyde son kez gözden geçirilir, gerekirse düzeltmeler yapılır.

Anamur aynı zamanda yazın çevirmeninin kendisini yazın çevirmeninin yerine koyarak, ancak çıkış metnini ulusallaştırmaktan kaçınarak, varış bağlamında eşdeğer bir ürün yaratması gerektiğini de belirtmektedir.

Popoviç, dört tip eşdeğerlik arasında ayırım yapmıştır:

1-Dilsel eşdeğerlik: hem kaynak metnin hem de hedef metnin dilsel düzeyinde benzerlik sağlanır (sözcüğü sözcüğüne çeviri).

2- Dizisel eşdeğerlik: Dizisel anlatım eksenindeki öğelerin eşdeğerliği söz konusudur. Yani dilbilgisi öğelerinin eşdeğerliği aranır.

3- Biçemsel eşdeğerlik: Benzer anlam değişmezi ile anlatım benzerliği amaçlanır. Hem asıl hem de çeviri metnindeki öğelerin işlevsel eşdeğerliği aranır.

4- Metinsel (dizimsel) eşdeğerlik: Bir metnin dizimsel yapılanışı yönünden eşdeğerlik vardır, yani şekil ve biçim eşdeğerliği aranır. (aktaran Köksal, 1995: 44)

Çeviri bilim alanında bu kadar çok üzerinde durulan eşdeğerlik kavramının kökeninin nereye dayandığı konusunda ise birçok görüş bulunmaktadır. Örneğin; Reiss ve Vermeer eşdeğerlik kavramının kaynağı konusunda yapılan araştırmaların hareket noktası olarak elektrik ile ilgili bir tanım kullanmaktadır. Bu teknik alanda eşdeğerlik farklı yapılara sahip iki dalgalı elektrik akımı ile oluşan iki elektrik devresinin ürettiği aynı elektrik gücü olarak tanımlanır. Bu tanımlama çeviriye uygulandığında “farklı yapılara sahip devreler” kaynak ve hedef dilin yanı sıra onların tarihsel ve kültürel niteliklerini temsil etmektedir. “aynı elektrik gücü ifadesiyle iletişimsel-işlevsel etkiyi oluşturarak asıl metin ile çeviri metin arasında benzerlik elde edilmesi anlatılmaktadır. “Devre” terimi, bütünlüğü ve dolaşımı ifade etmekte karşıtısal dilbilimin sağladığı ayrımlara göre çeviri sürecini daha iyi açıklamaktadır (Köksal, 2005: 36).

Aktaş (1995: 239) konuya açıklık getirmek amacıyla “göl kenarındaki ağaç” örneğini vermiştir: “... göl kenarında bulunan bir ağaç düşünelim, ağacın gerçek görüntüsüne kaynak dil dersek, sudaki asimetrik görüntüsü hedef dil olur. Su ne kadar durgun berrak ve temiz olursa görüntü de o kadar fazla aslına uygun olacaktır. Yani eşdeğerliği o derece mükemmel olur. Suyun fazla derin olması, görüntünün niteliğini ve değerini artırır. Aksi faktörler, yani suyun sık ve bulanık olması veya fazla dalgalı olması, bu asimetrik görüntünün aslına uygunluğunu ve mükemmelliğini azaltır.”

Eşdeğerlik ilkesinin sağlanması aşamasında, iki ayrı dünyayı bir araya getirmeye çalışan çevirmenin karşısına şüphesiz birçok problem ortaya çıkmaktadır.

Koller (1987: 86) bu problemleri üç grupta incelemiştir:

- a) Yabancı dil kültüründe, anadil kültüründeki dil ögesini karşılayabilecek bir etken ya da kavram olmayabilir
- b) Anadil ile yabancı dil, değişik iki kelimenin bir tek kelimeyle ifade edilmesi, gibi farklılıklar gösterebilir.
- c) Anadil ve yabancı dil belli hal ve durumlar için belli göstergeleri kullanmada değişiklikler gösterebilir.

Kayayerli (1993: 13) eşdeğerlik ilkesinin aşağıda ortaya çıkacak durumlardan dolayı her zaman uygulanamayacağını savunmuştur:

- 1. Edebi metnin, kendi dilindeki ses, sözcük, söz dizimi, bütün yapı gibi öğelerin birbirine örüşük işlevlerden dolayı karışık olması durumunda
- 2. Çok anlamlı, karmaşık bir kaynak metnin, kendi dillerinin değişik okurları üzerinde aynı etkiyi uyandıramaması durumunda

Yücel, (2004: 18-19) eşdeğerlik konusunda ortaya çıkan problemlere, hedef dilde karşılığı bulunmayan deyimlerden birkaçını örnek göstermiştir: Örneğin Alman dilinde “wie ein Mehlsack schlafen”, “un çuvalı gibi uyumak” şeklinde çevrilirse, deyim düz anlam olarak çevrilmiş olur; ancak ana dildeki etkiyi veremez. Böyle bir durumda “eşdeğerlik” kavramından da bahsedilemez. Ancak deyim anadildeki uygun bir deyimle karşılanırsa aynı etkiyi verebilir. (örneğin, “ölü gibi uyumak”). Aktaş da (semp. 63)bu konuda ilginç bir deyim

aktarmıştır: Türkçe’de bir kimseyle her hangi bir konuyu özel görüşmek için kullanılan “baş başa deyimini sözcüğü sözcüğüne çevirirsek bir Almanca saçma gelecektir mutlaka. Ancak bu deyim karşılığı Almanca’da “unter vier Augen” olarak hayat bulabilecektir.

Yeterlik kavramı ise, varsayımsal olarak kaynak dizge kutbuna yakın çeviri anlamına gelmektedir. Bir başka deyişle, “yeterlik, kaynak metnin metin içi ve dışı ilişkilerinin çeviri de aynen korunmasıdır. Bu durumda çeviride kabul edilebilirlik hedef dizge yazılı geleneğine yakınlık anlamına gelir. Öte yandan zamansal, uzamsal, dilsel ve kültürel etmenler göz önüne alındığında, yeterli çeviri yapma olasılığı yok denecek kadar azdır (Yazıcı, 2005: 133).

Aktaş’a göre (1999: 50)hedef metin, kaynak metnin yalnızca genel özelliklerini yansıtıyorsa böyle bir çeviri “yeterli çeviri” olarak değerlendirilebilir. Ancak yazın çevirisinde asıl hedef; yeterli çeviriyi değil, nesnel bir eşdeğerliği elde etmek olmalıdır.

4.1.2.1 Eşdeğerlik Oluşturma Yöntemleri

İyi bir çevirmen, önce eşdeğerlik sorununun yapısını belirleyerek işe başlar. Sonra, bu sorunu giderici, hafifletici yöntemleri uygular (Demirezen,1993: 225-228).

1. **Ödünçleme Yapma:** Eğer sorun yaratan biçimbirim ve onun kavramı, alıcı dilde yoksa en kolay yol yabancı yapıyı alıcı dilin ses ve biçimbirim yapısına uyarlayarak almaktır.
2. **Anlam ya da Deyiş Kaydırması:** Özgün metin ile çeviri metin arasında özdeşlik ya da denklik hiçbir zaman oluşamaz. Bu nedenle böyle bir sorun da hiçbir zaman tam olarak çözülememekle birlikte çaba gösterilebilir. Özgün metnin gösterdiği anlama yaklaşma çeviri metne doğru yapılan anlam kaydırmaları zorunlu olarak yapılır. Böylece yapılar çevirmen tarafından anlamsal-biçimsel olarak aslına sadık kalarak yorumlanır
3. **Eğretileme Yapma:** Eğretileme yapma, özgün metinde var olan bir anlamın hedef metinde var olmayan bir kavram olarak ortaya çıkmasında görülür. Ancak çevirmen eğretileme yaparken ölçüyü fazla kaçırıp, keyfi davranırsa özgün metnin taşıdığı kültür yitirilebilir.

4. **Varyant Oluşturma:** Varyant oluşturma, deyiş kaydırma ve eğretilemeden bir adım daha ilerde yapılan, biraz daha serbest davranılan çeviri türüdür. Varyant aslında bir metnin aslından az-çok ayrılan, değişik bir biçimdir. Özgün metinden fazlaca bağımsız olarak aktarılan bir çeviri türüdür. Çeviri metin asıl metinden değişik olur, bu nedenle varyant çeviri ile çeviri eş anlamlı değil, zıt anlamlıdır.

5. **Uyarlama Çeviri:** Uyarlama çeviri, çeviri kavramının sınırlarını aşan bir çeviri türüdür. Yazar, özgün yapıttan ilham alarak birçok çeşitleme yapabilir. Böyle bir çeviride, biçim çeviri metinde bütünüyle değişir, sadece temel kişiler ve konuların dış çizgileri belli belirsiz aslına sadık kalır. Günümüz Türk sineması senaryo yazarlığında uyarlama çeviri önemli bir yer tutar.

Farklı metinlerin birbirleriyle karşılaştırılması, doğal olarak eşdeğerlik kavramını akla getirmektedir. Eşdeğerlik kavramı ve ölçütleri, çeviri ve kuramlarıyla ilgilenen kişilerin dile hangi açıdan yaklaştığına bağlı olarak değişiklik göstermiştir. Yüzyıllardır eşdeğerlik kavramının tanımı, kapsamı ve uygulanabilirliği enine boyuna tartışılmasına rağmen bu kavram hakkında maalesef tek bir yaklaşımdan söz etmek mümkün olmamıştır. Bununla birlikte çeviride eşdeğerlik kavramı, daha uzun yıllar boyunca çeviri araştırmalarının ilgi odağı olmaya devam edecek gibi görünmektedir.

4.2 Çeviri Eleştirisi

Çeviri bilimin ortaya çıkmasıyla birlikte çevirinin daha kapsamlı ve bütüncül bir düzlemde ele alınması, çeviri eleştirisi kapsamının da genişlemesine yol açmıştır. Çeviri eleştirisi ilk başlarda Göktürk'ün deyimiyle “yanlış avcılığı” biçiminde algılanırken günümüzde çeviri anlayışındaki gelişmelerle birlikte çeviriyi bir bütün olarak artı ve eksi yönleriyle değerlendiren bir etkinlik biçiminde algılanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte çeviri sorunlarının çeviri bilim kuramı çerçevesinde tartışılmaya başlanması çeviri eleştirisine de nesnel bir boyut kazandırmıştır.

Yazın çevirisi eleştirisinin amacı; kaynak dil ile amaç dil, özgün metin ile çeviri metin arasında yapılacak karşılaştırmalarda, yanlışların teker teker yazılışının ötesinde hedef dil, kültür, toplumsal ve yazınsal ilkeler göz önünde bulundurularak; nesnel ve dizgesel ölçütler

çerçevesinde düzenli bir çözümlemesinin yapılması şeklinde özetlenebilir.(bkz. Aksoy: 2002, 165-166)

4.2.1 Çeviri Eleştirisine Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar

Newmark’a göre (aktaran Kocaman, 1993: 2) kapsamlı bir çeviri eleştirisi beş konuyu kapsamalıdır:

1. Kaynak metnin amaç ve işlevsel yönlerini vurgulayan kısa bir çözümleme
2. Çevirmenin kaynak metnin amacı, çeviri yöntemi ve çevirinin hedeflenen okuru konusundaki yorumu.
3. Çevirinin özgün metinle seçmeli, ama yeterince ayrıntılı bir karşılaştırması.
4. Çevirinin a) çevirmen açısından b) eleştirmen açısından değerlendirilmesi

Uygun olursa çevirinin hedef dil kültürü ya da disiplininde ki olası yerinin belirlenmesi.

Popoviç üç tür çeviri eleştirisi üzerinde durmuştur: (aktaran Aksoy, 2002: 82)

1. Çeviri eleştirisi, ana dil ve yabancı dil ile yazılmış edebi metni inceler. Eleştirmen “alıcı” ve “verici” durumunda olan kaynak ve çevrilen metne bağımlı olarak eserin orjinalliğine veya norm benzerliğine karar verir.
2. Ana dil ve yabancı dille yazılı metnin dil ve üslubundan hareket edilir. Eleştirmen dil-üslup araçlarının benzerliğine, çevrilenlerin doğruluğuna göre, çeviri hakkında yargıya varılarak dil hatalarıyla uğraşılır.
3. Çeviri eleştirisi, çevirinin kabulleniş şartlarını araştırır.

Bu çalışmaları W. Koller “Çeviri Dilbilimine Giriş” adlı eserinde; kısaca eleştirinin, çeviri okuru açısından ele alındığı, kaynak metin ile çeviri metninin dil-üslup açısından karşılaştırıldığı, yanlışları belirlemenin çeviri eleştirisinin sadece bir yönünü oluşturduğu şeklinde özetler. (aktaran Kayaerli, 1993: 206)

Çeviri biliminde ortaya konulduğu şekliyle çeviri eleştirisi yapabilmek için bu uğraşın sınırlarını ve gerektirdiklerini çok dikkatle belirlemek lazımdır Her şeyden önce eleştirmen

çeviri uğraşını yakından bilmelidir. Çeviri uğraşının neler gerektirdiğini, çevirmenin görevinin ne olduğunu, çeviri sorunlarının hangi yöntemlerle aşılabileceğini bilmeli, hedef dil ve kültürdeki çeviri geleneğini tanımalıdır. Ayrıca eleştirmen kaynak metni dizgesel bir şekilde dil, kültür, ileti ve yazınsal özelliklerinin üzerinde durarak inceleyebilmelidir. Bunun devamında, aynı süreci karşılaştırmalı olarak çeviri metin üzerinde gerçekleştirebilmeli, bu süreçlerin sonucu olarak ortaya çıkan verileri karşılaştırabilmeli, nesnel ve öznel olarak çeviri kuramı ve çeviri ve kaynak yazınsal gelenekleri çerçevesinde değerlendirebilmelidir (Van den Broeck, 1985:55-56). Bununla birlikte eleştirmen bir çevirinin doğru yâda başarılı olup olmadığıyla değil, neden öyle yapıldığıyla ilgilenmelidir. Nasılımı, nedenini sorgulayıp anlamadan yapılacak değerlendirme ne nesnel ne de sağlıklı olabilecektir. (Broeck, 1985: 8)

Orhan Burian (2004: 213-214) çevirinin bir fikir sorunu olduğunu ifade etmekle birlikte, ne kadar çevirmen varsa o kadar da çeviri şekli olduğunu, bu sebeple sadece çeviri yapmanın değil, çeviri değerlendirme ve eleştirisi yapmanın da zorluğuna işaret etmiştir.

Çeviri eleştirisinde irdelenen metin türünün niteliği, hedef ve kaynak metnin, eleştiride ne oranda temel alındığı, yapılan değerlendirmedeki dil içi ve dil dışı ölçütlerin farklılığı, eleştirinin ne amaçla yapıldığı, çeviri eleştirisinde çevirmen, kültür, siyaset gibi metin dışı etmenlerinin gözetilip gözetilmediği gibi konular, çeviri eleştirisinin ne kadar karmaşık bir olgu olduğunu kanıttır.

Şüphesiz bu kadar karmaşık bir durumda eleştirmene de önemli görevler yüklenmektedir. Holmes eleştirmenin görevinin “çeviri ürününden” yola çıkarak kaynağa, geriye doğru nesnel bir şekilde eseri incelemek, çevirmenin izlediği yöntemi, koyduğu kuralları, ilkeleri keşfetmeye çalışmak, çevirmenin tekniğini saptamak olduğunu belirtmiştir. (aktaran Kuran,1993: 7)

Van den Broeck eleştiri sürecinde eleştirmenin göz önünde bulundurması gereken noktaları göz önünde bulundurulması şu şekilde sıralamıştır:

- a) Eleştirmen, değerlendirme sürecinde çevirmenin dil ile ilgili seçimlerini bir bütünlük içinde ele almalı;
- b) Eleştirmen, çevirmenin hedeflediği okuyucu kitlesinin beklentisi ve beğenisine göre belirlediği çeviri yöntemini ortaya koyabilmeli;

c) Eleştirmen, çevirmenin bu amacı gerçekleştirmeye yönelik seçimlerini ve tutumlarını belirleyebilmelidir (aktaran Berrin Aksoy 2002: 4)

Nilüfer Kuruyazıcı Yazko Çeviri Dergisi'nde yayınlanan "Tonio Kröger Çevirisi Üzerine Kuramsal ve Uygulamalı Bir Eleştiri" (1983: 144) adlı makalesinde metinlerin karşılaştırılması ve eleştiri boyutunda yapılması gereken çalışmaları şu şekilde sıralamıştır:

1. Elde aynı metnin değişik kişiler tarafından yapılmış birden çok çevirisi varsa kaynak metne başvurmadan bu çeviri metinler birbiriyle karşılaştırabilir. Çeviriler değişik dillerden yapılmışsa bu tür bir karşılaştırma yararlı olacaktır. Ama yine de tek güvenilir kaynak özgün metnin kendisidir.
2. İkinci olasılık, mantığa aykırı yerler, metnin mantığına ters düşen noktalar varsa bunları saptayıp ondan sonra kaynak metne dönen yanlışların nereden kaynaklanabileceğini araştırmaktır. Çevirmenden kaynaklanan hataların olabileceği gibi, baskıdan kaynaklanan yanlışlar da olabilecektir.
3. Karşılaştırmaya gerek kalmadan amaç metin üzerinde saptanabilecek en önemli yanlışlar ise çevirmenin amaç dile gereğince egemen olmamasından kaynaklananlardır. Çeviri yaptığı yabancı dili iyi bilmesi koşulunun yanı sıra çevirmenin kendi ana dilini de iyi bilmesi, yabancı dilin tümce yapısına ya da söyleme özelliklerine bağımlı kalmadan ana dilini doğru kullanabilmesi gerekir. Çevirmen daha önce de belirttiğimiz gibi hem ana dilinde hem amaç dilde yetkin olmak zorundadır. Okuyucusuna ana dilinde rahatça okuyabileceği bir metin sunmalıdır.
4. Kaynak ve amaç metinlerin karşılaştırılarak, birbirlerine ne derece uygun oldukları saptanmaya çalışılır. Birçok eleştirmenin yaptığı yanlış-doğru avcılığından uzaklaşarak metni çözümlemek için önce dilin işlevinden yola çıkılmalıdır.

Hedef dil odaklı bir çeviri eleştirisine karşı olan Reiss, metinleri türlerine ve gördükleri işlevlere göre sınıflandırarak onları genel anlamda dörde ayırmaktadır. Bilginin belli kalıplar çerçevesinde aktarılmasından dolayı hedef dile yönelik olan metinleri, 'içerik odaklı' (inhaltsbetont) estetik değerlerin belirleyici olduğu ve 'ne'den çok 'nasıl' anlatıldığıнын ön planda olduğu yazınsal metinleri 'biçim odaklı' (formbetont); alıcıda belli tepkiler uyandırmak amacıyla çeviride alıcıyı etkilemeye yönelik olan reklam, propaganda, afiş gibi metinleri 'çağrı odaklı' (appellbetont); son olarak ise, çağın gereği olarak artan televizyon,

tiyatro gibi farklı alanlarda karşılaşılan metinleri ‘işitselaraçsal odaklı’ (audio-medial) metinler olarak sınıflandırmaktadır. (Reiss, 1986: 34-51) Reiss’in yaklaşımını temel alarak eleştirmenin çevrilen metnin türüne, işlevine ve dilsel niteliklerine bakarak ona göre bir eleştiri yaklaşımı izlemesi beklenmektedir. Sözgelimi, içerikli odaklı bir metin eleştirilecekse içeriğin iki metinde de örtüşmesi; biçim odaklı bir metin irdelenecekse, biçim, biçem ve estetik etkinin benzer olması; çağrı odaklı bir metinde ise metnin alıcıda aynı etki ve tepkiye yol açması belirleyici olmalıdır. (Reiss, 1986: 52)

Nasıl ki çevirmenden matematiksel doğrulara uyması beklenemezse, eleştirmenin de öznel beğenilerinden tümüyle sıyrılıp, nesnel sonuçlar çıkarması güçtür. Bununla birlikte yapılan eleştiriler sayesinde çevirmen çeviri alanındaki eksikliklerini giderebilecek aynı hataları bir daha yapma ihtimalini en aza indirgeyecektir.

4.3 Çocuk Yazını

Çocuk edebiyatı, 2-14 yaşları arasını kapsayan çocukların çağlarına özgü ihtiyaçlarını karşılayan ve sanatsal değer taşıyan bir edebiyat türüdür. Daha kapsamlı bir tanımlamayla çocuk yazını “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever’den aktaran Akçam, 2003: 9)

Evrensel yazın bütününün farklı ve özel bir alanını oluşturan çocuk yazını; çocuğun ilgilerini, gereksinimlerini, düşlerini göz önünde tutan, onun algılayabileceği bir dille yazılan ürünleri içermektedir. Çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminde önemli bir uyarıcı olan kitabın ruhsal ve düşünsel gelişime birçok katkısı bulunmaktadır.

Şirin (1998: 215-216) “99 Soruda Çocuk Edebiyatı” adlı eserinde iyi bir çocuk kitabının kazandırdığı özellikleri şu şekilde sıralamaktadır:

- ✓ İyi bir çocuk kitabı çocuğa canlılık kazandırır ve kısa süre içinde günlük yaşam etkinliklerine katılmasını sağlar. Güzel bir şiir ya da güzel bir hikâye okuyan çocuk

sıkıntı verici nedensiz kaygılardan uzaklaşır; içinde bulunduğu ruhsal gerginlikten kurtulmak için taze bir güç kazanır.

✓ İyi bir çocuk kitabı, çocuğa yaşamın değişik yönlerini öğrenmesinde, türlü insan tiplerini tanınmasında, başka ülkeler ve toplumlar üzerinde bilgi edinmesinde çok zengin imkânlar sağlar. Şüphesiz bunda çeviri eserlerin çok büyük bir payı vardır.

✓ İyi bir çocuk kitabı, çocuğun kendisini daha iyi tanınması, gerekiyorsa davranışlarını değiştirmesi ve kişiliğini geliştirmesi için ona kılavuzlukta bulunur. İyilik, ahlaklılık, doğruluk, çalışkanlık, verimlilik vb. gibi soyut kavramları canlı örnekler aracılığıyla öğrenmesine yardım eder.

✓ İyi bir çocuk kitabı, çocuğun resme, dramatik etkinliklere, müziğe vb. sanat alanlarına karşı ilgi duymasına olanak sağlar.

Bütün bu faydalarının yanında nitelikli çocuk kitapları çocuğun ileride kitaplarla kuracağı etkileşimin de belirleyicisi olabilir. Küçük yaşlarda çocuğun kitaplarla kuracağı olumlu iletişim onun ileriki yaşamında okuma alışkanlığı edinmiş, yazınsal duyarlığa sahip bir okur olarak yetişmesinde önemli bir katkı sağlar.

Çocukların okudukları eserlerden fayda sağlayabilmelerinin ilk şartı bu işi severek yapmalarıdır. Bu da ancak doğru bir yaklaşımla yazılmış eserlerle mümkün olabilecektir.

Düzgün, başarılı bir yaklaşımla yazılan ürünler çocuğa anadili ve okuma sevgisini kazandırırken; yanlış bir kurgu ve dile sahip olanlar, çocukları okuma alışkanlığından uzaklaştırmaktadır. Bu nedenle çocuk yazını apayrı bir özen ve dikkat gerekmektedir. Yetişkin yazını kitaplarındaki yazın niteliği ölçütleri çocuk yazını içinde geçerlidir. Ancak Atatuğ'un da dediği gibi "yazar ilacını yetişkin hasta ile çocuk hastasına verişindeki miktar ayarlamasını yapan bir doktor gibi, yazmanın tüm yollarını iyi bilmeli, fakat bunları çocuğa göre kullanmalıdır". (Atatuğ, 1981: 51)

Bu nedenlerle yazar yapıtını oluştururken; yayınevi de yayımlayacağı kitabı seçerken çocuk gelişim özelliklerinin farkında olmalı; dış yapı ve içyapı ölçütlerinde göz önünde bulundurulması gereken önemli faktörlerin neler olduğunu bilmelidir. Aşağıdaki bölümde bu özellikler, ayrıntılı olarak incelenecektir:

4.3.1 Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Dış Yapı (Biçimsel) Özellikleri

Çocuğun bir kitaptan hoşlanmasının ilk şartı kitabın dış görünüşüyle ilgilidir. Kitabın dış görünüşü hitap ettiği yaş grubuna uygun olmalıdır.

a) **Büyüklik (Boyutlar):** Çocuklar, genellikle değişik boyutlardaki kitapları karıştırmaktan ve okumaktan hoşlanırlar. Ancak, ilke olarak, çocuk kitapları hacim ve ağırlık yönünden taşınabilir, kitaplık düzenlemesine de uygun olmalıdır.

b) **Kağıt:** Çocuk kitaplarında; gözü yormayan, dayanıklı, en az ikinci hamur kağıt tercih edilmeli ve baskısı temiz olmalıdır. Kaliteli kâğıt kullanılmadığı için; renkleri değişen, yazıları iyi okunmayan ve kolay yırtılabilen bir kitap, çocukları okuma isteksizliğine itebilir.

c) **Sayfa Düzeni:** Çocuk kitaplarında, sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmalı; sayfa kenarlarındaki geniş boşluklar (marjlar) bulunmalıdır. Özellikle, sayfalar tek sütun halinde düzenlenerek, okuma rahatlığı yaratılmalıdır. Bu sayfalarda resim-yazı uyumu sağlanmalıdır. Metinde kullanılan harflerin boyu çocuğun yaşına uygun olmalıdır. “On yaşından küçük çocuklar için hazırlanan eserlerde harf büyüklüğü 12 puntonun altına düşmemelidir” (Şirin,1998: 213).

d) **Resimler:** Çocuk kitaplarında bir başka hususta kitabın içindeki resimlerdir. Özellikle küçük yaştaki çocuklar için resimlerin metinlerden daha fazla bulunması uygun bir yaklaşımdır. Kitaplardaki resimler, çocukların beğeni ve algılama düzeyine uygun olmalı, metnin iletisine görsel bir zenginlik katmalı; estetik nitelikleriyle de görsel algılarını geliştirici özellikler taşımalıdır. Kahramanların fiziksel portreleri, metinde yansıtılan kişilik özelliklerine uygun biçimde çizilmeli, resimler kahramanların özelliklerini (şişman, zayıf, uzun saçlı, kısa boylu, sinirli, uysal vb.) yaşadıkları ruhsal durumları, geçirdikleri fiziksel değişimleri çocuklara hissettirebilmelidir. (Sever, 2003: 191)

e) **Kapak (Cilt):** Kapak çocuk için cazip kılınmalı; kapak resmi içeriği özetleyecek mahiyette olmalıdır. Çünkü çocuk kitabın içeriğini bilmeden bu resim sayesinde ilk olarak kitap hakkında fikir edinecektir. Kapakta kitap adı, konuyu özetleyici ya da tanıtıcı resim, yazar, ressam ve basımevi adının bulunması, kitabı oluşturanlara bir saygı

gereği bulunmalıdır. Ayrıca, hangi yaş grubu ya da sınıf için önerildiği de mutlaka belirtilmelidir.

4.3.2 Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken İç Yapı (İçerik) Özellikleri

a) Tema: Çocuk kitaplarında, yazarın, aktarmak istediği "tema" ve çocuklarda geliştirmeyi amaçladığı davranışlar açık seçik belirtilmelidir. Yazar, özellikle, demokratik ilkelere bağlanma gereğini; aile, yurt, ulus, doğa ve hayvan sevgisini; iyiye, güzele duyarlılığı, kahramanlığa saygıyı, yaşamayı sevmeyi ve yaşama zevkini işlemelidir. Öte yandan bu temaların işlenişinde, çocukların gerçekleri de görmesini, anlamasını sağlamak ve bunun dozunu da çok iyi ayarlamak; yazar, ressam, eğitimci, psikolog ve tasarımcının işbirliği yapmasını gerektirir.

b) Konu: Çocuğun kişiliğini geliştirecek, kendini daha iyi tanıma fırsatı verecek konulara ağırlık verilmelidir. Çocuk kitabı öncelikle sevgi, şefkat ve güven konularını içermeli; eğlendirici ve dinlendirici nitelikte olmalıdır. (Çılgın, 2007: 81)

c) Kahramanlar: Çocuğun, okuduğu kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurduğu bilinmektedir. Bu nedenle, çocuk kitaplarında az sayıda kahraman bulunmalı, kahramanların fiziksel ve ruhsal portreleri güçlü bir biçimde çizilmelidir. Masal ve masalımsı türlerin dışındaki kitaplarda, kahramanların özellikleri gerçek ya da gerçeğe yakın olmalı; abartıdan kaçınılmalıdır.

d) Plan: Çocuk kitaplarında, duygu ve düşünceler, olaylar tutarlı bir biçimde sıralanmalı; konu ile çocuklarda uyandırılmak istenen duygu (tema) arasında bir bütünlük sağlanmalıdır. Olaylar; çocuğun ilgisini sürekli canlı tutan ilişki geçişmeleriyle, kitabın başından sonuna kadar, gereksiz ayrıntılara düşmeden, ölçülü ve rahat bir anlatımla aktarılmalıdır.

e) Üslup, dil ve anlatım: Çocuk yayınlarında; üslup, dil ve anlatımın çok büyük bir önemi bulunmaktadır. Yapmacık, gereksiz ve bayağı her sözcüğü anlatımın dışında bırakan bir üslup tercih edilmeli; anlatımda "duruluk, akıcılık, açıklık, yakınlık, çeşitlilik ve kişisellik" etkili ve güzel bir üslup yaratmanın temel koşulları olarak görülmelidir.

Çocuk kitaplarında eskimiş, yıpranmış sözcüklerle yüklü bir anlatımdan kaçınmalı; çocukların sözcük dağarcıklarını zenginleştirecek, duygu ve düşünce evrelerini de geliştirecek bir yaklaşım anlatımda temel ilke olarak benimsenmelidir.

Yazarlar cümle ve paragraf kurarlarken, sözcüklerini ve deyimlerini seçerlerken seslendikleri küçük okurların okuma yeteneklerini, kavrayış güçlerini ve sözcük haznelerini daima göz önünde tutmalıdırlar. Ortalama beş veya altı sözcükten oluşan ve içinde tek özne ve tek yüklem bulunan cümlelere öncelik vermelidir. Edilgen çatılı fiille yerine etken çatılı fiiller kullanılması anlatıma sadelik ve canlılık kazandırır. Cansız fiiller yerine gitmek, gelmek, görmek gibi canlı fiiller tercih edilmelidir. Küçük çocuklar için yazılan eserlerde az kullanılan veya söylenişi güç olan sözcükler bulunmamalıdır. Yöresel veya çevresel deyimler de kimi okurlar için bir anlam güçlüğü doğurabilir. (Oğuzkan, 2001: 370) Ayrıca kitaplar; dilbilgisi, yazım (imla) ve noktalama kuralları bakımından da yanlışsız olmalıdır.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz: çocuklar için hazırlanan eserler, çocuğun gelecek yaşama hazırlanmasında öncülük eden bir rehber konumundadır. Ancak bu rehberin tam anlamıyla faydalı olabilmesi için bazı yapısal ve eğitsel özelliklerle donanmış olması gerekmektedir. Çocuk kitaplarının oluşturulurken, yazılmasından basılmasına kadar birçok aşamadan geçmekle birlikte eşgüdümlü bir çalışmayı gerekli kılmaktadır.

4.3.3 Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Çeviri Alanındaki Tarihsel Gelişimi

Çeviri Çocuk Edebiyatımızın tarihsel gelişimine baktığımızda bu alandaki ilk eserlerin Osmanlı imparatorluğunun Tanzimat Döneminde, batı dünyasından tercüme edildiğini görmekteyiz. Batıdan yapılan ilk roman çevirisi Fenelon’un “Telemak” adlı eseridir. 1862 yılında Yusuf Kamil Paşa tarafından Türkçe’ye nakledilen Telemak’ta gelecekte hükümdar olacak özel bir çocuğun aldığı eğitim anlatılmıştır. (Çılgın, 2007: 59)

Ancak bu eserin dilinin oldukça ağır olması, çocuklara hitap eden eserlerde aranması gereken önemli bir kuralın ihlal edildiğini göstermektedir. Türkçe’ye aktarılan “Robinson Cruseou” ve “Gulliver” adlı çocuk kitapları da dilimize çevrilen ilk yapıtlardandır. Jonathan Swift’e ait olan “Gulliver” isimli çocuk romanı 1872 yılında Mahmut Nedim tarafından çevrilerek “Gulliver Nam Müellefin Seyahatnamesi” adıyla yayınlanmış, Daniel Defoe’nin

eseri olan “Robinson Cruseou”ise Ahmet Lütü tarafından çevrilmiş ve 1874 yılında “Hikâye-i Robinson” adıyla yayınlanmıştır. Bu eserler aslında çocuk kitabı olarak yazılmamasına karşın, çocuk edebiyatının ilk ürünleri olarak kabul görmüştür. (Neydim,1998: 26) Bu eserleri “Seksen Günde Devr-i Alem (ilk Jules Verne çevirisidir-1876; ancak çevireni belli değildir.), “Merkez-i Arza Seyahat (1886), “Beş Hafta Balon İle Seyahat-1889” gibi aslında yetişkinler için yazılan fakat sonraları çocuk romanı olarak telakki edilen romanlar izlemiştir. (Çıkla, 2005: 95) Bunları da 1889-1904 yılları arasında çevrilmiş olan 16 adet Jules Verne romanı takip etmiştir. Yine bu dönemde Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Mithat Efendi gibi önde gelen yazarlar tarafından La Fontaine ya da başka şair ve yazarlardan şiir ve düzyazı biçiminde çevrilmiş olan kısa hikâyeler ve uyarlamalar da bulunmaktadır.

Çocuk kitaplarının yanı sıra 1869’larda yayınlanmaya başlayan çocuk dergilerinde de çeviriler önemli bir yer tutmuştur. 1882’de yayınlanan “Çocuklara arkadaş” dergisinde ilk çeviriler yayınlanmaya başlanmış ancak çevirmeni ve çevrildiği dil hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Çeviri çocuk edebiyatı alanında bir diğer önemli dergi ise 1896 yılında yayın hayatına başlayan “Çocuklara Mahsus Gazete”dir. Bu derginin 297. sayısının kapağı Fransızca olarak basılmış ve içeriğindeki yazıların ise büyük bir bölümü Fransızca’dan çevrilmiştir. (Neydim, 1998: 30)

Bu alanda kayda değer ve içerisinde çeviri öyküler barındıran diğer dergilerin isimleri ise şöyledir: “Vasıla-i Terakki”, “Çocuklara Rehber”, “Çocuk Bahçesi”, “Arkadaş”, “Çocuk Dünyası” Cumhuriyet Dönemine gelindiğinde de Çeviri Çocuk Edebiyatı önemini kaybetmemiş özellikle edebiyat dünyasının önemli yazarları tarafından çevirilere devam edilmiştir. Örneğin Orhan Veli Kanık, Sabahattin Eyüboğlu ve Nazım Hikmet La Fontaine’den çeviri yapmışlardır. Cumhuriyet sonrası Robinson çevirilerinden bazıları da Kemalettin Şükrü (Robenson Krüzae-1932), Necdet Rüştü Efe (Robenson Kruzoe-1938), Yaşar Nabi Nayır (Issız Adadada 28 yıl adıyla-1942) tarafından çevrilmiştir. Bir diğer klasik Güliiver’in Seyahatnamesi önce kısaltılarak Cüceler Memleketinde (1927) adıyla basılmış, ayrıca 1935’te Cüceler ve Devler Memleketinde; Güliiver’in Seyahatleri adıyla Ercüment Ekrem Talu tarafından dilimize kazandırılmıştır.

1945’ten sonra başlayan dünya klasiklerinin çevrilmesi çalışmaları, çocuk edebiyatını da etkilemiş ve 50’li yıllardan itibaren çocuk klasikleri de çevrilmeye başlanmıştır. 60’lı yıllarda ise yayıncılık patlaması gerçekleşmiş, aynı ya da değişik yazarlardan birçok çocuk

kitabı dilimize aktarılmıştır. Ancak klasiklerin dışında yeni çevrilen çocuk kitaplarının sayısı genel orana göre oldukça düşüktür. 70’li yıllar ise “Yerli Çocuk Edebiyatı” oluşturma çabalarına karşın çeviri eserler yine merkezde kalmıştır. 80’li yıllarda, 60’lı yıllarda çevrilmiş olan eserlerin baskısında ki artış göze çarpar. 90’lı yıllarda eşitlikçi çocuk yazınının yerli yazınımıza tam olarak yansımamasından dolayı oluşan boşluğun çeviri ile doldurulması yoluna gidilmiştir. Bu alanın önemli yazarlarından olan Peter Haertling, Christine Nöstlinger, Goscinný, Roald Dahl’ın kitapları çevrilerek bu konudaki eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. (Neydim1998: 45)

4.3.4 “Konrad Oder Das Kind Aus Der Konservenbüchse” Adlı Eserin Eserin Biçimsel ve İçeriksel Özellikleri

Christine Nöstlinger tarafından 1975 yılında kaleme alınan kaynak eser, Friedrich Oetinger Yayınevi tarafından basılmıştır. 156 sayfadan oluşan eserin, her sayfasında yaklaşık 27 satır bulunmakla birlikte, ön ve arka kapak resmi dâhil olmak üzere toplam 12 adet resim içermektedir. Eserde kullanılan resimler renklidir. Son derece ilgi çekici olan resimlerde, ayrıntılara oldukça önem verilmiş, anlatılan metni tamamlar nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca her bir resim tam sayfaya gelecek şekilde düzenleme yapılmıştır. Özgün eserin ön kapağında; kitabın, yazarın ve yayınevinin adı bulunmaktadır. Anlatım diline baktığımızda ise kullanılan cümlelerin akıcı, anlaşılır olduğunu, devrik cümlelerin pek fazla tercih edilmediğini görmekteyiz. Ayrıca bahsi geçen kaynak eser, iki ayrı çevirmen tarafından farklı yıllarda hedef dile aktarılmıştır.

4.3.5 Çeviri Eserlerin (Konrad Ya Da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk) Biçimsel ve İçeriksel Özellikleri

Kaynak eser (Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse) ilk olarak Sakine Eruz tarafından “Konrad Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk” adıyla hedef dile aktarılmış ve Düzlem Yayınları tarafından 1993 yılında basılmıştır. Eruz’un çeviri eserinde 144 sayfa ve her sayfada yaklaşık 31 satır, ön kapak resmi dâhil olmak üzere toplam 5 adet resim bulunmaktadır. Arka kapağında resim bulunmamaktadır.

Aynı eser Mine Kazmaoğlu tarafından ikinci kez “Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk” ismi altında hedef dile aktarılmış ve Günışığı Kitaplığı tarafından ilk olarak 2003 yılında basılmıştır. Aynı yıl yayınevi, eserin Türkçe yayın haklarını Aklıca Telif Hakları Ajansı aracılığıyla satın almıştır. Adı geçen yayınevi 2003 yılından 2009 yılına kadar her seferinde 2000 adet olmak üzere toplam 11 adet baskısını yapmıştır. 174 sayfadan oluşan bu eserin her sayfasında yaklaşık 26 satır ve 10 adet resim bulunmaktadır. Ön ve arka kapaklarında resim bulunmaktadır. Ayrıca özgün metinde bölümlene bulunmamasına rağmen, Kazmaoğlu’nun eseri on ayrı bölüme ayrılmıştır.

Sakine Eruz’un kitabında diğer iki eserden farklı olarak sunuş ve büyüklere notlar adını taşıyan iki bölüm bulunmaktadır. Mine Kazmaoğlu’nun eserinde yazarın hayat hikâyesi resmi bir dille anlatılırken, Sakine Eruz’un eserinde Christine Nöstlinger’in ağzından öyküleştirilerek aktarılmıştır

Çeviri eserlerin içeriksel ve biçimsel özelliklerini genel hatlarıyla karşılaştırmak amacıyla genel bir tablo oluşturmakta yarar görmekteyiz. Tablo oluştururken Demircan’ın (2006: 7) “Tübitak Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi” adlı makalesinde bulunan tablodan faydalanılmıştır.

ÇEVİRİ ESERLERİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ				
RESİMLENDİRME	KAZMAOĞLU		ERUZ	
	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR
Kapakta kullanılan resim ilgi çekici olması	*			*
Resimlerin konuya uygunluğu	*		*	
Resimlerin anlaşılır olması	*			*
Resimlerin ilgi çekici olması	*			*
Resimlerle metinlerin birbirlerini tamamlaması	*		*	
Resimlerde ayrıntılara dikkat edilmesi	*			*
Resimlerin gerçek veya gerçekçi olması	*			*
Resimlerin sayfaya konumlandırılmasının uygunluğu	*			*

Tablo 1

Çocuk kitaplarında kullanılan resimler, metnin anlamını tamamlar, açıklar ve bazen de yeni anlamlar katar. Çocuğun metinden çıkarabildiği sınırlı anlamı daha derin ve geniş bir evrene taşımasına yardımcı olur. Bu sebepler doğrultusunda çocuk kitaplarında kullanılan resimlerin belirlenen kriterlere uygun olarak seçilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Şüphesiz bu kriterler, dilimize aktarılan çocuk kitapları içinde geçerlidir. Çevirme ilgi çekici olmaması, çevirmenlerimizden Kazma oğlu'nun eserinde belirlenen kriterler doğrultusunda resim seçimi yapılırken, Eruz'un eserinde kullanılan resimlerin birçok kriterle uymadığını görüyoruz. Eruz'un eksikliklerini; kapakta ve içerikte kullanılan resimlerin ayrıntılı ve ilgi çekici olmasına dikkat edilmemesi; Gerçek veya gerçekçi olmaması, ayrıca resimlerin sayfaya konumlandırılmasının uygun olmaması şeklinde sıralayabiliriz.

YAZAR VE KİTAP BİLGİLERİ	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR
Ön kapakta kitabın adı var mı?	*		*	
Ön kapakta yazarın adı var mı?	*		*	
Ön kapakta yayınevinin adı var mı?	*		*	
İç kapakta kitabın yöneldiği yaş grubu yazıyor mu?		*		*
İç kapakta basım yılı yazıyor mu?	*		*	
İç kapakta basım yeri yazıyor mu?	*		*	
Kitabın kaçınıcı baskı olduğu yazıyor mu?	*			*

Tablo 2

Biçimsel özellikler açısından önemle üzerinde durulması gereken bir diğer konuda eserde bulunması gereken yazar ve kitap bilgileridir. Her iki çeviri eserinde ortak eksik, İç kapakta kitabın hitap ettiği yaş grubunun yazmamasıdır. Ayrıca Eruz'un eserinde kitabın kaçınıcı baskısının yapıldığı konusunda herhangi bir bilgi de bulunmamaktadır.

ÇEVİRİ ESERLERİN İÇERİKSEL ÖZELLİKLERİ				
DİL VE ANLATIM	KAZMAOĞLU		ERUZ	
	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR
Cümlelerin açık ve anlaşılır olması	*			*
Kullanılan sözcük çeşidinin uygunluğu	*			*
Kitaplarda devrik cümlelerin kullanılmaması	*		*	
Kitapların, çocuğun Sözcük dağarcığını geliştirebilmesi	*		*	
Paragraf uzunluklarının yaş grubuna uygun olması	*		*	
Kitabın başlığının ilgi çekici olması	*		*	

Tablo 3

Çocuk kitaplarında, biçimsel özelliklere gösterilen özen kadar içeriksel özelliklere de dikkat edilmelidir. Kazmaoğlu'nun eserinde bu özenin gösterildiğini söyleyebiliriz. Ancak; cümlelerin açık ve anlaşılır olmaması ve kullanılan sözcük çeşidinin uygun olmaması dolayısıyla Eruz'un eserinde yeterince duyarlılık görememekteyiz.

4.3.5.1 Bu eserin Tercih Edilme Nedenleri

21 eseri (yaklaşık tüm eserleri) Türkçe'ye çevrilen Christine Nöstlinger eserleri Türkçe'ye en çok çevrilen yazarlardan biridir. Tezimizin konusunu oluşturan, “Konrad, Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk” (Konrad, das Kind aus der Konservenbüchse) adlı çocuk kitabının ise 2009 yılı itibarıyla tam 11 adet baskısı bulunmaktadır. Kitabın 70'li yıllardan bu yana hiç azalmayan bir ilgiyle okunması, yani güncelliğini koruması ve hala çocukların en çok sevdiği kitaplar arasında yer alması, bu kitabın seçilmesinin birden çok nedeninden sadece birkaçını teşkil etmektedir. Ayrıca eserin iki farklı çevirmen tarafından farklı yıllarda çevrilmiş olması kitabın bu sayede nasıl çevrildiğine dair bir karşılaştırma yapılmasına imkân sağlamaktadır.

4.3.5.2 Eserin Özeti

Konrad, eşitlikçi çocuk edebiyatının önemli temsilcilerinden olan Avusturyalı yazar Christine Nöstlinger'in mükemmel çocuk figürüne eleştirel yaklaştığı önemli çocuk kitaplarından biridir. Ayrıca eserde ve tek tip aile ve anne baba yapısına da eleştiri getiren Nöstlinger, bu tarz bir yapının sağlam olmadığını savunmaktadır.

Hikâyenin başkahramanlarından olan Bayan Bartolotti, tek başına yaşamaktadır. Genel özellikleri ise; dağınıklığı, kurallara karşı çıkması, tuhaf giyimli ve tuhaf görünüşlü biri olmasıdır. Ayrıca gereksiz eşyalar ısmarlayıp bunları eve yığmaya da bayılmaktadır.

Bir gün postacı her zaman ki gibi bir kutu getirir. Kutunun içinden bu sefer yedi yaşlarında bir erkek çocuğu çıkar. Oldukça düzenli ve ideal bir çocuk olan bu sevimli çocuğun adı "Konrad"dır. Konrad'ın eksiği, çocuksu duygularının ve yaşam deneyiminin yeterince bulunmamasıdır. Bayan Bartolotti elinden geldiği kadar Konrad'a annelik yapmaya çalışır. Ancak Konrad'ın bir de babaya ihtiyacı vardır. Bayan Bartolotti'nin eczacı arkadaşı Bay Egon, ona babalık yapmaya karar verir. Bay Egon ilk başlarda Konrad'ın mükemmel kişiliğini beğense de zamanla o da Bayan Bartolotti'ye katılarak, normal bir çocuk olması için çaba sarfeder. Konrad'ın fabrika üretimi mükemmelliği arkadaşlarının ona kötü davranmasına ve hor görmesine yol açar. Bu zor zamanlarında en büyük destekçisi arkadaşı Kitty olur.

Günün birinde aniden gelen bir mektup, Konrad'ın ve ailesinin yaşamının değişmesinde neden olur. Çünkü Konrad yanlışlık sonucu gönderilmiştir ve geri alınmak istenmektedir. Bunun üzerine Bayan Bartolotti ve Kitty önce onu Bay Egon'un eczanesinin üst katına saklarlar, sonrada planlarını uygulamaya koyarlar. Plana göre, Kitty'nin eğitimi sayesinde Konrad'ın kişiliği tamamen değişecek, adeta yaramaz bir hale bürünecektir. Nitekim plan başarıyla gerçekleşir ve fabrika görevlileri onu geri almaktan vazgeçerler. Konrad'da normal bir çocuk olarak, ailesiyle birlikte mutlu bir geleceğe yelken açar.

4.3.6 Christine Nöstlinger'in Biyografisi ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri

Avusturya'nın en saygın yazarlarından biri olarak kabul edilen Christine Nöstlinger çocuk ve genç okuyucular için yazdığı birçok kitabında, mizah ve sihri birleştirmesi sayesinde binlerce okuyucunun beğenisini kazanmıştır.

13 Ekim 1936'da orta halli bir ailenin çocuğu olarak Viyana'da dünyaya gelen Nöstlinger'in annesi anaokul öğretmeni, babası bir saatçidir. Huzur dolu aile yaşamı İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle bozulur, hem kendisi hem de ailesi için zorlu bir süreç başlar. İkinci Dünya Savaşı öncesi şartlarında işsiz olan baba kızının bakımını askere alınana kadar sürdürür. Sığınaklarda, siren sesleriyle çocukluğunu geçiren Nöstlinger, sevgili babasına tam altı yıl sonra kavuşur. Bu arada bombardımanlardan birinde bulundukları sığınak vurulmuştur, Nöstlinger enkaz altından sağ salim çıkarılır. Dokuz yıllık hayatının üçte ikisini sığınaklarda ve diktatör rejimi ile geçirmek üzerinde ister istemez izler bırakır. Yazar bu zamanla ilgili "Çocukluğumda daha sonra hiç hissetmediğim derecede mutlu anlarım oldu tabii bu mutsuzluklarım için de geçerli..." demektedir.

Öğrencilik yıllarında yazar olmaya dair hiçbir ümit vermeyen Nöstlinger'in kompozisyonları öğretmenlerince pek beğenilmez. Liseden sonra Viyana'da uygulamalı sanatlar üzerine eğitim alır. Grafiker olarak çalışmaya başlar ardından evlenir ve iki çocuğu olur. Ev kadını kimliğine daha fazla dayanamayacağını fark edince, çocuklarının kitaplarından esinlenerek en azından çocuk kitaplarını resimleyebilecek yeteneğe sahip olduğunu düşünür. Yayın evlerini arayıp iş istemeye çekinince resimlediği hikâye ile yayınevlerine başvurur. İki yıllık bir hazırlığın ardından ortaya çıkan ilk kitabı Fiery Fredica'yı 1970 yılında yayımlatmayı başarır. Bu başarı sadece kitabın yayımlanması ile kalmaz kitap bir de Almanya'da ödül kazanır. Bu ödül Nöstlinger'i mutlu değil aksine tedirgin eder. Resimlerinin takdir edilmesini bekleyen biriyken öykülerinin ilgi çekmesini yadırgar. Gönderdiği çalışmalar için yayınevlerinin kendisinden bir ricası olur: Resimlere gerek yok, sadece metni göndermeniz yeterli!

Çocukların gündelik dertlerinden, konuşan salatalıklara değin farklı konularda yazan Nöstlinger yapıtlarında toplumsal hayata dair eleştirilerini/endişelerini dile getiriyor. Bu yüzden kendinden biraz bahsedilmesi istendiğinde söyleyeceği her şeyi yapıtlarıyla dile getirdiğini belirtiyor.

Okurlarını kimi zaman iğneleyici bazen alışılmadık tiplerle eğlendiren, antiterbiyecî Nöstlinger yapıtlarında bu öğelerden ziyade kullandığı 'dil'in daha önemli olduğunu vurguluyor. Yazılarının edebî ve eleştirel anlamda değeri olmadığını söylese de bazı eleştirmenler Nöstlinger yapıtları okumamış olmayı bir kayıp olarak görüyor. Otuz yıllık yazarlığında 100'ün üzerinde yapıt veren Nöstlinger aralarında Hans Christian Andersen Madalyası, Astrid Lindgren Ödülü'nün -ki Nobel Edebiyat Ödülü'nden sonra ikinci en büyük edebiyat ödülü- bulunduğu birçok ödülün de sahibi. Nöstlinger'in yapıtları 1990'lı yıllarda Türkçeye çevrilmeye başladı. Nöstlinger'in Türkçeye çevrilen kitapları ise şöyledir; altı kitaplık Mini Dizisi, Kim Takar Salatalık Kral'ı, Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk, Konuk Değil Baş Belası, Lollipop, Susi'nin ve Paul'ün Gizli Günlükleri; gençlere yönelik Hadi Ama Baba!, İşte Şimdi Hapı Yuttum!, Arkadaş Dümeni.

(http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=5687)

4.3.7 Çevirmenlerin Biyografileri

4.3.7.1 Mine Kazmaoğlu

1950'de Ankara'da doğmuştur. 1970'te Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni (bugün Robert Kolej) bitirdi. 1975'te İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu. 1975-1986 arasında, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü Mesleki Temel Eğitim Kürsüsü'nde asistan, öğretim görevlisi ve yardımcı doçent olarak görev yaptı. 1980'de Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı'nda doktora derecesini aldı. 1986'da üniversiteden ayrıldı. 1986-1991 arasında, Ana Britannica Ansiklopedisi Redaksiyon Kurulu'nda yer aldı. 1994-1995'te, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi editör yardımcılığını üstlendi. 1995-1997 arasında, Arredamento Dekorasyon Dergisi'nin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1999-2000'de, Koleksiyon Yayınları “Mimarlık Yıllığı 1 – Türkiye'de Mimarlık 2000”in editörü oldu. Halen, Arredamento Mimarlık dergisi yayın kurulundaki görevinin yanı sıra Günışığı Kitaplığı için de kitaplar çeviren Kazmaoğlu, eşi ve oğluyla birlikte İstanbul'da yaşamaktadır.

Mine Kazmaoğlu'nun Günışığı Kitaplığı için İngilizce'den ve Almanca'dan Türkçeye çevirdiği kitaplar:

Çocuk Romanı:

Davin, Oyuncak Masalı, Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk, Kraliçeyi Kurtarmak, Garajdaki Giz, Susi'nin ve Paul'ün Gizli Günlükleri, Balık, Haritada Kaybolmak, Bunun Adı Findel , Karne Oyunu, Korkunç Gıcık III. Hıçkırık dizisi: Ejderhanı Nasıl Eğitirsin, Nasıl Korsan Olursun, Ejderhaca Nasıl Konuşursun

Genç Roman:

Dünya Büyülü Bir Yer, Zor Sevgiler , Kâğıt Uçakla Gizli Macera

4.3.7.2 Sakine Eruz

Kastamonu doğumludur. 1972’de Avusturya Lisesi’nden mezun olduktan sonra 1972-1974 yılları arasında Frankfurt am Main Johann Wolfgang Goethe Üniversitesi’nde Alman Dili ve Edebiyatı ve İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümlerine devam etmiştir. İstanbul Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı ve Avrupa Sanat Tarihi Bölümlerinden, pedagoji sertifikası da alarak 1977’de, Prof. Dr. Şara Sayın yönetiminde yaptığım yüksek lisansla teziyle mezun olmuştur. 1978’te Bonn Sanayi ve Ticaret odasında girdiği eyalet çevirmenlik sınavını başardıktan sonra çalışma yaşantısına Hessen Eyaleti mühürlü, yetkili, yeminli çevirmeni olarak devam etmiştir. Almanya mahkemeleri, resmi daireleri, Türk ve Alman şirketleri için uzmanlık alanlarında yazılı ve sözlü çeviri işlerini üstlenmiştir. Bu çalışmalarına koşut Hessen eyaletinde orta ve yüksek öğretim kurumlarında Türkçe ve Almanca dil ve kültür dersleri vermiş ve konuyla ilgili eğitim malzemeleri hazırlamıştır.

Prof. Akşit Göktürk’ün eşi, Dr. Pia Angela Göktürk’ün Almanca bölümünün başkanlığını yaptığı İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü’nde Almanca okutmanı olarak işe başlamıştır. Burada da üniversite öğrencilerine yönelik dil dersleri için yabancı dil kitaplarına ek malzemeler hazırlamıştır. İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu bünyesinde üniversitelerde yabancı dil eğitime yönelik ikinci bir yüksek lisansa başlamış ve bu programdan 1992 yılında mezun olmuştur. 1989 yılında Prof. Şara Sayın’ın isteğiyle kadrosu Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’na geçmiştir. Alman Dili ve Edebiyatı’nda çeviri, edebiyat, bilimsel metinlerle okuma anlama ve kültür dersleri vermiştir. (1989-1992)

Bir süre sonra Yabancı Diller Yüksek Okulu bünyesinde de ders vermeye başlamıştır (1992-1994). Çeviri eğitime geçiş süresinde sertifika programlarında hukuk çevirisi derslerini üstlenmiştir. Çeviriye karşı yoğun bir ilgisi bulunduğundan bu alanda Prof. Dr. Turgay Kurultay yönetiminde çeviri eğitiminde hukuk alanı örneğinde koştur metinlerle çalışmalar üzerine doktora tezini yazmaya başlamıştır. 1994'te kadrosu okutman olarak Çeviri Bölümü'ne geçmiştir. 1999'da doktorasını tamamladıktan sonra Almanca Mütercim Tercümanlık anabilim dalında 2000 yılında yardımcı doçent olmuştur. 2004'te Çeviribilim alanında doçentlik sınavını başardıktan sonra 2005'te doçentlik kadrosuna atanmıştır. Hâlen Çeviribilim Bölümü'nde Almanca, İngilizce ve Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim dallarında lisans ve yüksek lisans programları kapsamında ders vermektedir.

Eserleri

Akademik Çeviri Eğitimi, Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi

Çeviriden Çeviribilime, Yüzyılımız Penceresinden Çeviribilimsel Gelişmelere Bir Bakış

Çeviri Eğitiminde Koştur Metinler. İstanbul Üniversitesi Çeviri Bölümü

Çevirileri

Konrad, Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk

Wolfgang Borchert'ten iki kısa öykü : "Lesebuchgeschichten / Okuma Kitabından Öyküler

Kitap Tanıtım Yazıları

Korsan Yüreği, içinde: Yabancı Çocuk kitaplarına Açılan Bir Pencere, Alman Çocuk ve Gençlik Edebiyatından Çeviri Öncesi Seçmeler

Mine Yazıcı, Çeviribilime Giriş

Canan Şenöz-Ayata, Metindilbilim ve Türkçe

Mine Yazıcı, Çeviri Etkinliği, Disiplinlerarasından Çeviriye Bir Bakış

5.0 METNİN VE ÇEVİRİLERİNİN ANALİZİ

5.1 SÖZCÜK DÜZEYİNDE SORUNLU AKTARIMLAR

ÖRNEK 1:

Sie trank *vier Tassen Kaffee* und ass *drei Brötchen* mit Butter und Hönig und zwei *weiche Eier* im Glas und eine Scheibe *Schwarzbrot* mit Schinken und Kaese und eine Scheibe *Weissbrot* mit Gaenseleberpastete.

(Nöstlinger: 5)

Dört fincan kahve içmiş, tereyağı ve bal sürülmüş üç küçük *top ekmek*, bardağa kırılmış, iki *az pişmiş, rafadan yumurta*, salamlı ve peynirli bir dilim *siyah ekmek* ve kaz ciğeri ezmesi sürülmüş bir dilim *beyaz ekmek* yemişti.

(Kazmaoğlu: 9)

Dört bardak kahve içmiş, yağlı ve balı üç *sandviç*, iki *lop yumurta*, salamlı ve peynirli bir dilim *kepek ekmeği* ve üstüne de kaz ciğeri ezmesi sürdüğü bir dilim *francala* yemişti.

(Eruz: 7)

Kaynak kültürün kahvaltı öğününde sıklıkla tercih edilen bir içecek türü olan “kahve” “fincan” içerisinde tüketilmektedir. Kazmaoğlu bu kullanımı (dört fincan kahve) doğru bir şekilde ifade etmiştir. “Brötchen” sözcüğü ise yuvarlak, küçük, hamburger ekmeği tarzında kaynak kültüre ait olan kişilerin kahvaltı sofralarında mutlaka bulundurdıkları bir ekmek türüdür. Hedef kültürde tam karşılığı bulunmaması nedeniyle Kazmaoğlu, ilgili kelimenin

görüntüsünü ifade eden “top ekmek” tamlamasını tercih etmiştir. Ancak hedef kültürde bu sözcüğün birebir karşılığı bulunmamakla birlikte, kanımıza göre “sandviç ekmeği” olarak aktarılabilmektedir. “Butter” sözcüğü “tereyağı” anlamına gelmekte olup yine hedef kültürün kahvaltı masasında sıklıkla tüketilen bir yiyecek çeşididir. Kazmaoğlu’nun bu kavramı olması gerektiği gibi aktardığını görmekteyiz. Ayrıca özgün metinde kaynak kültürde sıklıkla tüketilen ekmek çeşitleri de verilmiştir. “Schwarzbrot” hedef dilde “çavdar ekmeği” (Ülkü, 2005: 740), “Weissbrot” ise “beyaz ekmek” ya da “francala” (Ülkü, 2005: 1002) anlamlarına denk düşmektedir. Kazmaoğlu, “Schwarzbrot” sözcüğünü “siyah ekmek”, “Weissbrot” sözcüğünü ise “beyaz ekmek” olarak aktarmıştır. Ancak her iki sözcüğün de hedef kültürde kullanılmamasından dolayı, hedef kitlenin zihninde herhangi bir imge oluşturamayacağını düşünmekteyiz.

Eruz ise “vier Tassen Kaffee” ifadesindeki “Tasse” sözcüğü için “bardak” demeyi tercih etmiştir. Ancak daha önce Alman kültürüne dair yaptığımız açıklamalar çerçevesinde burada bardak yerine “fincan” sözcüğünün kullanılmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz. “Butter” sözcüğü olması gereken anlamından farklı bir şekilde “yağ”, “Brötchen” sözcüğü için ise “sandviç” kelimesini kullanmıştır. Daha öncede belirtildiği üzere hedef kültürde “Brötchen” sözcüğünü tam olarak karşılayan bir ifade bulunmamasından dolayı Eruz’un tercihinin aykırı bulmamaktayız. Özgün metin de geçen ekmek çeşitlerinden birisi olan “Schwarzbrot” için “kepek ekmeği” sözcüğünü kullanmıştır. Bu, birebir “Schwarzbrot” sözcüğünün anlamını karşılamamaktadır. Ancak “kepek ekmek” kavramı hedef kültürde sıklıkla kullanıldığı için çevirmenin bu tarz bir aktarım yaptığını düşünmekteyiz. “Weissbrot” sözcüğü için ise “francala” ifadesini tercih etmiştir. Nitelikli undan yapılmış ince, uzun ekmek olarak tanımlayabileceğimiz bu tanım hemen hemen “Weissbrot” sözcüğüyle eşdeğer olmasına rağmen hedef kültürde pek tercih edilmeyen bir ifadedir.

Yukarıda anlatılanlar bağlamında, özgün metindeki bu söylemin çevirisi esnasında çevirmenlerin karşısına kültür boyutlu bazı sorunların çıktığını söyleyebiliriz. Çünkü kaynak kültürde bulunan bazı yiyecek tanımları hedef kültürde yer almamaktadır ve çevirmenler bu sorunu aşabilmek için kaynak kültürde bulunan yiyecekleri hedef kültürde ki yiyeceklere benzetme yoluna gitmişlerdir. Ancak bu konuda pek de uygun eşleştirmeler yaptıklarını

söylememiz mümkün görünmemektedir. Buna karşın, hedef dilde karşılığı bulunan sözcüklerde de uygun aktarım yapılamamıştır. Dolayısıyla özgün ve çeviri metin arasındaki biçimsel ve içeriksel eşdeğerliğin kurulabilmesi amacıyla ele aldığımız kaynak dil cümlesinin hedef dile aşağıdaki gibi aktarılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz:

Dört fincan kahve içmiş, tereyağı ve bal sürülmüş üç küçük sandviç ekmeği, iki rafadan yumurta, salamlı ve peynirli bir dilim kepek ekmek ve kaz ciğeri ezmesi sürülmüş bir dilim buğday ekmeği yemişti.

ÖRNEK 2:

“Wunderschön schaut das aus!”, *sagte* die Frau Bartolotti zum Wattebausch und warf ihn dann genau neben den Abfalleimer unter das Waschbecken.

(Nöstlinger: 7)

Pamuğa bakıp, “Harika görünüyor!” diyen Bayan Bartolotti onu tam lavabonun altındaki çöp kutusunun yanına attı.

(Kazmaoğlu: 11)

Bayan Bartolotti **“Pamuk ne güzel oldu!” dedi** ve onu lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına attı.

(Eruz: 9)

Ele aldığımız bu cümle de öncelikle Kazmaoğlu'nun yaptığı bir ekleme dikkatimizi çekmektedir. Özgün metinde yer almamasına rağmen “Pamuğa bakıp...” yan cümlesini kendi çevirisine eklemiştir. Bununla birlikte üzerinde durmak istediğimiz bir de sorunlu yapı bulunmaktadır ki bu “sagen” fiilinin aktarılış biçimidir. Kaynak dilde yazar tarafından, “di’li geçmiş zaman” (Praeteritum) ile yazılmış olan “sagen” fiili Kazmaoğlu tarafından hedef dile (diyen) ortaçağ olarak aktarılmıştır. Bu yüzden bu cümlede Kazmaoğlu'nun biçimsel eşdeğerliği gözardı ettiğini düşünmekteyiz. Ayrıca “wunderschön schaut das aus!” ifadesinde yer alan “das” tanımlığı dilbilimsel ölçütlere göre Almanca da “deiktischer Ausdruck”, yani bir nesneyi ya da kişiyi birebir göstermek, vurgulamak için kullanılan bir yapıdır. Aynı yapı hedef dilde “gösterme sıfatı” ile karşılanabilmekteyken bunu “Pamuğa bakıp...” şeklinde vermeyi tercih etmiştir. Bu açıklama bağlamında Kazmaoğlu'nun çevirisinde, kaynak dilde “das” ile yapılan vurgunun hedef dilde verilmediği açıkça görülmektedir. Ayrıca kaynak metinde geçen ve hedef dilde “ondan sonra, sonra” (Kıyğı, 2003: 157) anlamlarına gelen “dann” zaman zarfıyla birlikte hedef dilde “ve” (Kıyğı, 2003: 651) anlamını karşılayan “und” bağlacını da gözardı etmiştir.

Eruz'un çevirisinde ise dikkatimizi çeken yapı “Wunderschön” olmuştur. Bayan Bartolotti'nin makyajını temizlediği pamuğu tasvir etmek için kullandığı ve hedef dilde “harika, olağanüstü güzel” (Kıyğı, 2003:744) anlamlarına gelen “Wunderschön” sözcüğünü “güzel” kelimesiyle karşılamış, bu ifadeyi güçlendirmek için de “ne” kelimesinden yararlanmıştır; ancak kelimenin anlamını tam manasıyla verememiştir. Ayrıca kaynak metinde geçen, “dann” zaman zarfına da aktarmamıştır. Yine aynı cümlede geçen “ausschauen” fiilini ise “olmak” şeklinde karşılamıştır. Ancak bu kullanımın fiilin anlamını karşılayamadığını düşünmekteyiz.. Çünkü “aussehen” sözcüğünün anlamı “görünmek”tir. (Ülkü, 2005: 77) Bununla birlikte söylemin tümlecini oluşturan ve oldukça uzun olan “...neben den Abfalleimer unter das Waschbecken...” yapısını, “...lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına...” şeklinde aktarmıştır. Bu ayırımın okuyucunun cümleyi anlamasını kolaylaştırmak amacıyla yapıldığını düşünmekteyiz. Yaptığımız bu açıklamalar ışığında sorunlu söylemin şu şekilde aktarılmasını önermekteyiz:

Bayan Bartolotti “bu harika görünüyor!” dedi ve daha sonra pamuğu lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına attı.

ÖRNEK 3:

Dann gingen sie ins Kino oder ins Theater und nachher gingen sie essen und nachher gingen sie Wein trinken und nachher gingen sie *in ein Kaffehaus.*

(Nöstlinger: 8)

Birlikte önce sinemaya ya da tiyatroya, sonra yemeğe sonra şarap içmeye giderler, sonra da *bir kahvede* oturlardı.

(Kazmaoğlu: 13)

Birlikte sinema ya da tiyatroya giderler, daha sonra yemek yerler, şarap içerler, sonra da *bir kafeteryada* oturlardı.

(Eruz: 10)

Ele aldığımız bu cümlede dikkatimizi “Kaffehaus” kelimesi çekmektedir. Bu kelimeyi hedef dilde “pastane” olarak karşılayabiliriz. Kazmaoğlu hedef dilde “Kahve, çay, ıhlamur, bira, nargile içilen, hafif yiyecekler bulunan, özellikle erkeklerin tavla, domino, bilardo, kâğıt vb. oyunlar oynadıkları yer” olarak tanımlanan, dolayısıyla hedef kültürde kahveye bayanların gitmesi pek alışılmış bir durum olmamasına rağmen Kazmaoğlu, ifadeyi “kahve” şeklinde aktarmış, bu durum hedef kültüre ait olan okuyucu kitlesinin ifadeyi okuduğunda yadırgamasına yol açmıştır. Eruz ise aynı sözcüğünün hedef dile aktarımını yaparken “kafeterya” sözcüğünü kullanmıştır. Bu sözcüğü ise hedef dilde daha çok “üniversite ya da hastane gibi kurumların, yiyecek ve içecek satılan, aynı zamanda da bunları tüketmek için kullanılan bölümü” olarak tanımlayabiliriz. Dolayısıyla Bayan Bartolotti ve Bay Egon’un sinema ya da tiyatroya gittikten sonra kafeterya tarzı bir yere gittiğini söylemek pek uygun olmayacaktır. Bununla birlikte “Kaffehaus” sözcüğünü hedef dile aktarırken “pastahane”

kelimesinin kullanılmasının daha eşdeğer bir söylem oluşturacağı kanaatindeyiz. Yaptığımız tüm bu açıklamalar doğrultusunda söylemin aşağıdaki gibi hedef dile yansımasının biçimsel ve içeriksel eşdeğerliğe daha uygun olabileceği düşüncesini taşımaktayız:

Birlikte önce sinemaya ya da tiyatroya, sonra yemeğe daha sonra şarap içmeye giderler, ardından da bir pastanede otururlardı.

ÖRNEK 4:

“Verdammt schweres Ding”, sagte er und zeigte auf ein grosses, weiss eingewickeltes Paket.

(Nöstlinger: 10)

“Lanet olası, amma da ağırılmış!” diyerek beyaz kâğıda sarılı büyük paketi gösterdi.

(Kazmaoğlu:14)

“Amma da ağırılmış” diyerek büyük, beyaz kâğıda sarılmış bir paketi gösterdi.

(Eruz: 11)

Bir öfke ifadesi olan “Verdammt” sözcüğü hedef dilde “kahrolası, lanet” (Ülkü, 2005: 931) anlamlarına gelmektedir. Yazarın özellikle duruma vurgu yapmak için kullandığı “verdammt” kelimesini Kazmaoğlu hedef dile aktarırken, Eruz hedef metne yansıtmamıştır. Yaptığımız bu açıklamalar ışığında söylemin şu biçimde aktarılmasının kaynak metnin estetik değerini korumak adına daha uygun olacağı düşüncesini taşımaktayız:

“Kahrolası, amma da ağırılmış” diyerek beyaz kağıda sarılmış, büyük paketi gösterdi.

ÖRNEK 5:

Ein Tierlexikon in siebzehn Baenden, ein Posten grauer Zwirnherrensocken, ein Plastikteeservice für vierundzwanzig Personen, ein Abonnement für eine Fishzüchterzeitung und eines für eine Nackt-Bade-Kultur-Zeitung. Ausserdem: eine türkische Kaffemühle (aber nicht zum Kaffemahlen, sondern als Nachttischbeleuchtung), zehn Angoraunterhosen in Übergrösse und neun buddhistische Gebetsmühlen.

(Nöstlinger: 11)

On yedi ciltlik bir hayvanlar ansiklopedisi, bir paket gri merserize erkek çorabı, yirmi dört kişilik plastik çay takımı, biri balık yetiştirenlere, biri çıplaklar kampı meraklılarına yönelik iki gazete aboneliği. Ayrıca; bir Türk kahvesi değirmeni (ancak, kahve çekmek için değil, başucu lambası olarak kullanılmak için), battal boy on angora kilot, Hint işi dokuz tütsülük.

(Kazmaoğlu: 17)

Örneğin on yedi ciltlik bir hayvan ansiklopedisi, bir paket gri erkek çorabı, yirmi dört kişilik plastik çay takımı, balık yetiştirenler için bir gazete abonesi, çıplak denize girme kültürüne ilişkin bir abone, bir Türk kahve değirmeni (ancak bu kahve değirmeni çekmek için değil, yatak odası abajuru olarak kullanılmak içindir) on adet battal beden angora kilot, dokuz tane Budist ibadet değirmeni.

(Eruz: 12)

Ele aldığımız cümlede geçen “Zwirnherrensocken” sözcüğünü Kazmaoğlu “merserize erkek çorabı” şeklinde aktarmıştır. Almancada birleşik sözcük olan “Zwirnherrensocken” de geçen “Zwirn” sözcüğü “iplik, tire” anlamlarına karşılık gelmektedir. “Tire” sözcüğünün anlamına bakıldığında Türk Dil Kurumu’nun sitesinde (<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=tire&ayn=tam>) “dikişde kullanılan pamuk ipliği; pamuk ipliğinden yapılmış” olduğunu görmekteyiz. Her ne kadar “Zwirn” sözcüğünün karşılığı “merserize” olmasa da, Kazmaoğlu merserizenin de pamuk ipliğinden

üretilmiş olma mantığından yola çıkarak hedef dile “merserize erkek çorabı” olarak aktarmayı tercih etmiştir.

“Abonnement” sözcüğü hedef dilde “abonelik, abone olma, sürdürüm” anlamlarına gelmektedir (Ülkü, 2005:9). Kazmaoğlu bu sözcüğü “abonelik” olarak uygun bir şekilde aktarmıştır. “Eine Nackt-Bade-Kultur-Zeitung” ifadesini “çıplaklar kampı meraklıları” olarak çevirmiştir. Oysaki “Çıplaklar kampı” kaynak dilde “Freikörperkultur (FKK)-Gelaende” (Ülkü, 2005: 27) anlamına gelmektedir.” “Kaffemahlen” ifadesini çevirmek içinse her iki çevirmen de “kahve çekmek” yapısını kullanmıştır. Ancak bu yapının “kahve öğütmek” olarak aktarıldığı takdirde hedef kitlenin daha kolay anlayabileceği kanaatindeyiz. “Buddhistische Gebetsmühlen” ifadesini hedef kitlenin daha yakından tanıdığı bir kullanımı tercih ederek “Hint işi tütsülük” olarak çevirmiştir. Ancak “Buddhistische” kelimesi “Hint işi” anlamına değil “Budist” anlamına gelmektedir. “Gebetsmühlen” yapısının ise “tütsülük” olarak, hedef dile aktarılmasının hedef kitle açısından daha anlaşılabilir olacağı düşüncesindeyiz. Ayrıca Kazmaoğlu, kendi çevirinde cümlesel bir bütünlük sağlamak amacıyla kaynak metinde yer almayan “yönelik” ve “iki gazete aboneliği” ifadelerini eklemiştir.

Eruz, “Zwirnherrensocken” sözcüğünde geçen “Zwirn” sözcüğünü hedef dile aktarmayarak, “erkek çorabı” şeklinde genel bir ifadeyi tercih etmiştir. Ayrıca, “Abonnement” sözcüğünü hedef dile “abone” olarak, uygun olmayan bir biçimde aktarmıştır. Oysaki “Abone” sözcüğü kaynak dilde “Abonnet” sözcüğüyle karşılanmaktadır. “Eine Nackt-Bade-Kultur-Zeitung” ifadesini ise parçalarına ayıracak olursak; bir isim olan “nackt”, “çıplak” (Ülkü, 1993: 710) “baden” “1. yıkanmak, 2. birisini yıkamak 3. yüzmek” (Ülkü, 2005: 85) “Kultur”, “kültür”; “Zeitung” ise “gazete” anlamlarına gelmektedir. Bu bağlamda Eruz’un ifadeyi hedef dille eşdeğer olarak aktardığını görmekteyiz. “Buddhistische Gebetsmühlen” ifadesinde “buddhistische” kelimesi, “Budist” (Karlsteuerwald, 1997: 129), “gebet”, “dua” (Ülkü, 2005: 307), “mühle” kelimesi ise “değirmen” (Ülkü, 2005: 554) anlamlarına karşılık gelmektedir. Ancak bu kelimeleri birebir aktarıldığında hedef kitle, ortaya çıkan ifadeyi –

kendi kültüründe yer almamasından dolayı- anlamakta oldukça zorlanacaktır. Eruz, ortaya çıkabilecek bu duruma rağmen birebir çeviri yapmayı tercih etmiştir.

Ele alınan bu söylemin şu şekilde çevrildiği takdirde kaynak ve hedef diller arasında anlamsal ve biçimsel açılardan eşdeğerliği sağlayacağını söyleyebiliriz:

On yedi ciltlik bir hayvanlar ansiklopedisi, bir paket gri merserize erkek çorabı, yirmi dört kişilik plastik çay takımı, biri balık yetiştirenlere, biri çıplak denize girme kültürüne ilişkin iki abonelik, bir Türk kahve değirmeni (ancak bu kahve değirmeni öğütmek için değil, yatak odası abajuru olarak kullanılmak içindir) on adet battal beden angora kilot, dokuz tane Budist tütsülüğü.

ÖRNEK 6:

Die Konserve hatte kein Etikett.

(Nöstlinger: 14)

Etiketi yoktu.

(Kazmaoğlu: 19)

Konservenin üzerinde bir etiket yardı.

(Eruz: 14)

Ele aldığımız cümlede geçen “kein” ” sözcüğü kaynak dilin gramer yapısında kullanılan belirsiz tanımlığın olumsuz bir şeklini ifade etmektedir. Hedef dilde ise “değil” veya “hiçbir” anlamlarına gelmektedir. Kazmaoğlu, daha önceki cümlelerde defalarca geçtiği için, “konserve” sözcüğünü yinelememekle birlikte, bu açıklamalar doğrultusunda bir

aktarım yaparken, Eruz “kein” sözcüğünü göz önünde bulundurmamış bilakis zıt anlamlısı olan “var” şeklinde çevirmiştir; dolayısıyla okuyucu kitlesini yanlış bilgilendirmiş ve kaynak metnin iletisini uygun bir biçimde yansıtmayı başaramamıştır. Söylemin aşağıdaki gibi aktarılmasının hem biçimsel hem de anlamsal eşdeğerlik sağlayacağını düşünmekteyiz:

Etiketi yoktu.

ÖRNEK 7:

Der, der in der Konserve **hockte**, sagte:”Guten Tag, liebe Mutter”, nickte **freundlich** mit dem Kopf.

(Nöstlinger: 16)

Konservenin içinde **pineklemekte olan**, “iyi günler, sevgili anneciğim,” dedi ve başıyla **sevimli sevimli** selam verdi.

(Kazmaoğlu: 21)

Konservenin içinde **oturan** “iyi günler, sevgili anneciğim” dedi ve **sevimli sevimli** başıyla selam verdi.

(Eruz: 16)

Kaynak dil söyleminde geçen, “hocken” sözcüğü hedef dilde “çömelip oturmak, büzülüp oturmak” (Steuerwald, 1974, s. 299) anlamlarını karşılamaktadır. Oysaki “pinekleme” sözcüğü düz anlamsal (denonativ) sözcük ifadesi olarak hedef dilde “Uyuklamak, uyuklar gibi hareketsiz kalmak” anlamına gelmektedir. “Pinekleme” ifadesini ise kaynak dilde “ sich hinkauern” (Steuerwald, 1974, s.192) kelimesi karşılamaktadır. Yazarın anlatmak istediği bu ifadeyi ne Kazmaoğlu ne de Eruz’un tam olarak yansıtabildiği kanaatindeyiz. Kazmaoğlu, kaynak dille eşdeğer bir aktarım gerçekleştirememiş, Eruz ise

basit bir ifadeyle “oturan” sözcüğünü kullanmış dolayısıyla da metnin anlamsal göndergesini hedef dile tam olarak aktaramamıştır. Ayrıca her iki çevirmen de “freundlich” sözcüğünü “sevimli sevimli” ikilemesiyle vermeye çalışmış ancak bunu başaramamıştır. Bu söylemin şu biçimde çevrilmesinin eşdeğer bir anlatım olanağı sağlayacağını düşünmekteyiz:

Konservenin içinde çömelmiş vaziyette oturan “iyi günler, sevgili anneciğim,” dedi ve kibar bir şekilde başıyla selam verdi.

ÖRNEK 8:

Wenn die Frau Bartolotti furchtbar erschrak, dann zitterte sie nicht nur und es wurde ihr nicht nur schwindling. Wenn sie furchtbar erschrak, dann sah die Frau Bartolotti auch kleine goldene Sternchen vor den Augen und dahinter einen zarten violetten Schleier.

(Nöstlinger: 16)

Bayan Bartolotti dehşetli korktuğunda, yalnızca tüm vücudu titreyip başı dönmez, ince mor bir perdenin önünde uçuşan, altın renkli yıldızcıklar da görürdü.

(Kazmaoğlu: 22)

Bayan Bartolotti çok korktuğunda tüm bedeni titrer, başı döner, bir de uçuk renkli mor bir bulutun üzerinde uçuşan altın yaldızlı yıldızlar görürdü.

(Eruz: 16)

Kaynak metinde geçen “furchtbar” sözcüğünü Kazmaoğlu “dehşetli” şeklinde çevirmiştir. Ancak bir durum zarfı olan “dehşetli” sözcüğü hedef dilde “korkmak” fiilini nitelemek için kullanılan bir yapı değildir. “Dahinter” zarfı “1. arkasında 2. arkasına”

anlamlarına denk düşmektedir. (Ülkü, 2005:163) Ancak Kazmaoğlu tam tersine “önünde” şeklinde çevirmiştir.

Eruz, kaynak dil cümlesinin anlamsal göndergesinde biçim ve içerik düzeyinde yanlış bir aktarım yapmıştır. Şöyle ki, kaynak metinde bulunan “nicht kelimesi söylemin hem yapıca hem de anlamca olumsuz olduğunu göstermektedir. Ancak Eruz bu olumsuzluğu aktarmamıştır. Bununla birlikte yazarın duruma vurgu yapmak için kullandığı hedef dilde “ancak, yalnız, sadece, ne var ki” anlamlarına gelen “nur” zarfını da göz ardı ederek cümleyi “Bayan Bartolotti çok korktuğunda tüm bedeni titrer, başı döner” şeklinde çevirmiştir. Diğer cümlede geçen “dahinter” zarfını “üzerinde olarak aktarmıştır. Oysaki yukarıda bahsettiğimiz üzere bu sözcük “1. arkasında 2. arkasına” anlamlarını karşılamaktadır. Ayrıca hikayede geçen perdeyi nitelemek için kullanılan “zart” sıfatını Eruz “uçuk renkli” olarak çevirmiştir. Ancak; bu sıfat hedef dilde kumaş için kullanıldığında “ince” (Ülkü, 2005:1029) anlamına gelmektedir. “Schleier” sözcüğü hedef dilde “ tül, örtü, peçe” (Steuerwald, s. 471) anlamlarına gelmektedir. Ancak Eruz bu anlamların dışına çıkarak “bulut” kelimesini tercih etmiştir. “Bulut” kelimesi kaynak dilde “Wolke” (Steuerwald, 1974: 138) sözcüğüyle karşılanmaktadır. “Sternchen” sözcüğünde geçen “chen” eki hedef dilde eklendiği kelimeye küçültme anlamı katmaktadır. Ancak Eruz bu eki dikkate almamış sözcüğü “yıldızlar” olarak çevirmiştir.

Yukarıda yaptığımız açıklamalar doğrultusunda söylemin aşağıdaki gibi çevrilmesinin özgün ve çeviri metin arasındaki içeriksel ve biçimsel eşdeğerliliği kuracağı kanaatindeyiz:

Bayan Bartolotti çok korktuğunda yalnızca tüm vücudu titreyip, başı dönmez, ince mor bir perdenin arkasında uçuşan altın renkli yıldızcıklar da görürdü.

ÖRNEK 9:

“Tibetanische Gebetsmühlen sind noch ungewöhnlicher als Kinder”, widersprach sich die Frau Bartolotti, “und die hast du auch vergessen!”

(Nöstlinger: 24)

“Tibet tütsülükleri çocuktan da sıra dışı”, diye karşılık verdi kendine Bayan Bartolotti, “ama sen onları da unutmuştun!”

(Kazmaoğlu: 28)

“Tibet ibadet değirmenleri çocuktan daha alışıl gelmişin dışındadır”, diye yanıt verdi kendi kendine Bayan Bartolotti “Sen ki onları bile unutmuştun.”

(Eruz: 22)

Kaynak cümlede daha önce de geçen “Gebetsmühlen sözcüğü Kazmaoğlu tarafından yine “tütsülük olarak aktarılmıştır. “Noch” zarfı “daha, henüz, hala” (TDK, 1993, s. 727) anlamını karşılamaktadır. Bunların içinde yapıya en uygun olanı şüphesiz “daha”dır. Kazmaoğlu ise bu ifadeden farklı olarak “-da” ile vermeye çalışmıştır. “ungewöhnlich” kelimesi “olağan dışı, alışılmamış, olmadık” (Kıyğı, 2005: 654) anlamlarına gelmektedir. Kazmaoğlu hemen hemen bu anlamları karşılayan bir ifade olan “sıra dışı” sözcüğünü kullanmıştır. “Widersprechen” fiili “birbiriyle çelişmek, birbirine ters düşmek, birbirine zıt olmak” anlamlarını karşılamaktadır. Bununla birlikte, kaynak metinde bu fiille birlikte kullanılan “sich” sözcüğü eylemin dönüşlü olarak yapıldığını göstermektedir. Bir bağlaç olan “und” “ve” anlamına gelmektedir. Ancak, Kazmaoğlu bu sözcüğü karşılamak için “ama” edatını kullanmıştır. “de, da” anlamıyla karşılık bulan, “auch” zarfını ise uygun bir biçimde aktarmıştır.

Eruz, “Gebetsmühlen” sözcüğünü yine “ibadet değirmeni”, “ungewöhnlicher” yapısını ise “alışlagelmişin dışında” şeklinde çevirmiştir. Ancak her iki ifade de hedef dilde kullanılmamaktadır. “sich widersprechen” fiilini “kendi kendine yanıt vermek” olarak aktarmıştır. Burada da “sich widersprechen” sözcüğünde daha önceki açıklamalarımız doğrultusunda yanlış bir aktarımın olduğunu görmekteyiz. Ayrıca, gerçek anlamının dışında “und” bağlacını “-ki” olarak, “auch” sözcüğünü “bile” şeklinde çevirmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalar neticesinde, söylemin şu şekilde aktarılmasının, özgün metnin anlamsal göndergesinin hedef dile tam olarak aktarılmasına olanak sağlayacağı fikrindeyiz:

Tibet tütsülükleri çocuktan daha sıra dışı,” diyerek kendisiyle çelişti, Bayan Bartolotti “ve sen onları da unutmuştun!

ÖRNEK 10:

Sie hatte meistens irgendein Kleidungsstück an, das den Leuten sonderbar vorkam.

(Nöstlinger: 26)

Genellikle, yadırgatıcı bir giysi olurdu üstünde.

(Kazmaoğlu: 31)

Genellikle insanların yadırgadıkları giysileri giyerdi.

(Eruz: 23)

Alıntı yapılan kaynak dilin söyleminde geçen ve “herhangi bir, olur olmaz” anlamlarına gelen “irgendein” sözcüğüne her iki çevirmende yer vermemiştir. Ayrıca bir kişi ve ya nesne hakkında açıklama yapmak ya da önemli bir noktaya dikkat çekmek amacıyla kullanılan “Relative Satz” yani “ilgi cümlecği” kullanılmıştır. Yukarıdaki cümlede hakkında açıklama

yapılan kelime “Kleidungsstück, ilgi cümlecığı ise “das den Leuten sonderbar vorkam”dır. Kazmaoğlu bu cümleyi “yadırgatıcı bir giysi” olarak çevirmiş ve hedef dilde “garip, acayip, tuhaf” (TDK, 1993, s. 985) anlamlarına gelen “sonderbar” sözcüğünü sıfat olarak aktarmıştır, ancak hedef dilde böyle bir kullanım bulunmamaktadır. Eruz ise “insanların yadırgadıkları giysi” olarak çevirmiş ve eşdeğer bir aktarıma olanak sağlamıştır. Ayrıca “anhaben” fiilinin hedef dildeki karşılığı “taşımak, üzerinde olmak ve giyimli olmak” söylemiyle eşleşmektedir. (Steuerwald, s. 32) Kazmaoğlu bu doğrultuda çeviri yaparken Eruz içerik yönünden bunu başaramamıştır. Yapılan bu açıklamalar ışığında söylemin şu şekilde aktarılmasından yanayız:

Genellikle insanların yadırgadıkları olur olmaz giysileri giyerdi.

ÖRNEK 11:

Das Laken -allerdings- habe ich von der Matratze gezogen und mir um den Bauch gewickelt, doch ich hoffe, dass das nichts Unrechtes war! Mir war naemlich etwas kalt!

(Nöstlinger: 30)

Yalnızca çarşafı yataktan çıkardım ve belime doladım; ama bununda kötü bir şey olduğunu sanmıyorum, çünkü cok üşümüştüm!

(Kazmaoğlu: 36)

Yalnızca çarşafı yataktan çıkardım ve karnıma doladım, ama bunun da kötü bir şey olduğunu sanmıyorum, çünkü cok üşümüştüm!

(Eruz: 26)

Konrad’ın üşüme durumunu anlatmak için kullanılan “etwas” belgisiz zamirini her iki çevirmen de “çok” olarak çevirmiştir ancak bu sözcük “biraz, bir parça” anlamlarını

karşılacaktır. Bu bağlamda söylemin aşağıdaki şekilde çevrilmesinin anlamsal ve biçimsel düzeyde eşdeğer bir yapı oluşturacağı düşüncesindeyiz:

Sadece çarşafı yataktan çıkardım ve belime doladım; ama bununda kötü bir şey olduğunu sanmıyorum, çünkü biraz üşümüştüm!

ÖRNEK 12:

“Irgendwo, auf einem Klo, sitzt ein Mann und spielt *jo-jo!*”

(Nöstlinger: 41)

“Adamın biri helâda oturuyormuş, bir güzel yoyo oynuyormuş!”

(Kazmaoğlu: 46)

“Bir yerlerde bir adam oturur helâda ve pata pata diye oynar topla...”

(Eruz: 35)

İlk olarak özgün metinde geçen “jo-jo” ifadesini incelemek istiyoruz. Hedef dilde “yoyo”olarak adlandırılan bu ifade; “iki adet eş ağırlıklı halkanın ortalarından bir metal veya tahta çubuk ile tutturulmaları ve bu çubuğa ip sarılması ile oynanır hale gelen bir oyuncak çeşididir. (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Yoyo>) Kazmaoğlu bu oyuncak türünü orijinal haliyle aktarıken;Eruz, hedef kültürde sıklıkla bu oyuncak türünün kullanılmadığını düşündüğünden olsa gerek, bir başka oyuncak çeşidi olan top sözcüğüyle aktarmayı yeğlemiştir. Top oyuncağının yere vurulduğu sesi anlatmak içinse “pata pata” ikilemesini kullanmıştır. Ancak hedef dilde böyle bir sözcük bulunmamaktadır. Bu bağlamda hedef kültürde çocuklar arasında daha yaygın olarak kullanılan ve hikâyede geçen “yo yo” oyuncağına benzeyen “topaç” oyuncağının kullanılmasından yanayız. Ayrıca Kazmaoğlu söylemin zamanı “geniş zaman”

olduğu halde “geniş zamanın hikâyesini” kullanmıştır. Özgün metinde geçen ve “ (herhangi) bir yer” (Kıyğı, 2005: 335) anlamına gelen “irgendwo” zarfını aktarmamıştır. Yukarıdaki açıklamalar ışığında söylemin aşağıdaki biçimde aktarılmasının içeriksel ve biçimsel eşedeğerliği sağlayacağı kanaatindeyiz:

“Bir yerlerde bir adam oturur helâda, oynar topacıyla...”

ÖRNEK 13:

Die Frau Bartolotti hielt murmelte etwas, das wie “papperlapapp” klang.

(Nöstlinger: 47)

“Bla bla bla!” gibisinden bir şeyler mırıldandı Bayan Bartolotti.”

(Kazmaoğlu: 53)

Bayan Bartolotti “Haydi ordan, sende!” gibi bir şeyler mırıldandı

.(Eruz: 40)

“Papperlapapp” kelimesi “Saçma” (Ülkü, 2005: 602) anlamına gelmektedir. Kazmaoğlu bu ifadeyi “Bla bla bla!” gibi hedef kitle için hiçbir anlam ifade etmeyen bir sözle karşılamıştır. Eruz ise sözlük anlamıyla hemen hemen aynı anlama gelen ancak argo bir ifade olan “Haydi ordan, sende!” ile karşılamıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda söylemin aşağıdaki şekilde aktarılmasının hem biçimsel hem de içeriksel açıdan daha uygun olacağı fikri taşımaktayız:

Bayan Bartolotti “saçma!” gibi bir şey mırıldandı.

ÖRNEK 14:

Der Herr Egon stotterte: “Also, also weisst du, Konrad, ich glaube, ich habe das nicht so richtig... also, weisst du...”

(Nöstlinger: 62)

Bay Egon, “Şey yani, biliyor musun, Konrad, sanırım pek anlatamadım... Yani, biliyor musun” diye kekeledi.

(Kazmaoğlu: 70)

Bay Egon’da: “Yani, biliyor musun Konrad, galiba pek anlatamadım, yani işte...” diye kesik kesik konuşarak söylediklerini açıklamaya çalışıyordu.

(Eruz: 54)

“Stottern” fiili hedef dilde “kekelemek” (Steuerwald, 1997) anlamına karşılık gelmektedir. Kazmaoğlu fiili bu şekilde aktarırken, Eruz açıklama yoluna gitmiş ve “söylediklerini açıklamaya çalışmak” ifadesini eklemiştir. Yapılan bu eklemenin gereksiz olduğunu düşünmekteyiz. Ayrıca her iki çevirmen de “pek anlatamadım” söylemini eklemiştir. Bu açıklamalar ışığında söylemin şu şekilde çevrilmesinin hem biçimsel hem de anlamsal eşdeğerliği kurmak için olumlu bir aktarım olacağı düşüncesini taşımaktayız:

Bay Egon, “Şey yani, biliyor musun, Konrad, sanırım pek anlatamadım... Yani, biliyor musun” diye kekeledi.

ÖRNEK 15:

Der Florian lief schreiend aus der Wohnung. Er brüllte:”Zu dir komme ich nie mehr!
Rache! Rache!”

(Nöstlinger: 93)

Florian avaz avaz bağırarak evi terk etti. “Bir daha sana gelmeyeceğim! **İntikam!**
İntikam!” diye haykırıyordu.

(Kazmaoğlu: 105)

Florian avaz avaz bağırarak kaçtı. “Bir daha sana gelirsem ne olayım. **Bunun acısını çıkaracağım!**”

(Eruz: 81)

Rache” sözcüğü ise “ intikam” anlamını karşılamaktadır. Kazmaoğlu bu şekilde çeviri yaparak hem biçimsel hem de anlamsal eşdeğerliği yakalamıştır. Bununla birlikte Eruz “Rache” sözcüğünü aktarırken serbest çeviri tekniğini kullanarak “bunun acısını çıkaracağım!” olarak aktarmıştır. Yapılan açıklamalar ışığında Kazmaoğlu’nun aktarımının uygun olacağı kanaatindeyiz.

ÖRNEK 16:

“Dieser Musterknabe hat uns gerade noch gefehlt”, sagten die anderen Kinder in der Klasse. **“Den Streber,** den verdammt, können wir nicht brauchen!”, sagten sie.

(Nöstlinger: 104)

“Tek eksiğimiz bu örnek öğrenciydi,” diyordu sınıftaki çocuklar “Bu lanet olası **hırs küpünü** istemiyoruz!”

(Kazmaoğlu: 118)

“Bir tek örnek öğrencimiz eksikti” diyordu sınıftaki diğer çocuklar, “Bu lanet olası **ineği** istemiyoruz.”

(Eruz:91)

Kazmaoğlu söylemde geçen “Streber” kelimesini karşılamak için “hırs küpü”, Eruz ise “inek” ifadeleriyle karşılamıştır. Ancak çevirmenlerin hitap ettiği hedef kitle, çok çalışan öğrenciler için kendi arasında genellikle “inek” ifadesini kullanmaktadır. Bu sebeple Eruz tarafından aktarılan söylemin kaynak metinle eşdeğerlik gösterdiğini düşünmekteyiz.

ÖRNEK 17:

“Unter den K-Wörtern kenne ich etliche noch nicht”, sagte er, setzte sich in einen uralten Lehnstuhl und begann zu lesen.

(Nöstlinger: 123)

“K ile başlayan sözcüklerden çoğunu bilmiyorum henüz,” dedi ve eski bir koltuğa oturup, okumaya başladı.

(Kazmaoğlu: 139)

“K ile başlayan sözcüklerden birçoğunun anlamını daha bilmiyorum” deyip yıllanmış koltuğa oturdu ve okumaya başladı.

(Eruz: 108)

Metin bağlamı içerisinde kaynak dil cümlesine baktığımızda dikkatimizi “uralt” sözcüğü çekmektedir. Bu sözcüğü hedef dilde “çok eski, çok yaşlı” ifadeleri karşılamaktadır. Kazmaoğlu bu kelimeyi “eski” sözcüğüyle karşılamaya çalışmıştır. Ancak bu sözcük “uralt” ifadesinin karşılığını tam olarak verememektedir. Ayrıca çevirmen özgün metinde “und” yani “ve” bağlacının bağladığı cümleleri “-ip” ulacını kullanarak birbirine bağlamıştır.

Eruz “uralten” sözcüğünü “yıllanmış” sıfatını kullanarak karşılamaya çalışmıştır. Ancak bu aktarım hedef dilde “koltuk” sözcüğünü nitelemek için tercih edilen bir sıfat değildir. Ele alınan söylemin şu şekilde aktarılmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz:

“K ile başlayan sözcüklerden çoğunu henüz, bilmiyorum” dedi ve çok eski bir koltuğa oturup, okumaya başladı.

ÖRNEK 18:

“Reg dich nicht auf, Opa”, sagte der Konrad.

(Nöstlinger: 153)

“Sinirlenme, babalık! Dedi Konrad.

(Kazmaoğlu: 171)

“Hadi hadi sinirlenme, dede” dedi Konrad.

(Eruz: 134)

“Opa” hedef dilde “büyük baba, dede” (Ülkü, 2005: 594) anlamlarına gelmektedir. Kazmaoğlu, bu ifadeyi “babalık”, “Eruz ise “dede” olarak aktarmıştır. Konrad’ın argo olarak kullandığı bu sözün karşılığı “dede” değil Kazmaoğlu’nunda çevirdiği gibi “babalık”tır. Çünkü bu sözcük hedef dilde bir erkeği küçümsemek için söylenen hitap şeklidir. Ayrıca Eruz anlatımı güçlendirmek amacıyla “hadi hadi” ikilemesini eklemiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda ifadenin aşağıdaki şekilde aktarılmasını daha uygun bulmaktayız:

Sinirlenme, babalık! Dedi Konrad.

ÖRNEK 19:

“Du warst herrlich!”, rief die Kitti, kam über die Wendeltreppe herunter und **küste ihn auf den Mund.**

(Nöstinger: 156)

“Harikaydın!” Diye haykıran Kitti, döner merdivenden aşağıya indi ve **Konrad’ı dudağından öptü.**

(Kazmaoğlu: 174)

“Müthiştin, olağanüstüydün!” diye haykırdı Kitti, döner merdivenden aşağıya indi ve **Konrad’ı dudaklarından öptü.**

(Eruz: 136)

Eserin son sayfasından aldığımız bu cümlelerin çevirisinde herhangi bir problem bulunmamaktadır. Ancak Kazmaoğlu’nun çeviri cümlesiyle, cümleyi anlatan resim arasında bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Kazmaoğlu’nun çevirisine göre Kitti, Konrad’ı dudaklarından, resme göre ise yanağından öpmüştür. Dudaktan öpüşmek kaynak kültüre özgü bir gelenektir. Hedef kültürde ise arkadaş olan kişiler kutlamak ya da tebrik etmek için birbirlerini yanaklarından öpmektedir. Ayrıca dudaktan öpüşmek hedef dilde pek hoş karşılanmamaktadır. Eruz ise çevirisinde bu durumu anlatan resme yer vermemekle birlikte söylemi Kazmaoğlu gibi aktarmıştır. Bu açıklamalar ışığında ifadenin aşağıdaki şekilde çevrilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz:

Harikaydın! Diye haykıran Kitti, döner merdivenden aşağıya indi ve Konrad’ı yanaklarından öptü.

5.2 ANLAM DÜZEYİNDE SORUNLU AKTARIMLAR

ÖRNEK 1:

Sie trank vier Tassen Kaffee und ass drei Brötchen mit Butter und Hönig und zwei weiche Eier im Glas und eine Scheibe Schwarzbrot mit Schinken und Kaese und eine Scheibe Weissbrot mit Gaenseleberpastete

(Nöstlinger: 5)

Dört fincan kahve içmiş, tereyağı ve bal sürülmüş üç küçük top ekmek, bardağa kırılmış, iki az pişmiş, rafadan yumurta, salamlı ve peynirli bir dilim siyah ekmek ve kaz ciğeri ezmesi sürülmüş bir dilim beyaz ekmek yemişti.

(Kazmaoğlu: 9)

Dört bardak kahve içmiş, yağlı ve ballı üç sandviç, iki lop yumurta, salamlı ve peynirli bir dilim kepek ekmeği ve üstüne de kaz ciğeri ezmesi sürdüğü bir dilim francala yemişti.

(Eruz: 7)

“Weiche Eier” ifadesinin hem yapı hem de içerik bakımından doğru olarak aktarılmadığı kanaatindeyiz. “Weiche Eier” “rafadan yumurta” anlamına gelmektedir. Kazmaoğlu, her ne kadar bu doğrultuda bir çeviri yapmış olsa da ifadenin önüne “az pişmiş” şeklinde gereksiz bir açıklaması getirmesi, ilgili cümlede anlatım bozukluğuna yol açmıştır. Eruz ise “lop” kavramı ile eşleştirmiştir. Ancak, söz konusu bu kavram “çok haşlanmış, katı ” anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle, rafadan yumurtanın karştı olan lop eşleştirmesiyle kaynak dildekine denk olmayan bir çeviri eyleminde bulunmuştur. Dolayısıyla özgün ve çeviri metin arasındaki eşdeğerliğin kurulabilmesi amacıyla, ele aldığımız sözcüğün hedef dile aşağıdaki gibi aktarılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz:

Dört fincan kahve içmiş, tereyağı ve bal sürülmüş üç küçük sandviç ekmeği, iki rafadan yumurta, salamlı ve peynirli bir dilim kepek ekmek ve kaz ciğeri ezmesi sürülmüş bir dilim kepek ekmeği yemişti.

ÖRNEK 2:

Ihre Mutter war laengst gestorben und der Herr Bartolotti war laengst fortgezogen; warum das geht keinenwas an, das ist eine Privatanlegenheit.

(Nöslinger: 6)

Annesi çoktan ölmüş, Bay Bartolotti de çoktan evi terk etmişti -nedeni kimseyi ilgilendirmez- bu özel bir sorun.

(Kazmaoğlu: 10)

Annesi çoktan ölmüş, evini çoktan terk etmişti; bunun nedeni kimseyi ilgilendirmez, olsa olsa sadece Bayan Bartolotti'yi ilgilendirir.

(Eruz: 8)

Kazmaoğlu'nun hedef dile aktarımı kaynak dildeki anlamla eşdeğerdir. Buna karşın, Eruz'un çevrisinde eksik aktarımdan dolayı anlamsal bir bulanıklık bulunmaktadır ki, bu da, yan söylemin öznesi durumundaki "Herr Bartolotti"nin kullanılmamasından dolayı, evi terk eden kişinin Bayan Bartolotti'nin annesi mi yoksa Bay Bartolotti mi olduğunun netlik kazanmamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Eruz gerekmediği halde "olsa olsa sadece Bayan Bartolotti'yi ilgilendirir" ifadesini kullanarak ek bir açıklama yoluna gitmiştir. Bu bağlamda Kazmaoğlu'nun söz konusu yapıyı hedef dile aktarımı kaynak dille eşdeğerlik gösterirken Eruz'un aktarımında aynı eşdeğerliği görememekteyiz. "Dolayısıyla Kazmaoğlu'nun aktardığı gibi "Annesi çoktan ölmüş, Bay Bartolotti de çoktan evi terk etmişti

-nedeni kimseyi ilgilendirmez- bu özel bir sorun.” şeklinde çevrilmesinin hem biçimsel hem de anlamsal eşdeğerliği kurmak için olumlu bir aktarım olacağı düşüncesini taşımaktayız:

ÖRNEK 3:

Jeder Mensch, hatte sich die Frau Bartolotti gedacht, jeder Mensch faehrt in Urlaub und macht Reisen. Nur die armen Goldfischviecher schwimmen das ganze Jahr über rundherum, rundherum in ihrem runden Glass.

(Nöstlinger: 6)

Bayan Bartolotti, herkes tatil yapıp seyahatlere çıkıyor, bir tek bu zavallı japonbalığı hayvanları bütün yıl kâsenin içinde dönüp duruyorlar diye düşünmüştü.

(Kazmaoğlu: 10)

Bayan Bartolotti herkes tatile çıkıyor da, neden bu zavallı balıklar bütün yıl aynı yerde dönüp dursunlar diye düşünmüştü.

(Eruz: 8)

Goldfishviecher kelimesi, Kazmaoğlu tarafından “Japonbalığı hayvanları” şeklinde birebir aktarılmıştır. Her ne kadar ilgili sözcüğün birebir karşılığı “Japonbalığı hayvanları” olsa da metin bağlamında “hayvanları” sözcüğü anlatım bozukluğuna neden olmuştur. Çünkü hedef dilde bu tarz bir kullanım bulunmamaktadır. Eruz ise özel bir balık türünü ifade eden bu söylemi basitleştirerek, genel anlamıyla “balıklar” olarak aktarmıştır. Yapılan açıklamalar çerçevesinde kaynak metindeki söz konusu ifade hedef dile şu şekilde aktarılabilirdi:

Bayan Bartolotti, herkes seyahat edip, tatile çıkıyor, bir tek bu zavallı japonbalıkları bütün yıl kâsenin içinde dönüp duruyorlar diye düşünmüştü.

ÖRNEK 4:

Die Frau Bartolotti *zuckte erschrocken zusammen.*

(Nöstlinger: 9)

Bayan Bartolotti *korkuyla yerinde büzüldü.*

(Kazmaoğlu: 13)

Bayan Bartolotti bir an *ürperdi.*

(Eruz: 10)

“Zusammenzucken” fiili hedef dilde “irkilmek” (Kıygi, 2005: 768) anlamına gelmektedir. Ancak Kazmaoğlu, bunun yerine “yerinde büzülmek” ifadesini kullanmıştır. “Erschrocken”ı “korkuyla” sözcüğüyle karşılamıştır. Ayrıca özgün metinde geçmemesine rağmen “bir an” zaman zarfını eklemiştir. Bu eklemenin gereksiz olduğunu düşünmekteyiz.

Eruz ise “irkilmek”le hemen hemen aynı anlama gelen “ürpermek” fiilini kullanmıştır. Yazarın durumu vurgulamak için kullandığı “erschrocken” kelimesini kullanmamıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda söylemin aşağıdaki gibi aktarılmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz:

Bayan Bartolotti korkuyla irkildi.

ÖRNEK 5:

Ihr Gewissen war fast rein.

(Nöstlinger: 12)

Vicdanı neredeyse tertemizdi.

(Kazmaoğlu: 17)

Vicdanı neredeyse, ama ancak neredeyse tertemizdi.

(Eruz: 13)

Kaynak dil metninden alınan bu cümlede ne Kazmaoğlu'nun ne de Eruz'un anlamsal göndergeyi hedef dile tam olarak aktardığını söylememiz mümkün değildir. Şöyle ki “vicdan” kelimesi hedef dilde, kaynak dilde olduğu gibi “temiz olmak” ifadesiyle değil “rahat olmak” ifadesiyle birlikte kullanılmaktadır. Ayrıca Eruz'un çevirisinde farklı anlamlara gelen “neredeyse”, “ama” ve “ancak” kelimelerini bir arada kullanması anlam bulanıklığına yol açmıştır. Bu söylemin aşağıdaki gibi aktarılması özgün metnin anlamsal göndergesinin tam olarak hedef dildeki karşılığının verilmesini sağlayacak, böylece anlam bulanıklığına sebebiyet verilmeden kaynak dil ve hedef dil arasında anlam ve biçim bakımından bir eşdeğerliliğin sağlanabilecektir:

Vicdanı rahat gibiydi.

ÖRNEK 6:

Vielleicht, dachte die Frau Bartolotti, kommt das Paket von meinem guten Onkel Alois. Vielleicht schickt er mir etwas zum Geburtstag. Schliesslich hat mir der gute Mann seit dreissig Jahren nichts mehr zum Geburtstag geschenkt. Wenn er das jetzt nachholt, dann könnten schon an die zwanzig Kilo zusammenkommen!

(Nöstlinger: 13)

Belki de, bu paketi sevgili amcam Alois yollamıştır diye akıl etti Bayan Bartolotti. Ola ki yaş günüm için bir şey göndermiştir. Ne de olsa tam otuz yıldır bana yaş günümde hiçbir armağan vermedi. Eh şimdi açığını kapatmak istiyorsa, yirmi kiloyu bulabilir bu, diye düşündü.

(Kazmaoğlu: 18)

“Paket belki de sevgili amcam Alois’ten geliyordur, belki de yaş günümü anımsamıştır. Ne de olsa tam otuz yıldan beri bana yaş günümde hiçbir armağan vermedi. Eee, otuz yıllık armağanlarda toplandığında yirmi kiloyu bulabilir”, diye düşündü.

(Eruz: 13)

Kaynak metinde geçen “denken” fiilini Kazmaoğlu “akıl etmek ve düşünmek” olarak çevirmiş ve iki ayrı söylemin fiili olarak kullanmıştır. “Vielleicht, dachte die Frau Bartolotti, kommt das Paket von meinem guten Onkel Alois” söyleminde ki “denken” sözcüğünü gerçek anlamının dışında “akıl etmek” şeklinde aktarmıştır. Bu kelime kaynak dilde ancak “an” edatıyla birlikte kullanıldığında “akıl etmek” ifadesini karşılamaktadır. Bahsi geçen fiil hedef dilde “1. düşünmek, 2. belirli bir dünya görüşü taşımak 3. sanmak, inanmak” (Ülkü, 2005:172) anlamlarına gelmektedir. Diğer cümle ise “Wenn er das jetzt nachholt, dann könnten schon an die zwanzig Kilo zusammenkommen!”dir ki görüldüğü gibi bu cümlede

düşünme eylemini karşılayacak herhangi bir fiil bulunmamaktadır. “Vielleicht” sözcüğü “belki, belki de, muhtemelen; olabilir ki” anlamlarını karşılamaktadır. Kazmaoğlu yine bunların yerine hedef dilde pek tercih edilmeyen “ola ki” ifadesini kullanmıştır. “Nachholen” “bir işi sonradan yapmak, telafi etmek (Ülkü, 1993: 706) anlamlarını karşılamaktadır. Kazmaoğlu “nachholen” sözcüğünün sözlük anlamını kullanmamakla birlikte hemen aynı anlama gelen “açığını kapatmak” deyiimiyle karşılamıştır. Yine kaynak metinde geçen “zusammenkommen” fiili “1. toplanmak, bir şey yapmak için buluşmak 2. olumsuz şeylerin bir araya gelmesi 3. paraların, hediyelerin yığılması, toplanması” (Ülkü, 2005: 1053) anlamına denk düşmektedir. Ancak Kazmaoğlu” bu ifadelerin hiçbirini kullanmayarak, bulmak” fiilini tercih etmiştir.

Eruz, “ Wenn er das jetzt nachholt...” yan cümlesine çevirinde yer vermemekle birlikte, anlatımı güçlendirmek amacıyla olsa gerek, kaynak metinde yer almayan “belki de yaş günümü anımsamıştır.” cümlesini eklemiştir. Bununla birlikte, “zusammenkommen” sözcüğünü uygun şekilde aktarmıştır..

Yaptığımız bütün bu açıklamalar ışığında söylemin şöyle aktarılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz:

Paket belki de sevgili amcam Alois’ten geliyordur. Belki de yaş günüm için bir şey göndermiştir. Ne de olsa tam otuz yıldan beri bana yaş günümde hiçbir armağan vermedi. Eeee, şimdi bu açığını kapatmak istiyorsa , yirmi kiloyu bulabilir bu”, diye düşündü.

ÖRNEK 7:

Das Laken -allerdings-habe ich von der Matratze gezogen und **mir um den Bauch gewickelt**, doch ich hoffe, dass das nichts Unrechtes war! Mir war naemlich etwas_kalt!

(Nöstlinger: 30)

Yalnızca çarşafı yataktan çıkardım ve **belime doladım**; ama bununda kötü bir şey olduğunu sanmıyorum, çünkü çok üşümüştüm!

(Kazmaoğlu: 36)

Yalnızca çarşafı yataktan çıkardım ve **karnıma doladım**, ama bunun da kötü bir şey olduğunu sanmıyorum, çünkü çok üşümüştüm!

(Eruz: 26)

Kaynak dil söyleminde kullanılan “...*mir um den Bauch gewickelt*” deyimini birebir çevrildiğinde “Bauch”, “karın” sözcüğünü, “wickeln” fiili “dolamak” anlamını karşılamaktadır. Bu bağlamda, bir şeyin kaynak kültürde karına dolanmasına karşın, hedef kültürde bele dolandığını görmekteyiz.. Kazmaoğlu, bu durumu göz önünde bulundurarak hedef kültüre uygun bir çeviri yaparken, Eruz birebir aktarım yaparak ifadenin hedef dildeki kullanım biçimini göz ardı etmiştir Bu bağlamda söylemin aşağıdaki şekilde çevrilmesinin anlamsal ve biçimsel düzeyde eşdeğer bir yapı oluşturacağı kanaatindeyiz:

Sadece çarşafı yataktan çıkardım ve belime doladım; ama, bununda kötü bir şey olduğunu sanmıyorum, çünkü biraz üşümüştüm!

ÖRNEK 8:

“Morgen ist Sonntag”, sagte sie die Frau Bartolotti, “**da haben die Schulen Ruhetag!**”

(Nöstlinger: 51)

“Yarın Pazar,” dedi Bayan Bartolotti. “**Pazar günleri okullar tatildir!**”

(Kazmaoğlu: 58)

“Yarın Pazar” diye yanıtladı Bayan Bartolotti “**Pazarları okullar dinlenir!**”

(Eruz: 43)

Kaynak metne baktığımızda dikkatimizi ilk olarak “da” kelimesi çekmektedir. Kaynak metinde zamanı vurgulamak için kullanılan ve hedef dilde “o an, o zaman” (Ülkü, 2005:162) anlamlarına gelen “da” sözcüğünü her iki çevirmen de göz ardı etmiştir. “Da haben die Schulen Ruhetag ” yan cümlesini Kazmaoğlu “Pazar günleri okullar tatildir” şeklinde aktarmıştır. Bu aktarımın doğru olarak kabul edilebileceği kanaatindeyiz. Eruz ise aynı yan cümleyi “Pazarları okullar dinlenir” olarak çevirmiştir. “Ruhetag” kelimesi hedef dilde “dinlenme, günü, tatil günü” anlamlarını karşılamaktadır. Ancak pazar günü dinlenenler okul değil, okulun içindeki insanlardır. Yaptığımız bu açıklamalar doğrultusunda söylemin şu biçimde hedef dile aktarılmasının her iki dil arasında eşdeğer bir anlatım sağlayacağını düşünmekteyiz:

“Yarın Pazar,” dedi Bayan Bartolotti. “o gün okullar tatildir.”

ÖRNEK 9:

Dann schnaufte die Frau Rusika empört durch die Nase und sagte: **“Ich fress einen Besen, wenn die einen Sohn hat!”**

(Nöstlinger: 57)

Neden sonra Bayan Rusika burnundan soluyarak, **“Eğer, onun bir oğlu varsa, ben de ütüyüm!”** dedi.

(Kazmaoğlu: 64)

Bayan Rusika adeta burnundan soluyarak devam etti. **“Eğer onun oğlu varsa, ben de Sultan Süleyman’ım.”**

(Eruz: 49)

Ele aldığımız cümlede ilk olarak dikkatimizi “empört” sözcüğü çekmektedir. Hedef dilde “sinirli, öfkeli” anlamına gelen ve “schnaufen” fiilini nitelemek için kullanılan “empört” durum zarfına her iki çevirmen de aktarımında yer vermemiştir. Ayrıca kaynak metinde geçen “fressen einen Besen” deyimini Kazmaoğlu “...ben de ütüyüm” şeklinde Eruz ise “... ben de Sultan Süleyman’ım” şeklinde çevirmiştir. Ancak her iki çevirmeninde bu aktarımlarıyla iletiyi tam olarak aktaramamasından dolayı eşdeğerliği sağlayamadığı düşüncesindeyiz. Ayrıca “wenn” bağlacının önerdiğimiz cümlede geçen “-se, -sa” ekinin zaten aynı anlamı vermesinden dolayı kullanılmasının gereksiz olduğu düşüncesindeyiz. Bu sebeplerden kaynaklı söylemin aşağıdaki şekilde aktarılmasının metin bağlamında daha uygun olacağı kanaatindeyiz:

Bayan Rusika adeta burnundan soluyarak devam etti. “Eğer onun oğlu varsa, ben de dişimi kırarım.”

ÖRNEK 10:

Und der Herr Rusika sagte: “Und wenn sie einen hat, wieso hat der dann keine Schulbücher, und wenn er schon sieben ist, wieso kommt er dann morgen erst in die Schule?

(Nöstlinger: 57)

Bay Rusika da, “Oğlu varsa, o zaman neden çocuğun kitapları yok; neden okula daha hala yarın başlıyor?” dedi.

(Kazmaoğlu: 64-65)

Bu kez de Bay Rusika: “Peki varsayalım oğlu var, o zaman neden çocuğun kitapları yok, neden yarın okula başlıyor ki?”

(Eruz: 49)

Hedef dilde “yedi yaşındaysa” anlamına gelen ve Konrad’ın okula geç başladığını vurgulamak için yazarın kullandığı “wenn er schon sieben ist” yan cümlesini her iki çevirmen de hedef dile aktarmamıştır. “wenn...schon....” ifadesi hedef dilde “madem, o zaman” (Ülkü, 2005: 727) anlamlarına gelmektedir. Bu durum yazarın aktarmak istediği ifadenin her iki çevirmen tarafından da tam olarak yansıtılamamasına neden olmuştur. Ayrıca “1. ondan sonra; sonra; o zaman 2. ayrıca, üstelik” (Kıyğı, 2003, 157) anlamlarına gelen “dann” zarfını Kazmaoğlu, bu anlamların hiçbirisine denk düşmeyen “daha hala” sözcükleriyle karşılamıştır. Eruz ise Bay Rusika’nın bahsedilen durumdan şüphelendiğini vurgulamak amacıyla “dann” zarfının yerine “-ki” bağlacını eklemiştir. “...kommen... erst in die schule ifadesini “okula başlamak” olarak aktarmışlardır. Başlamak eylemi ilk kez olacağı için de, hedef dilde “ ilk kez” anlamına gelen “erst” sözcüğüne yer vermemişlerdir. Ele aldığımız bu söylemin şu şekilde aktarılmasının daha uygun olacağı düşüncesindeyiz:

Bay Rusika da, “Oğlu varsa, o zaman neden çocuğun kitapları yok; ve madem yedi yaşında neden ilk defa yarın okula geliyor?”

ÖRNEK 11:

Zuerst hielt der Herr Egon einen Vortrag über den Nikolaus und über das Christkind.

(Nöstlinger: 62)

Bay Egon ona önce Noel Baba ve Mesih üzerine konferans verdi.

(Kazmaoğlu: 70)

Bu nedenle Bay Egon ona ilkönce Noel Baba’yı açıklamakla işe başlamak istedi.

(Eruz: 54)

Kaynak metinden aldığımız bu cümlede bulunan, “Einen Vortrag halten” söz kalıbında geçen “Vortrag” sözcüğünü Kazmaoğlu “konferans” olarak aktarmıştır. Bu sözcük birebir çevrildiğinde bu anlamı karşılamasına rağmen metin bağlamında yerinde kullanılamamıştır. Çünkü bu sözcük “Bilim, sanat, yazın, ekonomi, siyasal vb. gibi alanlarda herhangi bir konuda, alanında uzman birince dinleyicilere bilgi vermek için yapılan uzun, bilgilendirici konuşma türü” (Püsküllüoğlu, 2004:599) anlamına gelmektedir. Dolayısıyla (mesleği eczacılık olan) Bay Egon dini konular üzerinde uzman bir kişi olmadığı için bu konuda konferans vermesi de mümkün değildir. Ayrıca Eruz “Christkind” sözcüğünü aktarmamıştır. Bu sebeplerden dolayı söylemin hedef dile şu şekilde çevrilmesinin hedef dilde anlaşılması daha bir anlatıma olanak verebileceğine inanmaktayız:

Bay Egon ona önce Noel Baba ve Hediye meleği üzerine konuşma yaptı.

ÖRNEK 12:

“Leute wie du”, rief sie, “schieben einem einfach alles in die Schuhe! Bloss weil man Teppiche webt und keinen Mann und viel Farbe im Gesicht hat, soll man unpünktlich sein, das ist eine bodenlose Frechheit!”

(Nöstlinger: 78)

“Senin gibi insanlar herkesi her şeyle suçlarlar!” diye bağırdı. “Hem de niye, sırf halı dokuyorum diye, kocam yok diye, yüzümde çok boya var diye! Her yere geç kalıyorum ha! Küstahlığın son derecesi bu!”

(Kazmaoğlu:88)

“Senin gibi insanlar herkesi her şeyle suçlarlar” diye bağırdı, “Hem de niye; işte efendim ben sadece halı dokuyormuşum, kocam yokmuş, yüzümü renk renk boyuyormuşum, utanmıyormusun!”

(Eruz: 68)

“Haben” fiili hedef dilde “sahip olmak” olmak anlamına gelmektedir. Kazmaoğlu “viel Farbe im Gesicht hat” ifadesinde geçen “haben” fiilini bu doğrultuda aktarmıştır. “Das ist eine bodenlose Frechheit!” söylemini ise “Küstahlığın son derecesi bu!” şeklinde çevirmiştir. Oysaki hedef dilde bu tarz bir söylem kullanılmamaktadır.

Eruz “haben” fiilini “boyamak” fiiliyle eşleştirmiştir. “Das ist eine bodenlose Frechheit!” ifadesini ise “utanmıyor musun!” olarak aktarmıştır. Ancak bu söylemin kaynak ifadeyle eşdeğerlik oluşturduğunu söyleyemeyiz. Bununla birlikte hitap edilen kitlenin çocuklar olduğunu ve “küstahlık” sözcüğünü kolaylıkla kavrayamayacaklarını düşünerek bu sözcüğün yerine “terbiyesizlik” kelimesinin daha uygun olacağını düşünmekteyiz. Yapılan açıklamalar doğrultusunda söylemin şu şekilde aktarılmasını önermekteyiz:

“Senin gibi insanlar herkesi her şeyle suçlarlar!” diye bağırdı. “Hem de niye, sırf halı dokuyorum diye, kocam yok diye, yüzümde çok boya var diye! Her yere geç kalıyorum ha! Terbiyesizliğin bu kadarı”

ÖRNEK 13:

Alle zwei, drei Minuten allerdings wurden sie vom Anton gestört. Der Anton, der noch immer mit den anderen am Tisch sass und jetzt Nüsse ass, bewarf den Konrad und die Kitty mit Nussschalen. Dabei rief er: “Auf ewige Feindschaft!”

(Nöstlinger: 92)

Ancak, her iki üç dakikada bir Anton onları rahatsız edip duruyordu. Diğer çocuklarla birlikte masada otururken, şimdi de fındık yemeye başlamış olan Anton, fındıkkabuklarını Konrad’la Kitty’ye fırlatıyor, bir yandan da, “Öldün sen!” diye bağıırıyordu.

(Kazmaoğlu: 104)

Ancak her iki üç dakikada bir Anton oyuna burnunu sokuyordu. Anton masada diğer çocuklarla birlikte oturmuş fındık yiyor, bir yandan fındıkkabuklarıyla sürekli Konrad’a ve Kitty’ye nişan alıyor, bir yandan da: “Düşmana ölüm!” diye bağıırıyordu.

(Eruz: 80)

Kaynak metinde bulunan “ Alle zwei, drei Minuten allerdings wurden sie vom Anton gestört.” ifadesinde yazar, “edilgen yapı” kullanmıştır. Ancak Kazmaoğlu bu ifadeyi hedef okuyucu kitlesine “aktif yapı” ile aktarmıştır. Kazmaoğlu bu şekilde yaptığı çeviriyle doğru bir seçim yapmıştır. Nitekim bu hikâyenin hitap ettiği kitle çocuklardır ve Sever’in de dediği gibi (1995: 15) “edilgenden çok etken çatılı eylemler yeğlenmelidir.” “Bewerfen” fiili ise “bir kimseye, bir yere bir şey atmak” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Kazmaoğlu “fırlatmak” sözcüğünü kullanarak aktarımında uygun bir seçim yapmıştır. “Auf ewige Feindschaft!” söz kalıbındaki“ewig”, “sonsuz, ebedi” (Kıyğı, 2005:217); “Feindschaft”, sözcüğü ise

“düşmanlık” (Kıyğı, 2005:217) anlamlarını karşılamaktadır. Ancak Kazmaoğlu yapıyı “Öldün sen!” şeklinde aktararak serbest çeviri tekniğini kullanmıştır.

Eruz “werden gestört von” pasif yapısını “burnunu sokmak” deyiimiyle karşılamayı tercih etmiştir. “Bewerfen” fiilini ise “nişan almak” şeklinde aktarmıştır. Ancak “nişan almak” kaynak dilde “anlegen” (Steuerwald, 1997: 698) fiilidir. Dolayısıyla Eruz’un uygun bir seçim yaptığını söyleyemeyiz. “Auf ewige Feindschaft!” yapısını ise ““Düşmana ölüm!” olarak çevirmiştir. Oysaki “Feindschaft” daha önce de belirttiğimiz gibi “düşman” değil “düşmanlık” anlamına gelmektedir. “Ewig” sözcüğü ise “ölmek” anlamına gelmemektedir. Bu açıklamalar ışığında söylemin şu şekilde aktarılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz:

Ancak, her iki üç dakikada bir *Anton onları rahatsız edip duruyordu. Diğer çocuklarla birlikte masada otururken, şimdi de fındık yemeye başlamış olan Anton, fındıkkabuklarını Konrad’la Kitti’ye fırlatıyor, bir yandan da, ”Sonsuza kadar düşmanımsın” diye bağıırıyordu.*

ÖRNEK 14:

Der Florian lief schreiend aus der Wohnung. Er **brüllte: ”Zu dir komme ich nie mehr! Rache! Rache!”**

(Nöstlinger: 93)

Florian avaz avaz bağırarak evi terk etti. **“Bir daha sana gelmeyeceğim! İntikam! İntikam!”** diye **haykırıyordu.**

(Kazmaoğlu: 105)

Florian avaz avaz bağırarak kaçtı. **“Bir daha sana gelirsem ne olayım.** Bunun acısını çıkaracağım!”

(Eruz: 81)

“Nie mehr” söz kalıbı hedef dilde “bir daha asla!” (Ülkü, 2005;579) anlamlarına gelmektedir. Kazmaoğlu, bu kalıbı “bir daha...” şeklinde aktarmıştır. Ancak çevirmenin bu aktarımı eksik yaptığını ve yazarın vermek istediği vurguyu tam olarak yansıtamadığını söyleyebiliriz. Çünkü Florian’ın yediği dayaktan gerçekten canı yanmıştır ve bu yüzden Kitti’nin evine bir daha gelmemekte kararlıdır. “Hedef dilde “bağırarak, haykırmak” (Ülkü, 2005: 150) anlamına gelen “brüllen” fiilini kaynak dildekine uygun bir şekilde “haykırmak” sözcüğüyle karşılamıştır.

Eruz, “Zu dir komme ich nie mehr!” cümlesini “ bir daha sana gelirim ne olayım.” Şeklinde çevirerek yine serbest çeviri yapmıştır. “Brüllen” fiilini ise “bağırarak” sözcüğüyle karşılamıştır. Yaptığımız açıklamalar doğrultusunda en uygun aktarımın şu şekilde verilebileceği düşüncesi ni taşımaktayız:

Florian avaz avaz bağırarak evi terk etti. “Bir daha sana asla gelmeyeceğim! İntikam! İntikam!” diye haykırıyordu.”

ÖRNEK 15:

Sie wollte ihn sogar aus der Wohnung werfen. Einfach unter den Armen packen und quer durch die Küche und den Flur schleppen und zur Wohnungstür hinauswerfen.

(Nöstlinger: 99)

Hatta onu evden kovmak, kollarının altından tutup sürükleyerek mutfaktan çıkarmak, koridor boyunca ite kaka kapı dışarı etmek istiyordu.

(Kazmaoğlu: 111)

Bay Egon’u evinden kovmak, kollarının altından kavramak, sürükleyerek mutfaktan çıkartmak, iteleye kakalaya girişe götürmek ve kapı dışarı etmek istiyordu.

(Eruz: 86)

Ele aldığımız cümlelere baktığımızda ilk olarak bir söylemin diğer cümleye eklendiğini görmekteyiz. Hem Kazmaoğlu hemde Eruz, başlı başına bir cümle olan “Sie wollte ihn sogar aus der Wohnung werfen” ifadesini diğer cümleye bağlayarak biçimsel eşdeğerliği göz ardı etmişlerdir. Kazmaoğlu hedef dilde “birisini evden kovmak” (Ülkü, 2005:388) anlamına gelen “jmdn aus der Wohnung hinauswerfen” ifadesini bir deyim olan “kapı dışarı etmek” ile karşılamıştır. Bir de bu anlamı güçlendirmek için olsa gerek “ite kaka” ikilemesini eklemiştir. Ayrıca, “...koridor boyunca ite kaka kapı dışarı etmek istiyordu.” Söyleminde anlam bulanıklığının olduğunu görmekteyiz. Çünkü Bayan Bartolotti’nin koridor boyunca ne yaptığı konusunda bir bilgi verilmemiştir.

Eruz, birinci söylemin içinde geçen ve hedef dilde “hatta, üstüne üstlük, bir de” (Ülkü, 2005:769) anlamlarına gelen “sogar” zarfını aktarmamıştır. Bununla birlikte, “kapı dışarı etmek” fiilini nitelemek için “iteleye kakalaya” ikilemesini kullanmıştır. Ancak hedef dilde ne böyle bir ikileme ne de niteleme zarfı bulunmaktadır. Analizini yaptığımız söylemin şu şekilde aktarılmasının metnin bağlamı içerisinde anlamsal bir bütünlük sağlamakla birlikte aynı zamanda kaynak dildekine şdeğer bir anlatım biçimine olanak vereceği kanaatindeyiz:

Hatta onu evden kovmak istiyordu. Kollarının altından kavramak, mutfak ve koridor boyunca sürüklemek ve kapı dışarı etmek istiyordu.

ÖRNEK 16:

“Zum fotografen können wir doch auch morgen gehen. Bitte”, bettelte die Kitty. “Der Teppich ist so schwer, die arme Frau schleppt sich noch zu Tode.”

(Nöstlinger 115)

“Fotoğrafçıya yarın da gidebiliriz. Lütfen!” diye ısrar etti Kitty. “Halı öylesine ağır ki, zavallı kadın ölür onu taşıyana kadar.”

(Kazmaoğlu: 130)

“Anneciğim” diye ısrar etti Kitty, “fotoğrafçıya yarın da gidebiliriz. Halı öylesine ağır ki, zavallı Bayan Bartolotti fitık olacak.”

(Eruz: 102)

“Betteln” fiili hedef dilde “yalvarmak, dilenmek” anlamlarına gelmekle beraber, ifade bağlamında “yalvarmak” anlamı uygun düşmektedir. Ancak her iki çevirmen de bu fiil için “ısrar etmek” ifadesini tercih etmişlerdir. Oysaki anlam boyutunda “yalvarmak” duygu sömürüsü, “ısrar etmek” ise dayatma mesajı vermektedir. Ayrıca “Schleppen sich” fiili hedef dilde “1) sürüklemek 2) pek zorluk çekerek bir şeyi taşımak” anlamlarına gelmektedir. Metnin bağlamında uygun olan karşılık şüphesiz ikinci olanıdır. Kazmaoğlu bu doğrultuda bir çeviri yaparken Eruz daha etkili bir anlatım için “fitık olmak” deyimini yeğlemiştir. Ancak içeriksel ve biçimsel eşdeğerliğin sağlanması adına söylemin şu şekilde aktarılmasını önermekteyiz:

“Fotoğrafçıya yarın da gidebiliriz. Lütfen!” diye yalvardı Kitty. “Halı öylesine ağır ki, zavallı kadın ölür onu taşıyana kadar.”

ÖRNEK 17:

Sie trat aus dem Hausflur, die Hausmeisterin stand mit der Milchfrau vor dem Haustor und **traschte**.

(Nöstlinger: 125)

Apartmandan çıktığı sırada **kapıcının karısı** kapı önünde sütçü kadınla **gevezelik ediyordu**.

(Kazmaoğlu: 141)

Binanın çıkışında **kapıcının karısı** sütçü kadınla **konusuyordu**.

(Eruz: 110)

Kaynak metinde geçen “Sie trat aus dem Hausflur...” söylemini Kazmaoğlu uygun biçimde aktarırken Eruz göz ardı etmiştir.”Hausmeisterin” sözcüğünü her iki çevirmende “kapıcının karısı” olarak doğru olmayan bir biçimde aktarmıştır. “Tratschen” fiili, hedef dilde “gevezelik etmek, dedikodu yapmak, lakırdı çevirmek” (Steuerwald 1974: 540) anlamlarına gelmektedir. Kazmaoğlu bu yönde bir aktarım gerçekleştirirken, Eruz yazarın ifadesini basitleştirerek “konuşmak” fiilini kullanmış ve yazarın yaratmak istediği sanatsal etkiyi hedef dile taşımayı başaramamıştır. Bu açıklamalar doğrultusunda söylemin şu şekilde hedef dile aktarılmasının anlamsal ve biçimsel düzeyde eşdeğer bir yapı oluşturacağı kanaatindeyiz:

Apartmandan çıktığı sırada kapıcı kadın, kapı önünde sütçü kadınla ayaküstü gevezelik ediyordu.

ÖRNEK 18:

“Kompletter Unsinn!”, schnaubte die Frau Bartolotti.

(Nöstlinger: 128)

“Saçmalığın son derecesi!” diye homurdandı Bayan Bartolotti.

(Kazmaoğlu: 144)

“Saçma!” diye homurdandı Bayan Bartolotti.

(Eruz: 112)

“Komplett” sözcüğü hedef dilde “tam, eksiksiz, komple” (Ülkü, 2005, 465), “Unsinn” ise “saçmalık, akılsızlık, budalalık” (Ülkü, 2005, 465) anlamlarını karşılamaktadır. Kazmaoğlu bu ifadeyi “saçmalığın son derecesi bu” sözleriyle karşılamaya çalışmıştır. Ancak tercih edilen ifadenin hedef dilde kullanılmayan bir şekilde çevrilmesi, çevirmenin kaynak dil metninde yer bulunan anlamsal etkiyi aktaramamasına neden olmuştur. Yaptığımız açıklamalar ışığında ve metin bağlamında söylemin aşağıdaki şekilde aktarılmasının kaynak metnin estetik değerini koruyacağına inanmaktayız:

“ Tamamıyla saçmalık” diye homurdandı Bayan Bartolotti.

ÖRNEK 19:

Den Herr Egon traf fast der Schlag, als er nach Ladenschluss die Wendeltreppe hochkam und das Blumenzimmer sah, ...”

(Nöstlinger: 136)

Eczaneyi kapattıktan sonra döner merdivenden yukarı çıkan Bay Egon’un, çiçeklerle kaplı duvarı görünce, neredeyse kalbi duracaktı.

(Kazmaoğlu: 151)

Eczaneyi kapattıktan sonra Bay Egon döner merdivenden yukarıya çıktı. Bay Egon çiçeklerle kaplı duvarı gördüğünde başından aşağı kaynar sular dökülmüştü sanki.

(Eruz: 118)

“Den Schlag treffen” deyimini hedef dilde “beyninden vurulmuşa dönmek” deyimiyile karşılanmaktadır. Bu deyim, “beklenmedik bir durum karşısında olağanüstü bir üzüntü duymak” olarak açıklayabiliriz. Kazmaoğlu bu deyim “kalbi durmak” ifadesiyle aktarmıştır. Ancak bu ifade bir olay karşısında heyecanlanılan durumlarda kullanılmaktadır. Bay Bartolotti ise karşılaştığı durum karşısında heyecanlanmamış aksine üzülmüştür.

Eruz ise “başından aşağı kaynar sular dökülmek” deyimini kullanmayı tercih etmiştir. Bu deyim Türk Dil Kurumu’nun internet sözlüğünde ““üzüntülü veya kötü bir olay karşısında birdenbire büyük bir sıkıntı duymak.” şeklinde açıklanmıştır. Dolayısıyla “başından aşağı kaynar sular dökülmek” deyimiyile hemen hemen aynı anlamda kullanılabilmektedir. Ancak beklenmedik bir durum karşısında olağanüstü bir üzüntü ve şaşkınlığa uğramayı ifade eden “beyninden vurulmuşa dönmek” deyimini Bay Ego’nun karşılaştığı durumu daha iyi ifade edecektir. Bu sebeple söylemin şu tarzda hedef dile aktarılmasının hem anlamsal hem de eşdeğersel bir yapı oluşturacağını söyleyebiliriz:

Eczaneyi kapattıktan sonra Bay Egon döner merdivenden yukarıya çıktı ve çiçeklerle kaplı duvarı gördüğünde neredeyse, beyninden vurulmuşa döndü.

ÖRNEK 20:

Vorhergesehene dringende Mitteilungen hatten sie Folgendes ausgemacht. Falls die Frau Bartolotti etwas mitzuteilen hatte, schlug sie in der Küche drei Nägel in die Wand. Falls die Kitti etwas mitzuteilen hatte, blies sie auf ihrer Mundharmonika.

(Nöstlinger: 137)

Öngörülemeden acil durumlar için de şöyle bir düzenlemeye gitmişlerdi: Bayan Bartolotti, söyleyeceği bir şey varsa, mutfak duvarına üç çivi çakıyor; Kitti, söyleyeceği bir şey varsa, ağız mızıkasını çalıyordu.

(Kazmaoğlu: 153)

Olağanüstü durumlar için de şöyle bir düzenlemeye gitmişlerdi: Bayan Bartolotti'nin söyleyeceği bir şey varsa mutfağın duvarına üç çivi çakacaktı. Kitti'nin söyleyeceği bir şey varsa, mızıkasını çalacaktı.

(Eruz: 119)

“Vorhersehen” fiili hedef dilde “önceden kestirmek, tahmin etmek” (Ülkü, 1993:1250) anlamlarını karşılamaktadır. “Vorhergesehen” sözcüğü bu fiilden türetilmiştir. Kazmaoğlu bu kelimeyi “Öngörülemeden” şeklinde aktarmıştır. Ancak hitap edilen hedef kitlenin çocuklar olduğunu düşünürsek, onların bu sözcüğü kolaylıkla anlayamayacağını ve telaffuz esnasında da zorlanacaklarını söyleyebiliriz. , Eruz’un tercih ettiği “olağanüstü” ifadesi ise birebir sözcük anlamını karşılamamakla birlikte içerik olarak aynı anlamı vermiştir. “Ausmachen”, “bir şey kararlaştırmak, bir konuda anlaşmaya varmak” (Ülkü, 2005: 74) anlamlarına gelmektedir. Ancak her iki çevirmen de fiilin asıl anlamını vermek yerine “düzenlemeye gitmek” kalıbını kullanmışlardır. Ayrıca ele aldığımız bu cümlelerde zaman kipleri boyutunda hatalar yapıldığını fark ettik. “Und vorhergesehene dringende Mitteilungen hatten sie Folgendes ausgemacht” cümlesinin zamanı “-di’li geçmiş zaman”(Perfekt) dır. Ekleri ise

hedef dilde “-dı, -di, -du, -dü:-tı, -ti, -tu, -tü”dür. Hem Kazmaoğlu hem de Eruz aktarımlarında bu zamanı kullanmak yerine kaynak dilde karşılığı bulunmayan hedef dilde ise “mış+dı” (Hengirmen, 1998:231) ekiyle verilen “belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi” ile kullanmışlardır. Ayrıca ele aldığımız diğer cümle olan “Falls die Frau Bartolotti etwas mitzuteilen hatte, schlug sie in der Küche drei Naegel in die Wand. Falls die Kitti etwas mitzuteilen hatte, blies sie auf ihrer Mundharmonika.” ifadesinin zaman kipi “şimdiki zamanın hikayesi” (Praeteritum) dir. Bu zamanın hedef dildeki eşdeğer ekleri ise “-ıyordu, -iyordu, -uyordu, -üyordu, -yorlardı, -iyorlardı, -uyorlardı ve -üyorlardı’ dır. (Zengin, 2007:163) Kazmaoğlu “çakmak” ve “çalmak” fiillerini bu zamana göre çekimlerken, Eruz, kaynak dilde karşılığı bulunmayan ve “-ecekdi,-acaktı” (Hengirmen,1998:232) ekleriyle oluşturulan gelecek zamanın hikayesi”ne göre çekimlemiştir.

Bu bağlamda söylemin şu şekilde çevrilmesinin hem biçimsel hem de içeriksel eşdeğerlik sağlayacağı düşüncesindeyiz:

Olası acil durumlar için aralarında şöyle bir anlaşma yapmışlardı: Bayan Bartolotti’nin diyeceği bir şey olduğunda duvara üç çivi çakıyordu. Kitti’nin diyeceği bir şey olduğunda ise mızıkasını çalıyordu.

5.3 SÖZ VE CÜMLE DİZİMİ DÜZEYİNDE SORUNLU AKTARIMLAR

ÖRNEK 1:

Jeder Mensch, hatte sich die Frau Bartolotti gedacht, jeder Mensch *faehrt in Urlaub und macht Reisen.* Nur die armen Goldfischviecher schwimmen das ganze Jahr über rundherum, rundherum in ihrem runden Glass.

(Nöstlinger: 6)

Bayan Bartolotti, herkes *tatıl yapıp seyahatlere çıkıyor,* bir tek bu zavallı japonbalığı hayvanları bütün yıl kasenin içinde dönüp duruyorlar diye düşünmüştü.

(Kazmaoğlu: 10)

Bayan Bartolotti herkes *tatile çıkıyor* da, neden bu zavallı balıklar bütün yıl aynı yerde dönüp dursunlar diye düşünmüştü.

(Eruz: 8)

Kazmaoğlu “Jeder Mensch faehrt in Urlaub und macht Reisen” ifadesini öncelik-sonralık ilişkisini göz ardı ederek hedef dile aktarmış, bu durum mantık hatasına yol açmıştır. “in Urlaub Fahren” ifadesi hedef dilde tatile gitmek anlamına kullanılırken “Reisen machen” ise seyahate çıkmak biçiminde karşılanmaktadır. Ancak, hedef dilde bir insanın tatil yapması için öncelikli olarak bir yolculuğa çıkması gerekir ki, bu bir mekândan başka bir mekana geçişe işaret eder. Bundan dolayı, hedef kültürde Bayan Bartolotti’nin gerçekleştireceği eylemin öncelikli olarak tatil değil, seyahat olması gerekmektedir. Ayrıca kaynak dildeki anlatım bir tespiti dile getirirken Eruz’un aktarımı durumu sorgulama niteliği taşımaktadır. Bu sonuca kendisinin kullandığı “neden” soru sözcüğü sayesinde varmaktayız. Özgün ve çeviri metin arasında içeriksel ve biçimsel eşdeğerliğin sağlanabilmesi için, kaynak dil cümlesinin şu şekilde çevrilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz:

Bayan Bartolotti, herkes seyahat edip, tatile çıkıyor, bir tek bu zavallı japonbalıkları bütün yıl kâsenin içinde dönüp duruyorlar diye düşünmüştü.

ÖRNEK 2:

“Wunderschön schaut das aus!”, sagte die Frau Bartolotti zum Wattebausch und **warf ihn dann genau neben den Abfalleimer unter das Waschbecken.**

(Nöstlinger: 7)

Pamuğa bakıp, “Harika görünüyor!” diyen Bayan Bartolotti **onu tam lavabonun altındaki çöp kutusunun yanına attı.**

(Kazmaoğlu: 11)

Bayan Bartolotti “Pamuk ne güzel oldu!” dedi ve **onu lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına attı.**

(Eruz: 9)

Kazmaoğlu, söylemin tümlecini oluşturan ve oldukça uzun olan “...neben den Abfalleimer unter das Waschbecken...” yapısını, “...lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına...” şeklinde aktarmıştır. Bu ayırımın okuyucunun cümleyi anlamasını kolaylaştırmak amacıyla yapıldığını düşünmekteyiz. Yaptığımız bu açıklamalar doğrultusunda sorunlu söylemin “Bayan Bartolotti “bu harika görünüyor!” dedi ve daha sonra pamuğu lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına attı.” Şeklinde aktarılmasını önermekteyiz.

ÖRNEK 3:

“Verdammt schweres Ding”, sagte er und zeigte auf ein grosses, weiss eingewickeltes Paket.

(Nöstlinger: 10)

“Lanet olası, amma da ağırmış!” diyerek beyaz kağıda sarılı büyük paketi gösterdi.

(Kazmaoğlu:14)

“Amma da ağırmış” diyerek büyük, beyaz kağıda sarılmış bir paketi gösterdi.

(Eruz: 11)

Kazmaoğlu, hedef dilde karşılığı “büyük” olan “gross” sıfatını “paket” kelimesinin önüne getirerek yerinde kullanmıştır. Ancak Eruz aynı sıfatı “beyaz kâğıt” tamlamasının önünde kullanmıştır. Bu durum büyük olan şey sanki beyaz kâğıtmış gibi bir anlam yaratmıştır. Açıklamalar doğrultusunda söylemin şu şekilde aktarılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz:

“Kahrolası, amma da ağırmış” diyerek beyaz kağıda sarılmış, büyük paketi gösterdi.

ÖRNEK 4:

Zuerst hielt der Herr Egon einen Vortrag über den Nikolaus und über das Christkind. Der Konrad hörte aufmerksam zu. Als dann Herr Egon mit dem Vortrag fertig war, blickte der Konrad auf einen Zettel, auf den er die ganze Zeit über etwas geschrieben hatte, und sprach: “Also, ich wiederhole: Das Christkind hat Flügel und kommt aus dem Himmel und schwebt herunter und beschenkt alle Kinder. Die reichen Kinder bekommen viel, die armen Kinder bekommen wenig und die ganz armen bekommen nichts. Der Nikolaus hat keine Flügel, sondern einen goldenen Stab. Er kommt drei Wochen vor dem Christkind und verteilt auf aehnliche Art und Weise. Stimmt das?”

(Nöstlinger: 62)

Bay Egon ona önce Noel Baba ve Mesih üzerine konferans verdi. Konrad dikkatle dinledi. Bay Egon'un konuşması sona erince, bütün bu süre boyunca bir şeyler yazıp durduğu kağıda göz atarak, "Pekala, tekrarlıyorum," dedi. Mesih'in kanatları vardır ve gökyüzünden aşağı inerek, bütün çocuklara armağanlar verir. Zengin çocuklar çok, yoksullar az alır; çok yoksullar hiçbir şey almaz. **Noel Baba'nın kanatları yoktur, bunun yerine altından bir asası vardır. Mesih gelmeden üç hafta önce gelir ve aynı şekilde armağanlar dağıtır.** Doğru mu?"

(Kazmaoğlu: 70)

Bu nedenle Bay Egon ona ilkönce Noel Baba'yı açıklamakla işe başlamak istedi. Konrad, Bay Egon'u ciddi ciddi dinledi ve bazı notlar aldı. Bay Egon'un konuşması bitince de "Evet, şimdi de anladıklarımı yineleyelim" dedi: **"Noel Baba'nın melekler gibi kanatları yoktur, bunun yerine altından asası vardır. Konuşma sırasında sözünü ettiğin Hazreti İsa gelmeden üç hafta önce, yani 6 Ocak'ta gelir, ve Noel'deki gibi armağanlar dağıtır,** yani varlıklı çocuklar çok armağan alır, çok varlıklı olmayanlara daha az armağan verir, yoksullara da hiçbir şey getirmez. Doğru anlamış mıyım?" diye sordu.

(Eruz: 54)

Yukarıda altı çizili olan cümleleri Kazmaoğlu, kaynak metnin sözcük ve cümle dizimine uygun bir biçimde aktarırken Eruz, bu söylemleri farklı yerlerde aktarmıştır. Ayrıca Eruz, kaynak metinde bulunmamasına rağmen "melekler gibi", "Konuşma sırasında sözünü ettiğin", "yani 6 Ocak'ta gelir" ifadelerini eklemiştir.

SONUÇ

Bilimsel araştırmamız dört bölümden oluşmuştur. Kuramsal çerçevenin oluşturulduğu ilk bölümde, çeviri ve çeviri bilim ile ilgili açıklamalar, günümüze kadar geliştirilen çeviri bilim kuramları, eşdeğerlik kavramı, çeviri eleştirisi, çocuk yazını, çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler ve Türkiye’deki çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi ele alınmış ve bu bilgiler araştırmanın dayanağı olacak veri tabanını oluşturmuştur. İkinci bölüm, Avusturya Çocuk Edebiyatı’nın önde gelen yazarlarından Christine Nöstlinger’in biyografisini, incelediğimiz eseri “Konrad”ın özeti ve çevirmenlerin biyografilerini kapsamaktadır. Üçüncü bölümde, çeviri eserlerin biçimsel ve içeriksel özelliklerinin incelenmesiyle birlikte bu eserlerin eleştirel açıdan dilbilimsel analizi ortaya konmaya çalışılmıştır. Dilbilimsel analiz sonucunda ortaya çıkan sorunlu yapılara -başka önerilerin getirilebileceği de kabul edilerek- çözüm önerileri sunulmuştur. Dördüncü bölüm ise, sonuç bölümüdür ve elde edilen bulguların değerlendirilmesi niteliği taşımaktadır.

Araştırmanın konusunu, Christine Nöstlinger’in “Konrad oder Das Kind aus der Konservenbüchse” adlı eserinin farklı zamanlarda, iki ayrı çevirmen (Mine Kazmaoğlu ve Sakine Eruz) tarafından yapılan Türkçe çevirileri oluşturmuştur. Araştırmanın amacı ise, sözü edilen çeviri eserlerde meydana gelen eklemeler ve çıkarmaların; sözcük ve cümle düzeyindeki örtüşmezliklerin kaynak metindeki anlamları nasıl değiştirdiğini görmek, kaynak ve hedef metinler arasındaki eşdeğerliğin ne kadar sağlanabildiğini incelemek ve bu durum sonucunda ortaya çıkan sorunlu yapılara çözüm önerisi getirmek idi.

Bu çalışmada, her iki çeviri eser baştan sona okunarak özgün eserle karşılaştırılmış; yapılar, yapısal ve kültürel olmak üzere iki ayrı boyutta ele alınmıştır. Seçilen yapılar, teker teker ve cümle bazında irdelenmiştir. Bu irdemeler sonucunda, her iki çevirmenin de kaynak dil metninde bulunan ifadelerin iletisini içeriksel ve biçimsel olarak kaynak dile yeterli bir yapıda vermeye çalıştığı tespit edilmiştir. Ancak elde edilen bulguların değerlendirilmesi neticesinde her iki çeviri eserde en çok rastlanan hataların cümledeki bir kelimenin hedef dilde karşılığı bulunduğu halde başka bir anlam ifade eden sözcükle aktarmak olduğu

görülmüştür. Örneğin **“Schwarzbrot”** sözcüğünü Kazmaoğlu “siyah ekmek” Eruz ise **“kepek ekmeği”** şeklinde aktarmıştır. Hedef kültürde “siyah ekmek” kavramı pek kullanılmamakla birlikte “kepek ekmek” ifadesi daha çok tercih edilmektedir. **“Kaffehaus”** kelimesinin ise hedef dildeki karşılığı **“pastahane”**dir. Ancak, Kazmaoğlu **“kahve”**, Eruz ise **“kafeterya”** biçiminde çevirmiştir. Çevirileri irdelerken zaman zaman da tamamen dikkatsizlikten kaynaklı olduğunu düşündüğümüz sorunlu yapılar da rastladık. Örneğin, bir zarf olan ve hedef dilde **“arkasına”**, **“arkasında”** anlamlarına gelen **“dahinter”** zarfını; Kazmaoğlu, **“önünde”**, Eruz ise **“üzerinde”** şeklinde çevirerek eşdeğerliği sağlayamamışlardır. Çevirmenlerden Eruz’un, kaynak dil metnindeki ifadeleri hedef dil metnine aktarırken şu örnekte görüldüğü gibi sözdizimsel eşdeğerlik ilkelerine uygun aktarım yapmadığı tespit edilmiştir.

“Das Christkind hat Flügel und kommt aus dem Himmel und schwebt herunter und beschenkt alle Kinder. Die reichen Kinder bekommen viel, die armen Kinder bekommen wenig und die ganz armen bekommen nichts. Der Nikolaus hat keine Flügel, sondern einen goldenen Stab. Er kommt drei Wochen vor dem Christkind und verteilt auf aehnliche Art und Weise.” (Nöstlinger: 62) Cümlelerini “Noel Baba’nın melekler gibi kanatları yoktur, bunun yerine altından asası vardır. Konuşma sırasında sözünü ettiğin Hazreti İsa gelmeden üç hafta önce, yani 6 Ocak’ta gelir ve Noel’deki gibi armağanlar dağıtır, yani varlıklı çocuklar çok armağan alır, çok varlıklı olmayanlara daha az armağan verir, yoksullara da hiçbir şey getirmez.” (Eruz: 54) şeklinde çevirmiştir. Özgün metinde bulunmamasına rağmen bu cümlelere “ konuşma sırasında **“sözünü ettiğim”** ve **“6 ocak”** ifadelerini de kendi çevirisine eklemiştir.

Kazmaoğlu’nun kaynak dilden hedef dile aktarımlarında anlatım bozukluğu boyutunda sorunlarla da karşılaştık. Örneğin, **“Wenn die Frau Bartolotti furchtbar erschrak, dann zitterte sie nicht nur und es wurde ihr nicht nur schwindling. Wenn sie furchtbar erschrak, dann sah die Frau Bartolotti auch kleine goldene Sternchen vor den Augen und dahinter einen zarten violetten Schleier”** (Nöstlinger: 16). Cümlesinde geçen **“Bayan Bartolotti dehşetli korktuğunda, yalnızca tüm vücudu titreyip başı dönmez, ince mor bir perdenin önünde uçsan, altın renkli yıldızcıklar da görürdü.”** (Kazmaoğlu: 22).

Yukarıdaki örnekte geçen **“furchtbar erschrecken”** ifadesini **“dehşetli korkmak”** olarak çevirmesine karşın hedef dilde **“korkmak”** fiili **“dehşetli”** sözcüğü ile nitelenmemektedir.

Bu duruma bir başka örnek ise **“Und der Herr Rusika sagte: ‘Und wenn sie einen hat, wieso hat der dann keine Schulbücher, und wenn er schon sieben ist, wieso kommt er dann morgen erst in die Schule?’”** (Nöstlinger: 57) cümlesinde geçen **“dann”** zarfını **“daha hala”** (Kazmaoğlu: 64-65) şeklinde bir arada kullanılmasıdır. Dolayısıyla bu gibi örtüşmezlikler, anlamsal sapmaların oluşmasına ve tutarsız çevirilerin meydana gelmesine neden olmuştur. Bununla birlikte Eruz özgün metinde bulunmayan eklemelerde yapmıştır. Bu tür bir cümleye **“Annesi çoktan ölmüş, evini çoktan terk etmişti; bunun nedeni kimseyi ilgilendirmez, olsa olsa sadece Bayan Bartolotti’yi ilgilendirir.”** ifadesindeki **“...olsa olsa sadece Bayan Bartolotti’yi ilgilendirir.”** yan cümlecini örnek olarak gösterebiliriz.

Ayrıca bazı durumlarda çevirmenlerimizin karşısına kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunlar da ortaya çıkmıştır. Örneğin kaynak metin Hristiyan kültürüne ait öğeler içermektedir. Ancak hedef kültürün Müslüman olmasından dolayı bu tarz ifadeleri kolaylıkla kavrayabilmesi pek mümkün değildir. Örneğin, **“Christkind”** ifadesini Kazmaoğlu **“Mesih”** Eruz, ise **“Hazreti İsa”** şeklinde aktarmıştır. Ancak bu kelimenin anlamının “Noel’de çocuklara hediye getirdiğine inanılan, çocuk İsa’ya benzetilmiş melek” olmasından dolayı tercih edilen her iki sözcük de **“Christkind”** ifadesini tam olarak karşılamamıştır. Ayrıca Müslüman olan bir çocuk, bu ifadeyi okuduğunda Hazreti İsa’nın yüzyıllar önce ölmesinden kaynaklı Noel zamanı tekrar yeryüzüne inmesine anlam veremeyecektir. Bu sorunlu yapıya içeriği temel alarak **“hediye meleği”** şeklinde kendi önerimizi getirdik.

Bazen ise özgün metinde geçen deyimlerin hedef dile uygun olmayan karşılıklarıyla aktarıldığını belirledik. Örneğin **“Schlag treffen”** deyimini Kazmaoğlu **“kalbi durmak”**, Eruz ise **“başından aşağı kaynar sular dökülmek”** olarak çevirmiştir. Ancak her iki deyimde durumu tam olarak yansıtamadığından **“beyninden vurulmuş dönmek”** olarak kendi önerimizi sunduk. Bununla birlikte kalıplaşmış sözlerin birebir aktarılması boyutunda anlatım bozukluklarının ortaya çıktığını tespit ettik. Örneğin **“um den Bauch gewickelt...”**

söz kalıbını Kazmaoğlu “**bele dolamak**” olarak doğru bir biçimde çevirirken Eruz birebir çeviri yapmış “**karna dolamak**” şeklinde hedef dilde kullanılmayan bir yapı kullanmıştır.

Yaptığımız bu çalışmanın sonucunda, ülkemizde çevirmenleri denetleyen bir üst mekanizmanın olmamasından kaynaklı, çeviri çocuk edebiyatı eserlerinin gerekli düzeltmeler yapılmadan hatalı bir şekilde çocuklara rahatlıkla ulaşabildiğini gördük. Böylesi bir durumun en olumsuz tarafı ise şüphesiz dilsel gelişimi halen devam eden çocukların dilsel gelişimlerinin olumsuz yönde etkilemesidir. Bunu ortadan kaldırmanın yolları; bu tarz edebi eserlerin çevirilerini hem kaynak hem de hedef dile hâkim olan çevirmenlere yaptırmak olduğu gibi aynı zamanda, çeviri çocuk edebiyatı eserlerinin piyasaya sürülmeden önce yayınevlerinde bulunan editörler tarafından denetlenmesidir.

KAYNAKÇA

- AKÇAM, A. (2006). Çağdaş Çocuk yazınında yeni bir soluk. **Varlık Dergisi**. (5). 1-9.
- AKSAN, G. (2007). **Eine Übersetzungskritik An Dem Roman Thomas Bernhards**
- “Ein Kind” Im Beispiel Der Übersetzung Von Kemal Boztepe**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- AKSOY, N. B. (2002). **Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi**. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- AKTAŞ, T. (1995). Çeviri İşlemi ve Eşdeğerlilik. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Yeni Dönem (3). 235-246
- AKTAŞ, T. (1999). Yazın Çevirisi, İşlevi ve Özellikleri. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 19 (3). 41-51.
- ALTAY, A. (1994). Çeviride Eşdeğerlik ve Yeterlilik Sorunu. **Tömer Dil Dergisi** (10). 58-65
- ANAMUR, H. (1994). Tiyatro Çeviri Sorunsalı üzerine. **Çeviri bilim ve Uygulamaları**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü. (Aralık) 1-5
- ATATUĞ, F. (1981, 11-13 Kasım). **Çocuklar için Yazmak**. Çocuk Yayınları Sempozyumu. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Kütüphanecilik Dizisi: 4: Ankara
- BARDA, Z. (1994). Betimleyici Model Açısından Bir inceleme. **Çeviri bilim ve Uygulamaları**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü. (Aralık) 79-82.
- BAHADIR, Ş. (2004). Çeviriyorum Öyleyse Tek kültürün Ötesinde, İki Kültürün Arasında, Üçüncü Kültürün Ortasındayım. **Varlık**. (56). 24-33.
- BROECK, R. (1985). The Manipulation of Literature: **Studies in Literary Translation. Second Thoughts on Translation Criticism**. New York: St. Martins Press.
- BULUT, A. (2000). Çeviri Metnin Değerlendirmesi. Metinsel Eş Değerlik Anahtarları. **Çeviribilim ve Uygulamaları**. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü (Şubat) 43-47

- BURİAN, O. (2004). Denemeler eleştiriler. **Tercüme Mecmuası**: Tüba Yayınları, 213-218.
- ÇIKLA, S. (2005) Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı Ve Bazı Öneriler. **Hece Aylık Edebiyat Dergisi, Çocuk Edebiyatı**. Özel Sayısı sayı (104),89-105.
- ÇILGIN, A.S. (2007). **Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- DEMİRCAN, C. (2006). Tübitak Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1(2), 12-27.
- DEMİREZEN, M. (1993). *Çeviride Eşdeğerlik Sorunu*. **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**.8 (1). 221-229.
- ERUZ, S. (2003). **Çeviriden Çeviribilime**. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- ERUZ, S. (2002). Kültürlerarası İletişim Açısından Yazın Çevirisi -. Türkçe ve Almancada Kara Kitap. **Ege Alman Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi IV**.191-205.
- ERUZ, S. (2000) Çeviride ve Çeviri Eğitiminde Koşut Metinler. **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Eğitimi Dergisi**.Çeviri Bölümü Almanca Mütercim Tercümanlık Ana bilim Dalı
- ERUZ, S. (1993). **Konrad Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk**. İstanbul: Düzlem Yayınları.
- GENTZLER, E. (1993). **Contemporary Translation Theories**.Londra: Routledge.
- GÖKTÜRK, A. (2002). **Çeviri, Dillerin Dili**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- HENGİRMEN, M. (1998). **Türkçe Dilbilgisi**. Ankara: Engin Yayınevi.
- KAYAYERLİ, Müjdat. (1993). Çeviri Eleştirileri ve Çeviride Eşdeğerlilik. **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 8 (1).
- KAZMAOĞLU, M. (2009). Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk. İstanbul: Güneşli Kitaplığı.
- KIYGI, O.N. (2003). **Pons Kompaktwörterbuch Türkisch**. Ernst Klett Stuttgart: Sprachen GmbH.
- KOCAMAN, A. (1993). Çeviri, Çeviri Eleştirisi, Dilbilim. **Dilbilim Araştırmaları**: Hitit Yayınevi: Ankara.1-4.

- KOLLER, W. (1979). **Einführung in die Übersetzungswissenschaft**. Heidelberg: Quelle und Mayer Verlag.
- KOLLER, W. (1987). **Einführung in die Übersetzungswissenschaft**. Heidelberg: Quelle und Mayer Verlag.
- KONMUŞ, S. (2007). “**Türkçe’de Franz Kafka Ve Dönüşüm**” Çeviribilimsel Karsılastırmalı Bir İnceleme. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KÖKSAL, D. (1995). **Çeviri Kuramları**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- KURAN, N.P.(1993). **Kültürlerarası İletişim Olarak Çeviri**. Boğaziçi Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- KURUYAZICI, N. (1983). Tonio Kröger Çevirisi üzerine Kuramsal ve Uygulamalı Bir Eleştiri. **Yazko Çeviri Dergisi**. (15)
- NEYDİM, N.(1998). **Çocuk ve Edebiyat: Çocukluğun Kısa Tarihi Edebiyatta Çocuk Figürleri**. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Nida, E. A (2004). Çeviri Süreçleri. **Çeviri Seçkisi-2**. Çev. Yurdanur Salman Derl.:Mehmet Rifat, 101-115.
- NÖSTLİNGER, C. (2006). **Konrad oder Das Kind Aus Der Konservenbüchse**. Hamburg: Friedrich Oetinger GmbH.
- OĞUZKAN, F. (2001).**Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÖNEN, Y. Ve C.Z. ŞANBEY. (1993). **Almanca-Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖNER, I. B. (2001). **Çeviri kuramlarını Düşünürken**. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- ÖNER, I. B. (1992). Dilbilimin çeviri bilim üzerine etkisi” **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 8 (3) 349-363
- PÜSKÜLLOĞLU, A. (2004). **Arkadaş Türkçe Sözlük**. Ankara: Arkadaş Yayınevi
- REISS, K. (1986). **Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik, Kategorien und Kriterien für eine Sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen**. München : Hueber.

- SALMAN, Y. (1987). Çevirmenin Görevi. **Metis Çeviri Dergisi** 1987 sayılı, (E. Nida'dan Çeviri) 101-109
- STORİG, H. J. (1963). **Das Problem des Übersetzens**. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- SUÇİN, M. H. (2007). **Öteki Dilde Varolmak**. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- SUNEL, A. H. (1988). Çeviri ve Bir Çevirinin Düşündürdükleri. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**.153 – 168
- ŞİRİN, M.R. (1998). **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- STEUERWALD, K. (1997) **Türkçe Almanca Sözlük**. İstanbul: ABC Kitabevi.
- ÜLKÜ, V. (2005). **International Almanca Türkçe Büyük Sözlük**. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- VARDAR, B. (2002). **Çeviribilim Açıklamalı Dil Bilim Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- YAZICI, M. (2005). **Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları**. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- YALÇIN, PERİHAN.(2003). Jean-Louis Mattei'den Örneklerle Çeviride Kültürel Unsurlar Sorunu. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 23 (1) 47-58
- YÜCEL, F. (2007). **Tarihsel ve Kuramsal Açidan Çeviri Edimi**. Ankara: Dost Kitabevi.
- ZENGİN, D. (2007). **Her Yönüyle Modern Almanca**. Ankara: Kurmay Kitap Yayın Dağıtım.
- ZİVTÇİ, N. (2005). **Alman Çocuk Edebiyatından Türkçe'ye Çevrilen Örneklerin Çeviribilimsel Açidan İncelenmesi: Angela Sommer Bodenburg'un "Küçük Vampir" Eseri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK 1: SÖZCÜK DÜZEYİNDE SORUNLU AKTARIMLAR TABLOSU

SORUN LU YAPI	KAYNAK DİL METNİ	KAZMAOĞLU	ERUZ	ÖNERİ
1	<u>Vier Tassen Kaffee</u>	Dört fincan kahve	Dört bardak kahve	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
2	<u>Brötchen</u>	Top ekmek	Sandviç	Sandviç Ekmeği
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
3	<u>Weiche Eier</u>	Az pişmiş, rafadan yumurta	Lop yumurta	Rafadan yumurta
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
4	<u>Schwarzbrot</u>	Siyah ekmek	Kepek ekmeği	Kepek ekmeği
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	

5	<u>Weissbrot</u>	Beyaz ekmek	Francala	Buğday ekmeği
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
6	<u>Wunderschön schaut das aus!</u>	Harika görünüyor.	Pamuk ne güzel oldu.	Bu harika görünüyor!
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
7	<u>Sagte</u>	Diyen	Dedi	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	
8	<u>Warf ihn dann genau neben den Abfalleimer unter das Waschbecken</u>	Onu tam lavabonun altındaki çöp kutusu- nun yanına attı.	Onu lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına attı.	Pamuğu lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına attı.
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
9	<u>In ein Kaffehaus</u>	Bir kahvede	Bir kafeteryada	Bir pastanede
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	

10	<u>“Verdammt schweres Ding”</u>	“Lanet olası, amma da ağırılmış!”	“Amma da ağırılmış”	“Kahrolası, amma da ağırılmış”
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
11	<u>grauer Zwirnherrensocken</u>	Gri merserize erkek çorabı	Bir paket gri erkek çorabı	Bir paket gri erkek çorabı
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	
12	<u>ein Abonnement</u>	Gazete aboneliği	Gazete abonesi	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
13	<u>eine Nackt-Bade-Kultur-</u>	Çıplaklar kampı	Çıplak denize girme kültürü	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	

14	<u>buddhistische Gebetsmühlen</u>	Hint işi tütsülük	Budist ibadet değirmeni	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
15	<u>kein Etikett</u>	Etiketi yoktu	Bir etiket vardı	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
16	<u>hockte</u>	Pineklemekte olan	Oturan	Çömelmış vaziyette oturan
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
17	<u>freundlich</u>	Sevimli sevimli	Sevimli sevimli	Kibar bir şekilde
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	

18	<u>furchtbar erschrak</u>	Dehşetli korktuğunda	Çok korktuğunda	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	
19	<u>zitterte sie nicht nur und es wurde ihr nicht nur schwindling</u>	Yalnızca tüm vücudu titreyip başı dönmez	Tüm bedeni titrer, başı döner	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
20	<u>dahinter</u>	Önünde	Üzerinde	Arkasında
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
21	<u>ein zarten violetten Schleier</u>	İnce mor bir perde	Uçuk renkli mor bir bulut	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	

22	<u>noch ungewöhnlicher als kinder</u>	Çocuktan da sıra dışı	Çocuktan daha alışıl gelmişin dışındadır	Çocuktan daha sıra dışı
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
23	<u>widersprach sich</u>	Karşılık verdi kendine	Yanıt verdi kendi kendine	Kendisiyle çelişti
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
24	<u>und</u>	Ama	Ki	Ve
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
25	<u>auch</u>	Da	Bile	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	

26	<u>irgendein</u>	-----	-----	Olur olmaz
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
27	<u>das den Leuten sonderbar vorkam</u>	Yadırgatıcı	İnsanların yadırgadıkları	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	
28	<u>etwas</u>	Çok	Çok	Biraz
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
29	<u>Irgendwo</u>	-----	Bir yerlerde	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	

30	<u>jo-jo</u>	Yoyo	Top	Topaç
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	
31	<u>Papperlapapp</u>	“Bla bla bla”	“Haydi, ordan, sende”	“Saçma”
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
32	<u>stottern</u>	Kekelemek	Kesik kesik konuşarak söylediklerini açıklamaya çalışmak	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
33	<u>Rache! Rache!”</u>	İntikam! İntikam!	Bunun acısını çıkaracağım!	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	

34	<u>Der Streber</u>	Hırs küpü	İnek	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	
35	<u>uralt</u>	Eski	Yıllanmış	Çok eski
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	

EK 2: ANLAM DÜZEYİNDE SORUNLU AKTARIMLAR TABLO

1	<u>das ist eine Privatanlegenheit</u>	Bu özel bir sorun	Olsa olsa sadece Bayan Bartolotti'yi ilgilendirir	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
2	<u>Goldfischviecher</u>	japonbalığı hayvanları	Balıklar	japonbalıkları
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
3	<u>zucken zusammen.</u>	Yerinde büzölmek	Ürpermek	İrkilmek
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
4	<u>Ihr Gewissen war fast rein.</u>	Vicdanı neredeyse tertemizdi.	Vicdanı neredeyse, ama ancak neredeyse tertemizdi.	Vicdanı rahat gibiydi.
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	

5	<u>dachte</u>	Akıl etti	Düşündü.	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer	
6	<u>Vielleicht schickt er mir etwas zum Geburtstag</u>	Ola ki yaş günüm için bir şey göndermiştir.	Belki de yaş günümü anımsamıştır.	Belki de yaş günüm için bir şey göndermiştir.
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
7	<u>nachholen</u>	Açığını kapatmak istemek	Toplanmak	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
8	<u>um den Bauch gewickeln</u>	Beline dolamak	Karnıma dolamak	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	

9	<u>da haben die Schulen Ruhetag!</u>	Pazar günleri okullar tatildir!	Pazarları okullar dinlenir!	o gün okullar tatildir!
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
10	<u>“Ich fress einen Besen, wenn die einen Sohn hat!”</u>	“Eğer, onun bir oğlu varsa, ben de ütüyüm!”	“Eğer onun oğlu varsa, ben de Sultan Süleyman’ım.”	“Eğer onun oğlu varsa, ben de dişimi kırarım.”
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
11	<u>Wenn er schon sieben ist</u>	-----	-----	Madem yedi yaşında İlk defa
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
12	<u>erst</u>	Daha hala	Ki	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	

13	<u>einen Vortrag halten</u>	Konferans vermek	Açıklamakla işe başlamak istemek	Konuşma yapmak
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
14	<u>viel Farbe im Gesicht haben</u>	Yüzünde boya varolmak	Yüzünü boyamak	Yüzünde boya varolmak
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
15	<u>das ist eine bodenlose Frechheit!"</u>	Küstahlığın son derecesi bu!	utanmıyormusun!	Terbiyesizliğin bu kadarı!
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
16	<u>wurden sie vom Anton gestört</u>	Anton onları rahatsız edip duruyordu	Anton oyuna burnunu sokuyordu.	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	

17	<u><i>bewerfen</i></u>	Fırlatmak	Nişan almak	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
18	<u><i>“Auf ewige Feindschaft!”</i></u>	“Öldün sen!”	“Düşmana ölüm!”	“Sonsuza kadar düşmanımsın!”
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
19	<u><i>Zu dir komme ich nie mehr!</i></u>	Bir daha sana Gelmeyeceğim!	Bir daha sana gelirim ne olayım.	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
20	<u><i>betteln</i></u>	Israr etmek	Israr etmek	Yalvarmak
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	

21	<u>die arme Frau schleppt sich noch zu Tode.”</u>	Zavallı kadın ölür onu taşıyana kadar.	Zavallı Bayan. Bartolotti fitik olacak	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	
22	<u>die Hausmeisterin</u>	Kapıcının karısı	Kapıcının karısı	Kapıcı kadın
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
23	<u>“Kompletter Unsinn!”</u>	“Saçmalığın son derecesi!”	“Saçma!”	“Tamamıyla saçmalık!”
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
24	<u>Den Schlag treffen</u>	Kalbi durmak	Başından aşağı kaynar sular dökülmek	Beyninden vurulmuşa dönmek
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	

25	<u><i>Vorhergesehene dringende Mitteilungen</i></u>	Öngörülemeyen acil durumlar	Olağanüstü durumlar	Olası acil durumlar
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
26	<u><i>hatten ausgemacht:</i></u>	Düzenlemeye gitmişlerdi	Düzenlemeye gitmişlerdi	Anlaşma yapmışlardı
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
27	<u><i>schlug</i></u>	Çakıyor	Çakacaktı	Çakıyordu
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil	
28	<u><i>blies</i></u>	Çalıyordu	Çalacaktı.	Çalıyordu
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	

EK 3: SÖZ VE CÜMLE DİZİMİ DÜZEYİNDE SORUNLU AKTARIMLAR TABLOSU

1	Jeder Mensch, hatte sich die Frau Bartolotti gedacht, jeder Mensch faehrt in Urlaub und macht Reisen. Nur die armen Goldfischviecher schwimmen das ganze Jahr über rundherum, rundherum in ihrem runden Glass.	Bayan Bartolotti, herkes tatil yapıp seyahatlere çıkıyor, bir tek bu zavallı japonbalığı hayvanları bütün yıl kâsenin içinde dönüp duruyorlar diye düşünmüştü.		Bayan Bartolotti herkes tatile çıkıyor da, neden bu zavallı balıklar bütün yıl aynı yerde dönüp dursunlar diye düşünmüştü	Bayan Bartolotti, herkes seyahat edip, tatile çıkıyor, bir tek bu zavallı japonbalıkları bütün yıl kâsenin içinde dönüp duruyorlar diye düşünmüştü.
		DEĞERLENDİRME			
		Eşdeğer değil	Eşdeğer değil		
2	“Wunderschön schaut das aus!”, sagte die Frau Bartolotti zum Wattebausch und warf ihn dann genau neben den Abfalleimer unter das Waschbecken.	Pamuğa bakıp, “Harika görünüyor!” diyen Bayan Bartolotti onu tam lavabonun altındaki çöp kutusunun yanına attı.		Bayan Bartolotti “Pamuk ne güzel oldu!” dedi ve onu lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına attı.	Bayan Bartolotti “bu harika görünüyor!” dedi ve daha sonra pamuğu lavabonun altına, çöp kutusunun tam yanına attı.
		DEĞERLENDİRME			
		Eşdeğer değil		Eşdeğer değil	

3	“Verdammt schweres Ding”, sagte er und zeigte auf ein grosses, weiss eingewickeltes Paket.	“Lanet olası, amma da ağırmış!” diyerek beyaz kâğıda sarılı büyük paketi gösterdi.		“Amma da ağırmış” diyerek büyük, beyaz kâğıda sarılmış bir paketi gösterdi.	
		DEĞERLENDİRME			
		Eşdeğer		Eşdeğer değil	
4	Zuerst hielt der Herr Egon einen Vortrag über den Nikolaus und über das Christkind. Der Konrad hörte aufmerksam zu. Als dann Herr Egon mit dem Vortrag fertig war, blickte der Konrad auf einen Zettel, auf den er die ganze Zeit über etwas geschrieben hatte, und sprach: “Also, ich wiederhole: Das Christkind hat Flügel und kommt aus dem Himmel und schwebt herunter und beschenkt alle Kinder. Die reichen Kinder bekommen viel, die armen Kinder bekommen wenig und die ganz armen bekommen nichts. Der Nikolaus	Bay Egon ona önce Noel Baba ve Mesih üzerine konferans verdi. Konrad dikkatle dinledi. Bay Egon’un konuşması sona erince, bütün bu süre boyunca bir şeyler yazıp durduğu kâğıda göz atarak, “Pekala, tekrarlıyorum,” dedi. Mesih’in kanatları vardır ve gökyüzünden aşağı inerek, bütün çocuklara armağanlar verir. Zengin çocuklar çok, yoksullar az alır; çok yoksullar hiçbir şey almaz. Noel Baba’nın kanatları yoktur, bunun yerine altından bir asası vardır. Mesih gelmeden üç hafta önce gelir ve aynı		Bu nedenle Bay Egon ona ilkönce Noel Baba’yı açıklamakla işe başlamak istedi. Konrad, Bay Egon’u ciddi ciddi dinledi ve bazı notlar aldı. Bay Egon’un konuşması bitince de “Evet, şimdi de anladıklarımı yineleyelim” dedi: “Noel Baba’nın melekler gibi kanatları yoktur, bunun yerine altından asası vardır. Konuşma sırasında sözünü ettiğin Hazreti İsa gelmeden üç hafta önce, yani 6 Ocak’ta gelir, ve Noel’deki gibi armağanlar dağıtır, yani varlıklı çocuklar çok armağan alır, çok varlıklı olmayanlara daha az armağan	

	hat keine Flügel, sondern einen goldenen Stab. Er kommt drei Wochen vor dem Christkind und verteilt auf aehnliche Art und Weise. Stimmt das?"	şekilde armağanlar dağıtır. Doğru mu?"	verir, yoksullara da hiçbir şey getirmez. Doğru anlamış mıyım?" diye sordu.	
		DEĞERLENDİRME		
		Eşdeğer	Eşdeğer değil	

